

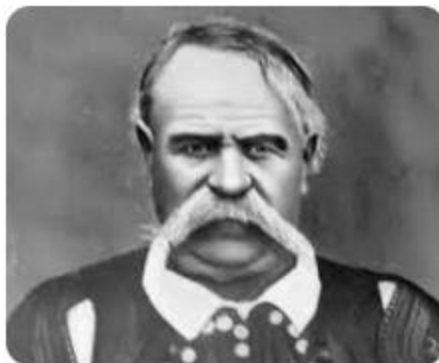

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΝΕΟΤΕΡΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ:
ΝΕΕΣ ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ»

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ
ΤΗΣ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ – ΜΑΡΙΑΣ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ
(Α.Μ.: 1012202003047)

Θέμα: «Δημήτριος Τσώκρης (1796-1875): Ο Αργεῖος οπλαρχηγός και πολιτικός»

Επιβλέπων Καθηγητής: Ιάκωβος Μιχαλίδης
Συνεπιβλέπων Καθηγητής: Θανάσης Χρήστου
Συνεπιβλέπων Καθηγητής: Σωτήριος Ριζάς

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2023

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος.....	3
Εισαγωγή.....	5

Α΄ Κεφάλαιο

Η ιδιωτική και πολιτική ζωή του Δημητρίου Τσώκρη.....	7
1.1. Τα πρώτα χρόνια, η οικογενειακή ζωή και η ενασχόληση με την πολιτική.....	7
1.2. Η έκρηξη της επανάστασης στο Άργος.....	11

Β΄ Κεφάλαιο

Η αγωνιστική του δράση κατά την επαναστατική περίοδο.....	14
2.1. Η πρώτη εμφάνιση στον απελευθερωτικό αγώνα.....	14
2.2. Η δολοφονία του Οικονόμου.....	18
2.3. Η άφιξη του Δράμαλη στην Πελοπόννησο	20
2.4. Η μάχη στα Δερβενάκια.....	25
2.5. Η μάχη στο Αγιονώρι.....	26

Γ΄ Κεφάλαιο

Ο Τσώκρης μέσα από αναφορές και επιστολές.....	29
3.1. Ο Τσώκρης απασχολεί αρνητικά τη Διοίκηση.....	29
3.2. Οι επιστολές προς τον Τσώκρη.....	31

Δ΄ Κεφάλαιο

Η περίοδος του εμφυλίου πολέμου.....	34
4.1. Το ιστορικό πλαίσιο.....	34
4.2. Η στάση του Τσώκρη στον εμφύλιο.....	34
4.3. Ο Τσώκρης στη μάχη στο Νεόκαστρο.....	36
4.4. Ο Κολοκοτρώνης προσπαθεί να καταλάβει το Ναύπλιο.....	40
4.5. Εμφύλια διαμάχη στο Μπουγιάτι.....	41

Ε΄ Κεφάλαιο

Η περίοδος του Καποδίστρια και η περίοδος της αναρχίας μετά τη δολοφονία του...43	
5.1. Η Καποδιστριακή περίοδος.....	43
5.2. Η Ε΄ Εθνοσυνέλευση.....	45
5.3. Ο εμφύλιος πόλεμος και η σφαγή των Αργείων από του Γάλλους.....	48

ΣΤ΄ Κεφάλαιο

Η περίοδος της βασιλείας του Όθωνα, ο Τσώκρης στο επίκεντρο της Ναυπλιακής επανάστασης.....	52
6.1. Η εκλογή του Όθωνα.....	52
6.2. Η περίοδος της Αντιβασιλείας.....	53
6.3. Η επανάσταση του Ναυπλίου το 1862.....	54
6.4. Το διάταγμα της αμνηστίας και η εξαίρεση του Τσώκρη από αυτό	61
Επίλογος.....	63
Πηγές και Βιβλιογραφία.....	65
Περίληψη.....	68

Πρόλογος

Η παρούσα πτυχιακή εργασία, η οποία πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο των μεταπτυχιακών μου σπουδών με ειδίκευση στη «Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία: Νέες Θεωρήσεις και Προοπτικές», πραγματεύεται τη ζωή και το έργο του Δημητρίου Τσώκρη. Αποτελεί τμήμα των μεταπτυχιακών μου υποχρεώσεων στο πλαίσιο του βασικού κύκλου μαθημάτων για την περάτωση των σπουδών μου.

Ο κοινός τόπος καταγωγής, το Άργος, με ώθησε να μελετήσω τη ζωή και το έργο του. Η κεντρική οδός που φέρει το όνομά του, η οικία του σε κεντρικό σημείο της πόλης, αλλά και ο τάφος του που βρίσκεται στον ιστορικό Ιερό Ναό Τιμίου Προδρόμου Άργους σε προκαλούν να μάθεις όσο το δυνατόν περισσότερα για τη ζωή του. Είναι εύλογο να ειπωθεί πως η ιστορία κάθε τόπου, αν μη τι άλλο, συγκροτείται από τα πρόσωπα που την απαρτίζουν και τις ενέργειές τους. Ο Τσώκρης διαδραμάτισε, όπως θα δούμε, σημαντικό ρόλο ως οπλαρχηγός στον απελευθερωτικό αγώνα των Ελλήνων, το 1821, αλλά εξίσου ενεργός ήταν ο ρόλος του στην πολιτική σκηνή της επαρχίας του Άργους.

Ο εθνικός απελευθερωτικός αγώνας είναι αδιαμφισβήτητα κομβικό σημείο, που σηματοδοτεί την απαρχή για τη δημιουργία του σύγχρονου ελληνικού κράτους. Τα πρόσωπα που πρωταγωνίστησαν και συνέβαλλαν στον αγώνα χρήζουν ιδιαίτερης μνείας και αναφοράς. Η παρούσα μελέτη θα εστιάσει σε ένα από αυτά τα πρόσωπα, τον Δημήτριο Τσώκρη. Το όνομά του ίσως δεν είναι από τα πιο γνωστά, ωστόσο θα δούμε πως συνδέεται με πολύ σημαντικές προσωπικότητες που όλοι γνωρίζουμε. Πιο αναλυτικά, οι οικογενειακές του καταβολές, η επαγγελματική του σταδιοδρομία ως έμπορος, οι τρέχουσες εξελίξεις την περίοδο της εξέγερσης των Ελλήνων που θα τον οδηγήσουν στην άμεση εμπλοκή του στον επαναστατικό αγώνα από τη θέση του οπλαρχηγού αρχικά και με περισσότερους τίτλους και διακρίσεις εν συνεχεία είναι σημεία που παρουσιάζονται στην παρούσα εργασία. Επιπλέον οι φιλικοί δεσμοί με τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, η παρουσία τους στις Εθνοσυνελεύσεις, αλλά και η ανάμειξή του με το πολιτικό γίνεσθαι, που θα τον οδηγήσει να υπηρετήσει αλλά και να προσφέρει στον τόπο του από το αξίωμα του βουλευτή και εν κατακλείδι το τέλος του, είναι επίσης κάποια από τα σημεία που θα μας απασχολήσουν και θα προσπαθήσουμε να ξεδιπλώσουμε στα κεφάλαια αυτής της εργασίας.

Σε όλες τις εργασίες που εκπονούνται στα πλαίσια της ιστορίας, σημαντικό σημείο που πρέπει να επισημανθεί είναι η ορθή αξιολόγηση των πηγών, εκ των οποίων

αντλούνται πληροφορίες. Η επικείμενη μελέτη άντλησε βιβλιογραφικές πηγές και υλικό κυρίως από τις τοπικές βιβλιοθήκες της Αργολίδας.

Στο σημείο αυτό τα ήθελα να ευχαριστήσω τους καθηγητές της τριμελούς επιτροπής για τις γνώσεις που μου προσέφεραν αλλά και για την πολύτιμη βοήθειά τους. Θα ήθελα ακόμη να ευχαριστήσω όλο το διδακτικό προσωπικό του μεταπτυχιακού προγράμματος που έκανε αυτό το ταξίδι των τεσσάρων εξαμήνων τόσο όμορφο και το γέμισε με ενδιαφέρουσες γνώσεις. Ιδιαίτερες ευχαριστίες στην οικογένεια μου που μου στάθηκε και με βοήθησε όλο αυτό το διάστημα.

Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται τη ζωή και τη δράση του Αργείου οπλαρχηγού και πολιτικού Δημητρίου Τσώκρη. Η εργασία παρουσιάζει την ιστοριογραμμή της ζωής του σημαντικού αυτού οπλαρχηγού, προσπαθώντας να φωτίσει πτυχές της ζωής και του έργου του.

Η εργασία χωρίζεται σε επιμέρους ενότητες, ώστε να μπορέσουμε να μελετήσουμε πιο αναλυτικά και διεξοδικά τη ζωή και το έργο του. Στο πρώτο κεφάλαιο θα παρουσιαστεί ο Δημήτριος Τσώκρης σε ανθρώπινο επίπεδο, πέρα από το ρόλο του οπλαρχηγού και πολιτικού. Θα γίνει αναφορά στο τόπο γέννησής του, την επαγγελματική του σταδιοδρομία και την προσωπική του ζωή. Μέσα από τη οικογενειακή του ζωή θα φανερωθεί και ο παρασκηνιακή του εμπλοκή στην πολιτική σκηνή της επαρχίας του. Ακόμη θα δούμε την κατάσταση που επικρατούσε στην περιοχή του Άργους κατά την έναρξη της επανάστασεως.

Στο δεύτερο κεφάλαιο ξεδιπλώνεται η αγωνιστική δράση του οπλαρχηγού Δημητρίου Τσώκρη κατά την επαναστατική περίοδο. Πήρε μέρος σε πολλές και σημαντικές μάχες ενώ σημείωσε και τις πρώτες του πολεμικές επιτυχίες σε τοπικό επίπεδο. Η πρώτη του εμφάνιση πραγματοποιείται στην πολιορκία του Ναυπλίου. Είναι αυτός που μετά την Α΄ Εθνοσυνέλευση θα τρέξει να ειδοποιήσει τον Οικονόμου για τον κίνδυνο που διατρέχει. Ενώ στη συνέχεια τον βλέπουμε να πολεμά αποφασιστικά προκειμένου να διαφυλάξει τον τόπο του από την επέλαση του Δράμαλη.

Έπειτα θα παρουσιαστούν κάποια μελανά σημεία της ζωής του. Πολέμησε σθεναρά υπέρ της ελευθερίας, αλλά απασχόλησε την Διοίκηση και αρνητικά. Υπάρχουν αναφορές που κατηγορούν τόσο αυτόν όσο και του άντρες του. Ακόμη θα παρουσιαστούν κάποιες επιστολές που στάλθηκαν σε αυτόν.

Ο εμφύλιος πόλεμος μεταξύ του Κολοκοτρώνη και του Κουντουριώτη ήταν μια δύσκολη περίοδος. Ο Τσώκρης ενώ διατηρεί φιλικούς δεσμούς και τρέφει απεριόριστο σεβασμό στο πρόσωπο του Κολοκοτρώνη θα αμφιταλαντευτεί. Υπήρξαν στιγμές που πλησίαζε ο καθεστώς του Κουντουριώτη και τους άφηνε να ελπίζουν πως θα προσαρτηθεί στην πλευρά του. πολέμησε στο πλευρό του Κολοκοτρώνη αλλά όταν χρειάστηκε έδωσε το παρών στη μάχη στο Νεόκαστρο.

Η καποδιαστριακή περίοδος ήταν μια εποχή που φάνηκε ότι υπήρχε ελπίδα να διορθωθεί το χάος της αναρχίας που είχε επέλθει. Ο Τσώκρης τάχθηκε στο πλευρό του Κυβερνήτη και προσπάθησε να επιβάλλει την τάξη στην επαρχία του. Βήματα προόδου

έγιναν ωστόσο όλα ανακόπηκαν βίαια με τη δολοφονία του Καποδίστρια. Το χάος επέστρεψε και πάλι μετά τη δολοφονία κα μέσα σε όλο αυτό το χάος, προέκυψε η σφαγή των Αργείων από του Γάλλους. Μια θλιβερή συμπλοκή για την οποία ο Τσώκρης θεωρήθηκε υπεύθυνος.

Ακολούθησε η εκλογή του βασιλιά Όθωνα. Η επανάσταση που ξέσπασε στο Ναύπλιο την πρώτη Φεβρουαρίου του 1862, επέφερε και πάλι αναστάτωση στην περιοχή της Αργολίδας. Ο Τσώκρης αρχικά στήριξε ένθερμα την επαναστατική αυτή κίνηση. Στη συνέχεια οπισθοχώρησε και φάνηκε να παίρνει το μέρος των κυβερνητικών. Αποτέλεσμα της αντιφατικής αυτής στάση του ήταν να φυλακιστεί τόσο ο ίδιος όσο και μέλη της οικογενείας του. Παρόλα αυτά θα θεωρηθεί πρωτεργάτης του κινήματος, θα εξαιρεθεί από το διάταγμα της αμνηστίας και θα οδηγηθεί στην εξορία.

Α΄ Κεφάλαιο

Η ιδιωτική και πολιτική ζωή του Δημητρίου Τσώκρη

1.1. Τα πρώτα χρόνια, η οικογενειακή ζωή και η ενασχόληση με την πολιτική

Ο Δημήτριος Τσώκρης απαντάται ως Τσώκρης και Τζόκρης. Ο ίδιος φαίνεται να υπέγραφε ως Διμήτρις Τζιόκρις. Ο Δημήτριος Τσώκρης, γιος του Πανάγου Τσώκρη, γεννήθηκε το 1796 στο Άργος. Είναι το τρίτο παιδί της οικογένειας, καθώς είχε δύο μεγαλύτερα αδέρφια τον Γεώργιο και τον Τάσο. Ο μεγαλύτερος αδερφός του, ο Γεώργιος από μικρή ηλικία εγκαταστάθηκε στην Κωνσταντινούπολη, εκεί κατάφερε να κερδίσει πολλά χρήματα και στη συνέχεια, επέστρεψε στο Άργος το 1817. Μετέπειτα διατέλεσε και δήμαρχος του Άργους από το 1841 έως το 1848. Και οι τρεις αδελφοί έλαβαν μέρος στην Ελληνική Επανάσταση.¹ Ο δεύτερος Αναστάσιος ή Τάσος διέμενε μόνιμα στο Άργος. Για τις υπηρεσίες που πρόσφερε στη διάρκεια του αγώνα, τιμήθηκε με το βαθμό του λοχαγού της Φάλαγγας το 1845. Το 1849 έφυγε από τη ζωή.² Η κύρια ασχολία του Δημητρίου Τσώκρη ήταν το εμπόριο, για το οποίο ταξίδεψε στην Σμύρνη, στην Κωνσταντινούπολη και την Ρωσία. Δεν υπάρχουν πολλές πληροφορίες για εκείνα τα χρόνια της ζωής του. Ακόμη λέγεται πως όταν ήταν έφηβος ασκήθηκε σε καταδρομικά πλοία και έτσι εξασκήθηκε στην πολεμική τέχνη.³

Η έναρξη της ελληνικής επανάστασης τον βρίσκει στην Κωνσταντινούπολη, από την οποία αποφασίζει να φύγει τον Απρίλιο του και να επιστρέψει στο Άργος μέσω της Ύδρας. Αμέσως μετά την επιστροφή του οργάνωσε στρατιωτικό σώμα, τις ανάγκες του οποίου στήριξε αποκλειστικά με δικούς του πόρους. Οικονομική στήριξη είχε από τους συγγενείς του και ιδιαίτερα από τον αδερφό του Γεώργιο, ο οποίος ήταν εύπορος. Γρήγορα βρέθηκαν γενναίοι μικροκαπεταναίοι και παλικάρια του εντάχθηκαν στο σώμα και τέθηκαν υπό τις διαταγές του. Στο στρατιωτικό σώμα που συγκρότησε τάχθηκε και ο αδερφός του Αναστάσης. Ανάμεσά τους ήταν ο Θεοδόσιος Καραμουτζιάς, εύπορος κτηματίας και καπετάνιος, Σε ηλικία 25 ετών κατάφερε να ξεχωρίσει ως οπλαρχηγός καθώς συνέβαλλε ουσιαστικά στον αγώνα υπέρ της πατρίδας. Η γενναιότητά του, οι στρατιωτικές του ικανότητες τον ανέδειξαν πρώτο στρατιωτικό της επαρχίας του Άργους.

¹ Λεκάκης Γ., « Δημήτριος Τσώκρης, η υπερηφανέστερη στρατιωτική δόξα του νεώτερου Άργους», στην ιστοσελίδα: offline post, 19 Αυγούστου, 2009, <http://www.arxeion-politismou.gr/2017/02/Dimitrios-Tsokris-Argos.html>, ημερομ. Προσπ. 12/02/2023

² Ο. Κουμαδωράκης, *Άργος το πολυδίψιον*, Άργος 2007, σ. 30

³ Δ. Βαρδουνιώτης, *Η Καταστροφή του Δράμαλη Ιστορική Μελέτη υπό του Δημητρίου Κ. Βαρδουτιώτου δικηγόρου πατά τους εν Ναυπλίω Δικαστηρίοις*, Τρίπολη 1913, σ. 249

Σε προσωπικό επίπεδο ο Δημήτριος Τσώκρης, ήταν έγγαμος με την Μαριγώ Τσώκρη, το γένος Ιατρού. Η Μαριγώ ήταν κόρη του Αναγνώστη Ιατρού, εξαιρετική αρχοντοπούλα. Το κανονικό όνομα του Αναγνώστη Ιατρού, ήταν Αναγνώστης Μπόνης. Η καταγωγή του ήταν από το χωριό Μπουγιάτι Αλέας αλλά έμενε στην πόλη του Άργους. Επειδή εργαζόταν ως εμπειρικός γιατρός, μετονομάστηκε σε Αναγνώστη Ιατρό. Ο γάμος του Τσώκρη και της Μαριγώς Αναγνώστη πραγματοποιήθηκε τον Ιανουάριο του 1827. Μαζί απέκτησαν εννέα παιδιά, έξι αγόρια και τρία κορίτσια. Ωστόσο δεν ευτύχησε, δύο αγόρια πέθαναν σε βρεφική ηλικία τα πιο πολλά δε παντρεύτηκαν ή πέθαναν πριν απ' αυτόν, όπως και η σύζυγός του η οποία πέθανε το 1867. Εκτός από τα δύο αγόρια στα οποία είχε δώσει το όνομα του πατέρα του και τα οποία πέθαναν σε βρεφική ηλικία, ο Τσώκρης είχε άλλους τέσσερις γιους. Το Νικόλαο ο οποίος διατέλεσε πληρεξούσιος και βουλευτής του Άργους και πέθανε το 1874. Το Χρήστο ο οποίος πέθανε το 1869, το Γεώργιο που διατέλεσε βουλευτής του Άργους και πέθανε το 1885 και τον Κωνσταντίνο ο οποίος πέθανε το 1898. Από τα τρία κορίτσια, τα δύο πέθαναν σε νεαρή ηλικία. Η μία εξ αυτών η Πηνελόπη παντρεύτηκε τον επιφανή πολιτικό και δικηγόρο Ιωάννη Ταμπακόπουλο από τη Γορτυνία. Πέθανε όμως το 1859 χωρίς να έχει αποκτήσει παιδιά. Η άλλη του κόρη η Αγγελική πέθανε το 1903 χωρίς να έχει παντρευτεί. Το μικρότερο παιδί του η Ελένη, παντρεύτηκε τον Ανδρέα Καρατζά. Η Ελένη διατέλεσε για σειρά ετών πρόεδρος του Συλλόγου Κυριών της πόλης του Άργους.⁴ Ο Ανδρέας Καρατζάς ήταν γιός του Νεοκλή Καρατζά από την Πάτρα. Ωστόσο μετά το γάμο του με την Ελένη εγκαταστάθηκε στο Άργος. Εκεί εργάστηκε ως δικηγόρος αλλά αναμείχθηκε και με τα κοινά του τόπου. Μάλιστα λόγω των πολιτικών εξελίξεων της εποχής η θητεία του παρατάθηκε έως το 1914. Το 1894 εκλέχθηκε βουλευτής, ενώ το 1907 εκλέχθηκε με το αξίωμα του Δημάρχου. Αξίζει να σημειωθεί πως έχει χαρακτηριστεί από τους καλύτερους δημάρχους που πέρασαν από αυτό το αξίωμα καθώς επί των ημερών του μετά από αγώνα που έκανε ο ίδιος, ηλεκτροδοτήθηκε η πόλη του Άργους. Το 1914 η πόλη του Άργους έγινε κοινότητα και ο Καρατζάς εκλέχθηκε τέσσερις φορές ως πρόεδρος του τότε κοινοτικού συμβουλίου του Άργους. Δεν απέκτησαν παιδιά με τη σύζυγό του. Η κόρη του στρατηγού Τσώκρη, Ελένη πέθανε το 1916 και ο σύζυγός της Ανδρέας Καρατζάς το 1932 και οι δύο

⁴ Δ. Βουρδουνιώτης, *ό. π.*, σ. 255

ενταφιάστηκαν στον οικογενειακό τάφο του στρατηγού Δημητρίου Τσώκρη που βρίσκεται στον Ιερό Ναό Τιμίου Προδρόμου στο Άργος.⁵

Ο στρατηγός Τσώκρης ασχολήθηκε ιδιαίτερα με την πολιτική και τα κοινά της πόλης του. Θα μπορούσε να χαρακτηριστεί πολιτική Πυθία καθώς όχι μόνο κέρδισε τους πολιτικούς του αντιπάλους αλλά κατάφερε να αναδεικνύει σε πολιτικά αξιώματα και τα συγγενικά του πρόσωπα. Η δημοτική αρχή ου Άργους ήταν υπό τον έλεγχό του από το 1838 έως το 1855. Για πολλά έτη διετέλεσε βουλευτής. Συγκεκριμένα διετέλεσε βουλευτής σχεδόν σε όλες τις βουλευτικές περιόδους επί Όθωνα εκτός από αυτήν του 147 και του 1861. Διετέλεσε βουλευτής και επί της εποχής του Γεωργίου Α' το 1874-1875. Συνέχισε να επηρεάζει την πολιτική σκηνή και χωρίς να είναι ο ίδιος στο προσκήνιο. Βοήθησε τους δύο του γιους Νικόλαο και Γεώργιο να εκλεγούν βουλευτές του Άργους. Το 1868 αναδείχθηκε βουλευτής ο γιός του Νικόλαος και εκλεγόταν για πέντε συνεχείς περιόδους μέχρι το θάνατο του. Ο Νικόλαος είχε διατελέσει και πληρεξούσιος του Άργους στη δεύτερη Εθνοσυνέλευση που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα το 1863. Ο άλλος γιος Γεώργιος εκλεγόταν επίσης βουλευτής μέχρι το θάνατό του.⁶ Επίσης, εκτός από τον αδερφό του, δήμαρχοι διατέλεσαν και σύγαμποί του Κωνσταντίνος Βώκος και Κωνσταντίνος Ροδόπουλος. Ο Κωνσταντίνος Βώκος ήταν προεστός και μεγάλος γαιοκτήμονας του Άργους. Δεν υπάρχουν πληροφορίες για την καταγωγή του, πιθανολογείται πως δεν καταγόταν από την περιοχή του Άργους. Το όνομα Βώκος συναντάται κυρίως στην Ύδρα. Είχε παντρευτεί τη Φωτεινή Ιατρού, αδερφή της Μαριγώς Ιατρού, η οποία ήταν σύζυγος του Δημητρίου Τσώκρη. Ο Τσώκρης βοήθησε τον Βώκο να εκλεγεί δήμαρχος του Άργους δύο φορές, από ο 1838 έως το 1841 και από το 1852 έως το 1855. Δεν υπάρχουν πολλές πληροφορίες για το έργο του ως δήμαρχος.

Το 1848 ο Δημήτριος Τσώκρης βοήθησε τον Κωνσταντίνο Ροδόπουλο να εκλεγεί δήμαρχος του Άργους. Ο Κωνσταντίνος Ροδόπουλος καταγόταν από την Βυτίνα και ήταν μεγαλοκτηματίας. Είχε παντρευτεί την Ευφροσύνη, αδερφή της συζύγου του Τσώκρη. Ο Ροδόπουλος διετέλεσε δήμαρχος από το 1848 έως το 1852.⁷

Το 1857 ο Λαμπρινίδης επιχειρήσε να αντικρούσει πολιτικά τον Τσώκρη. Διατεινόταν πως ήθελε να απελευθερώσει το Άργος και τους Αργείους από τον «Τσωκρικό δεσποτισμό». Ο Λαμπρινίδης κατάφερε να κερδίσει τις εκλογές και

⁵ Ο. Κουμαδωράκης, *ό. π.*, σ. 240-241

⁶ Δ. Βαρδουνιώτης, *ό. π.*, σ. 252

⁷ Ο. Κουμουδωράκης, *ό. π.*, σ. 488

διετέλεσε δήμαρχος από το 1857 έως το 1862. Στη συνέχεια ωστόσο συμμετάχησε με τον Τσώκρη. Από τα σπουδαία έργα που συνέβησαν κατά τη διάρκεια της θητείας του ήταν το ότι μετέφερε νερό από τον ποταμό Ερασίνο μέχρι την πόλη του Άργους και συγκεκριμένα, μέχρι το σπίτι του Τσώκρη. Ακόμη αναφέρεται ότι φρουρούσε ο ίδιος προσωπικά τα κτήματα των ποιμένων. Ο τύπος της εποχής βέβαια τον κατηγορούσε για κακοδιαχείριση και έλλειψη συνεπούς πολιτικής. Το 1883 επιχείρησε να εκλεγεί και πάλι αλλά δεν τα κατάφερε. Σύμφωνα με τις εφημερίδες τότε, στην αποτυχία του συντέλεσε το ότι τον στήριζε ο Γεώργιος Τσώκρης, γιος του Δημητρίου Τσώκρη.

Ο Τσώκρης φαίνεται πως επηρέαζε σε μεγάλο βαθμό τα πολιτικά πράγματα και επέβαλλε τη θέλησή του. Μπορούσε να άγει και να φέρει τα πολιτικά πράγματα όπως ανέφεραν χαρακτηριστικά οι εφημερίδες. Χαρακτηριστικό της δύναμής του ήταν το ότι είχε μετατρέψει τον Ιερό Ναό του Αγίου Κωνσταντίνου σε στάβλο για τα πρόβατά του. Ο Ναός αυτός, αρχικά ήταν τζαμί και στη συνέχεια κατά την περίοδο του Καποδίστρια μετατράπηκε και λειτούργησε για κάποιο διάστημα ως στρατιωτικό αναρρωτήριο. Το 1871 αφαιρέθηκε από την κατοχή του Τσώκρη και έγινε Ιερός Ναός όπου παραμένει έως και σήμερα. Ωστόσο τα τελευταία χρόνια ο Τσώκρης έχασε αυτή την παντοδυναμία.

Ο Δημήτριος Τσώκρης είχε τιμηθεί και με άλλα αξιώματα. Κατείχε τα παράσημα του αργυρού και χρυσού σταυρού του Σωτήρος και των Ταξιαρχών. Το 1844 έγινε συνταγματάρχης, ενώ στις 25 Ιανουαρίου του 1847 έγινε υποστράτηγος της ενεργούς φάλαγγας. Στις 17 Δεκεμβρίου του 1864 τιμήθηκε ως υπασπιστής του βασιλέως του Γεωργίου του Α'. Επίσης είχε τιμηθεί με μικρότερης αξίας πολιτικά και στρατιωτικά παράσημα. Ήταν ιδιαίτερα ενεργός και δραστήριος, το 1837 έγινε μέλος της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας στην Αθήνα, το 1845 έγινε μέλος της Εταιρείας των Ωραίων Τεχνών στην Αθήνα. Ακόμη 1847 συμμετείχε στο Σύστημα της Αφρικής, μια εταιρεία που στόχο είχε τον αποικισμό στην Αφρική και την αναγέννηση της αφρικανικής φυλής, καθώς επίσης και την κατάργηση της δουλείας κι της σωματεμπορίας. Το 1858 έγινε μέλος της Αρχαιολογικής Εταιρείας στην Αθήνα. Τέλος, το 1841 διετέλεσε πρόεδρος του Επαρχιακού Συμβουλίου του Άργους.

Επίσης ο Δημήτριος Τσώκρης μετά το αξίωμα που του έδωσε ο Κυβερνήτης Καποδίστριας στο Στρατιωτικό Δικαστήριο Πελοποννήσου, προέδρευε σε δίκες. Συμμετείχε μάλιστα στη δίκη για την δολοφονία του Καποδίστρια.⁸

⁸ Δ. Βαρδοουνιώτης, *ό. π.*, σ. 252-253

Ο Δημήτριος Τσώκρης έφυγε από τη ζωή στις 3 Απριλίου του 1875. Πέθανε στην Αθήνα αλλά μεταφέρθηκε και ενταφιάστηκε στον οικογενειακό τάφο που βρίσκεται στον Ιερό Ναό Τιμίου Προδρόμου στο Άργος.

1.2. Η έκρηξη της επανάστασης στο Άργος

Το Άργος ήταν από τις πρώτες πόλεις της Ελλάδας που επαναστάτησαν. Για τους Αργείους ήταν δύσκολο να επαναστατήσουν καθώς το Άργος ήταν πεδινή περιοχή και το φρούριο του Ναυπλίου που ήταν κοντά ήταν υπό την κατοχή των Τούρκων. Παρόλα αυτά οι προεστώτες της πόλης παρότρυναν το λαό να ξεσηκωθεί και να επαναστατήσει.

Στις 23 Μαρτίου 1281 στην αγορά του Άργους έπεσε μία τυχαία πιστολιά. Στο άκουσμά της οι Τούρκοι που βρίσκονταν στο Άργος πανικοβλήθηκαν. Την επόμενη μέρα στις 24 Μαρτίου φρόντισαν να μεταφέρουν τις οικογένειές του στο Ναύπλιο προκειμένου να είναι ασφαλείς. Οι ίδιοι τριγυρνούσαν μέρα και νύχτα στους δρόμους του Άργους και του Ναυπλίου και επιτηρούσαν την κατάσταση. Όταν οι Τούρκοι που βρίσκονταν στο Άργος κατάλαβαν ότι οι Έλληνες επρόκειτο να επαναστατήσουν κατέστρωσαν ένα σχέδιο. Στις 27 Μαρτίου κάλεσαν 150 έφιππους, ένοπλους Τούρκους από το Ναύπλιο στο Άργος. Αυτοί διέρρηξαν και λεηλάτησαν δύο καταστήματα στην πόλη του Άργους. Στη συνέχεια οι Τούρκοι είπαν στους Αργείους προκρίτους να πάρουν τις οικογένειές τους, να εγκαταλείψουν το Άργος και να μεταφερθούν στο Ναύπλιο ώστε να είναι πιο ασφαλείς. Με αυτό τον τρόπο οι Τούρκοι πίστευαν πως διώχνοντας τους Αργείους πρόκριτους, η επανάσταση θα αναστελλόταν. Οι Αργείοι όμως έδρασαν εξίσου έξυπνα. Δέχθηκαν την πρόταση των Τούρκων και το επόμενο βράδυ μαζί με τις οικογένειές τους μεταφέρθηκαν στα χωριά του Άργους, μοιράζοντας παράλληλα όπλα στους κατοίκους των χωριών.

Στις 2 Απριλίου 1821 το πρωί ένοπλο στρατιωτικό σώμα Αργείων υπό την αρχηγία του Σταματέλου Αντωνόπουλου κατέλαβε το χωριό Δαλαμανάρα. Μόλις οι Τούρκοι έφθασαν στη Δαλαμανάρα αντίκρυσαν τους Έλληνες να τους σημαδεύουν με τα τουφέκια. Οι Έλληνες φώναξαν στους Τούρκους να απομακρυνθούν και τους δήλωσαν πως οι Έλληνες χριστιανοί δεν μπορούν να ζουν μαζί με Τούρκους. Οι Τούρκοι αναγκαστικά οπισθοχώρησαν στο Ναύπλιο. Στη συνέχεια οι Αργείοι πρόκριτοι επέστρεψαν στην πόλη του Άργους και ύψωσαν την λευκή σημαία της επανάστασης. Έτσι σηματοδοτήθηκε η έναρξη της επανάστασης στο Άργος και η συμμετοχή των Αργείων στον απελευθερωτικό επαναστατικό αγώνα.

Στο τέλος Μαρτίου του 1821, ο Νικ. Σπηλιωτόπουλος από τη Δημητσάνα έφθασε στο Άργος και μαζί με τον Παπαφλέσσα και άλλους προκρίτους συνέστησαν μια επαναστατική τοπική διοίκηση, την οποία ονόμασαν Καγκελαρία. Έπειτα κήρυξαν την έναρξη της πολιορκίας του Ναυπλίου. Ο Νικ. Σπηλιωτόπουλος ήταν ιδιαίτερα ενθουσιασμένος και ξεκίνησε αμέσως να προετοιμάζει και να μαθαίνει τους Αργείους πώς να χρησιμοποιούν τα όπλα, παρόλο που δεν είχε καμία γνώση.

Ο Μητροπολίτης Άργους και Ναυπλίου προσπάθησε να μυήσει Αργείους κι Ναυπλιώτες στη Φιλική Εταιρεία. Από το Ναύπλιο κατάφερε να μυήσει μόνο τον Ιωάννη Ιατρού και τους αδελφούς Παπαλεξοπούλου, καθώς το Ναύπλιο ήταν ιδιαίτερα τουρκοκρατούμενο. Στο Άργος μυήσε τον Ιωάννη Περρούκα, τον Σταμ. Αντωνόπουλο, τους αδελφούς Βλάσση. Ήδη είχε μυήσει τον ιερέα Γεώργιο Βελλίνη, τον Θεοδόση Μπούσκο, το Γεώργιο Κανάκη, τον Αθανάσιο Σολιώτη και τον ιερέα του Αχλαδόκαμπου παπά-Κωνσταντή. Πολλοί Αργείοι ήταν ήδη μέλη της Φιλικής Εταιρείας, ανάμεσά σε αυτούς και ο Δημήτριος Τσώκρης.

Στις 2 Απριλίου ο Γκίκας Μπότσαρης από τις Σπέτσες, ο Παπαρσένης Κρέστας από το Κρανίδι και ο Νικόλαος Σταματελόπουλος (αδελφός του Νικηταρά), στρατολόγησαν εξακόσιους περίπου άντρες, μετέβησαν στις περιοχές Κατσίγκρι και Άρεια και ξεκίνησαν να πολιορκούν το Ναύπλιο. Την ίδια μέρα, η Καγκελαρία, η τοπική διοίκηση του Άργους, συγκρότησε στρατιωτικό σώμα αποτελούμενο από περίπου εννιακόσιους άντρες ώστε να πολιορκήσουν το Ναύπλιο. Δεν υπήρχαν όμως όπλα και έτσι οι άντρες κατευθύνθηκαν στους σιδηρουργούς ώστε να χαλκεύσουν λόγχες. Στη συνέχεια πήγαν στο Κατσίγκρι όπου ενώθηκαν με τους άντρες του Μπότσαρη και σχημάτισαν ένα σώμα ώστε να πολιορκήσουν το Ναύπλιο.

Στις 4 Απριλίου οι Τούρκοι που ήταν αποκλεισμένοι αποφάσισαν να μεταβούν δια θαλάσσης στους Μύλους, ώστε να προμηθευτούν τρόφιμα. Η διοίκηση του Άργους υποπετεύθηκε αυτή την κίνηση των Τούρκων και έστειλε διακόσιους άντρες στους Μύλους. Όταν έφθασαν οι Τούρκοι συνεπλάκησαν με τους διακόσιους Αργείους, τους οποίους ενίσχυσε η Μπουμπουλίνα που έφθασε στο σημείο εκείνη τη στιγμή μαζί με άλλα τρία πλοία. Οι Τούρκοι αναγκάστηκαν να επιστρέψουν στο Ναύπλιο χωρίς να καταφέρουν να εφοδιαστούν.

Η πολιορκία αυτή έληξε ανεπιτυχώς για τους Έλληνες στις 10 Απριλίου. Την προηγούμενη μέρα στις 9 Απριλίου οι Τούρκοι επιχείρησαν και πάλι να μεταβούν στους Μύλους για να παραλάβουν τα άλευρα της φρουράς του Ναυπλίου. Φθάνοντας είδαν ότι οι Έλληνες βρίσκονταν εκεί και γύρισαν πίσω άπραγοι για ακόμη μια φορά.

Οι Τούρκοι εξοργίστηκαν και αποφάσισαν να πραγματοποιήσουν ισχυρή έξοδο από το Ναύπλιο εναντίον των Ελλήνων. Στις 10 Απριλίου οι Έλληνες γιόρταζαν τη γιορτή του Πάσχα, οι Τούρκοι που το γνώριζαν επέλεξαν εκείνη τη μέρα να τους επιτεθούν. Οι Τούρκοι αιφνιδίασαν τους Έλληνες οι οποίοι έτρεξαν να ξεφύγουν. Είκοσι τρεις από αυτούς πιάστηκαν και δολοφονήθηκαν.⁹

⁹ Ιω. Ζεγκίνης, *Το Άργος δια μέσου των αιώνων τρίτη έκδοσις μετά προσθηκών και βελτιώσεων*, Αθήνα 1996, σ. 237-238

Β' Κεφάλαιο

Η αγωνιστή του δράση κατά την επαναστατική περίοδο

2.1. Η πρώτη εμφάνιση στον απελευθερωτικό αγώνα

Ο Τσώκρης μετά τη επιστροφή του από την Κωνσταντινούπολη, ανέλαβε αμέσως δράση και ξεκίνησε να συγκροτεί στρατιωτικό σώμα. Μετά το Πάσχα επέστρεψε στην Αργολίδα και αμέσως συνέστησε στρατόπεδο στον Αχλαδόκαμπο. Η πρώτη εμφάνιση του Δημητρίου Τσώκρη στον αγώνα της επανάστασης του 1821 έγινε την 13^η Απριλίου του 1821. Μετά την ατυχία της πρώτης προσπάθειας της πολιορκίας του Ναυπλίου, η Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα με τον γιο της Γιάννη Γιάννουζα και τον πρόκριτο Γκίκα Μπότσαρη αποβιβάστηκαν στους Μύλους του Άργους μεταφέροντας πολεμοφόδια, τρόφιμα και χρήματα για να βοηθήσουν στην καλλίτερη οργάνωση της πολιορκίας του Ναυπλίου. Την ίδια μέρα το νεοσύστατο όργανο η «Καγκελαρία του Άργους» η οποία αποτελείται από τον Αρχιμανδρίτη Γρηγόριο Δίκαιο (Παπαφλέσσα) και τον Νικόλαο Στασινόπουλο, συγκάλυψε σύσκεψη των προκρίτων και όρισαν τον Στάικο Σταϊκόπουλο αρχηγό της επανάληψης της δεύτερης πολιορκίας του Ναυπλίου. Ο Σταϊκόπουλος με 900 Αργείους οργάνωσαν την πολιορκία του Ναυπλίου και έδωσαν την αρχηγεία και την διεύθυνση της πολιορκίας στον Δημήτριο Τσώκρη από το Άργος που μόλις είχε φθάσει από την Κωνσταντινούπολη.

Τις ίδιες μέρες εμφανίστηκε στην Αργολίδα ο Τούρκος Κεχαγιάς Μουσταφάμπεη με 3500 Αλβανούς που αποτελούσε την εμπροσθοφυλακή του κυρίου σώματος του Σερασκέρη Κιοσέ – Μεχμέτ. Ο Μουσταφάμπεης ή Κεχαγιάς Βεγής ή Κεχαγιάμπεης αποβιβάστηκε στα μέσα Απριλίου του 1821 στην Πάτρα προκειμένου να καταστείλει την επανάσταση στην Πελοπόννησο. Αμέσως κατευθύνθηκε προς την Κόρινθο, όπου κατέλαβε την Ακροκόρινθο. Μόλις οι κάτοικοι του Άργους πληροφορήθηκαν την άφιξη του Κεχαγιάμπεη στην Κόρινθο, έστειλαν επιστολή στον Παπαφλέσσα ώστε να τους επιβεβαιώσει τις πληροφορίες που είχαν και να τους ενημερώσει για την κατάσταση. Την επιστολή την έστειλαν με ένα τυχαίο Αργείο, ο οποίος δεν ήταν δυνατός στρατιώτης αλλά ήταν πολύ θαρραλέος. Καθώς φαίνεται αυτός στη διαδρομή προς την Κόρινθο μέθυσε με αποτέλεσμα η επιστολή αντί για τον Παπαφλέσσα, να πέσει στα χέρια του Κεχαγιάμπεη. Ο ταχυδρόμος βρήκε φρικτό θάνατο από το τούρκικο σώμα. Ο Κεχαγιάμπεης ενίσχυσε το σώμα του στην Ακροκόρινθο με επιπλέον άντρες και τροφές και ξεκίνησε για την Αργολίδα. Στις 24

Απριλίου κατέφθασε στο Κουτσοπόδι Αργολίδας, όπου από εκεί απέστειλε επιστολή στους Αργείους με την οποία τους καλούσε να μην επαναστατήσουν αλλά να τον προσκυνήσουν και να γίνουν ραγιάδες. Εκείνο το διάστημα το Άργος ήταν απροστάτευτο έλειπαν οι έμπειροι οπλαρχηγοί που θα μπορούσαν να υπολογίσουν τον κίνδυνο και διαφυλάξουν τον άμαχο πληθυσμό. Ο Σταϊκόπουλος βρισκόταν στον Αχλαδόκαμπο, ο Περούκας αν και ήταν πολύ ικανός είχε κατηγορηθεί ότι πρόσκεινταν φιλικά στους Τούρκους και είχε παραγκωνιστεί. Την αρχηγία του Άργους είχε αναλάβει ο Γιάννουζας, ο γιος της Μπουμπουλίνας μαζί με άλλους νεαρούς Σπετσιώτες οι οποίοι δεν κατείχαν πολεμική εμπειρία και πόσο μάλλον εμπειρία σε μάχες στην ξηρά. Η έλλειψη εμπειρίας τους φανερώθηκε και στο γεγονός πως δεν σκέφτηκαν να καταλάβουν και να φυλάξουν τα στενά μεταξύ της Αργολίδας και της Κορινθίας ώστε να εμποδίσουν τη διέλευση του Κεχαγιάμπεη στην Αργολίδα. Και το ακόμη χειρότερο ήταν πως δεν σκέφτηκαν και δεν προνόησαν ώστε να διαφυλάξουν τις γυναίκες, τα παιδιά, όλο τον άμαχο πληθυσμό. Αντιθέτως καθησύχαζαν του άμαχους λέγοντας πως ο Κεχαγιάμπεης ηγείται μικρής στρατιωτικής ομάδας και η εξουδετέρωσή τους θα ήταν εύκολη. Όταν έφθασε η επιστολή του Κεχαγιάμπεη που ζητούσε την πλήρη παράδοση και υποταγή, οι Αργείοι αρνήθηκαν. Ο Γιάννουζας μαζί με τον Τσώκρη και τον Παπαρσένη Κρέστα από το Κρανίδι επιχείρησαν να οργανώσουν αντίσταση κατά της επερχόμενης επέλασης του Κεχαγιάμπεη. Η προσπάθεια αυτή δεν στέφθηκε με επιτυχία. Οι Αργείοι δεν διέθεταν όπλα και οι περισσότεροι παρατάχθηκαν κρατώντας μόνο ξύλινες λόγχες. Όσοι πολιορκούσαν το Ναύπλιο μόλις πληροφορήθηκαν ότι ο Κεχαγιάμπεης επρόκειτο να φθάσει στην Αργολίδα, άφησαν το Ναύπλιο και μετέβησαν στο Άργος. Ο Τσώκρης μαζί με εξακόσιους Αργείους κατέλαβαν θέσεις περίξ της Μονής της Παναγίας της Κατακεκρυμμένης. Ο Γιάννουζας με πεντακόσιους Σπετσιώτες και ο Παπαρσένης Κρέστας με λίγους Κρανιδιώτες κατέλαβαν το τείχος του Ξεριά. Κανείς τους δε σκέφτηκε να φυλαχτούν από πλάγια. Αυτό φανερώνει την έλλειψη εμπειρίας τους και την ανικανότητα να αξιολογήσουν την επικινδυνότητα του αντιπάλου. Ήταν βέβαιοι πως θα κατάφερναν να επικρατήσουν και είχα διαβεβαιώσει τους κατοίκους ότι δεν κινδύνευαν αλλά τουναντίον ότι θα κατάφερναν να κερδίσουν εύκολα. Οι γυναίκες, τα απιδιά και οι ηλικιωμένοι, πεπεισμένοι για τη εύκολη υπεροχή τους, ανέβηκαν στα υψώματα για να παρακολουθήσουν τη μάχη. Οι Τούρκοι καθώς πλησίαζαν, αρχικά φοβήθηκαν βλέποντας τόσο στα υψώματα, γιατί πίστεψαν πως είσαι ένοπλοι αγωνιστές. Πλησιάζοντας πολύ προσεκτικά στο τείχος του ναού του Αγίου Νικολάου κατάλαβαν πως επρόκειτο για άμαχους και απόρησαν με τα θάρρος τους . οι

Τούρκοι βλέποντας πως στα πλάγια δεν υπήρχε φύλαξη κύκλωσαν τους Έλληνες οι οποίοι δεν μπόρεσαν να αμυνθούν. Οι άντρες του Κεχαγιάμπεη σκότωσαν πολλούς Έλληνες, μεταξύ των οποίων και το γιο της Μπουμπουλίνας Γιάννουζα. Οι άμαχοι που παρακολουθούσαν από τα υψώματα άρχισαν να τρέχουν πανικόβλητοι. Κάποιοι από αυτούς αιχμαλωτίστηκαν, άλλοι πήγαν στους Μύλους Λέρνης, άλλοι διασώθηκαν από τα πλοία των Σπετσιοτών και μεταφέρθηκαν στο νησί όπου τους περίθαλψαν. Περίπου εξακόσια γυναικόπαιδα και κάποιοι οπλοφόροι κλείστηκαν στη Μονή Κατακεκρυμμένης προκειμένου να σωθούν. Όσοι δεν πρόλαβαν ή δεν κατάφεραν να φύγουν προς τους Μύλους, τις Σπέτσες ή να κρυφτούν στη Μονή κλείστηκαν στα σπίτια τους. Έτσι ο Μουσταφάμπεης νίκησε τους Αργείους έξω από το Άργος στο ανάχωμα του Ξεριά και την 25^η Απριλίου του 1821 μπήκε στο Άργος με 3.500 άντρες, το λεηλάτησε και έκαψε την πόλη. Αιχμαλώτισαν και έσφαξαν περίπου εφτακόσιους κατοίκους της πόλης του Άργους, τους οποίους στη συνέχεια κρέμασαν στα δέντρα που βρίσκονταν στις αυλές των σπιτιών τους. Οι δρόμοι της πόλης του Άργους ήταν γεμάτοι αίμα. Όσες γυναίκες βρήκαν τις ατίμασαν. Ανάμεσα στα σπίτια που λεηλάτησαν και έκαψαν ήταν και το Μέγαρο του μητροπολίτη. Όσοι επέζησαν εγκατέλειψαν το Άργος και κατέφυγαν στο Μοναστήρι της Παναγίας της Κατακεκρυμμένης.

Οι άντρες του Κεχαγιάμπεη αφού λεηλάτησαν την πόλη του Άργους, στη συνέχεια πολιορκήσαν την μονή της Παναγίας της Κατακεκρυμμένης και προσπάθησαν να πείσουν όσους είχαν κρυφτεί εκεί να παραδοθούν δίνοντάς τους αμνηστία. Οι λίγοι οπλοφόροι Αργείοι που είχαν εναπομείνει στην πόλη τους εμπύχωναν και τους προέτρεπαν να αρνηθούν. Η αντίσταση τους δεν κράτησε πολύ οι έλλειψη νερού τους ανάγκασε να παραδοθούν τρεις μέρες αργότερα. Ανάμεσα σε αυτούς που είχαν κρυφτεί στη Μονή ήταν και ο Παπαρσένης Κρέστας, ο οποίος πολέμησε σθεναρά στη μάχη. Ο Κεχαγιάμπεης λοιπόν ζήτησε αυτός να εξαιρεθεί από την αμνηστία. Ο Παπαρσένης προέτρεψε όσους ήταν μαζί του στη μονή να παραδοθούν και να δεχθούν την αμνηστία, ο ίδιος θα φρόντιζε μόνος του να σωθεί. Πράγματι την Τρίτη νύχτα μαζί με ογδόντα άντρες του κατάφερε και διέφυγε από τη Μονή και κατευθύνθηκε σώος μαζί με τους άντρες του στους Μύλους.

Ο Κεχαγιάμπεης δέχθηκε όσους παραδόθηκαν και τους χορήγησε αμνηστία. Στη συνέχεια ζήτησε από όλους τους Αργείους να του προτείνουν κάποιον ώστε να τον διορίσει κοτζαμπάση. Τα θέση αυτή ανέλαβε ο Γεώργιος Καρλάφτης. Όσο ο Κεχαγιάμπεης ασχολούταν με την οργάνωση του Άργους, οι οπλαρχηγοί που

βρίσκονταν στο Λεβίδι, ο Σκαλτσάς, ο Τσαλαφατίνος και ο Μπελίδας, μόλις έμαθαν για τη επέλαση του τούρκικου σώματος από την Κόρινθο στο Άργος αποφάσισαν να μεταβούν εκεί. Ξεκίνησαν με πεντακόσιους άντρες. Στο δρόμο για το Άργος, στο χωριό Καρυά, συνάντησαν και πήραν μαζί του και το Δαγρέ. Στις 27 Απριλίου έφτασαν έξω από την πόλη του Άργους ενώ οι Τούρκοι δεν γνώριζαν τίποτα. Αποφάσισαν να πάνε στην ακρόπολη του Άργους στην οποία δεν βρίσκονταν κανείς ούτε Τούρκος ούτε Έλληνας. Την επόμενη μέρα στις 28 Απριλίου ήρθε ο Στάικος Σταϊκόπουλος ο οποίος χαρακτηριζόταν για τον ενθουσιασμό και τη γενναιότητά του. Αμέσως κατάφερε να συγκροτήσει ένα στρατιωτικό σώμα, αποτελούμενο από εξακόσιους Αργείους. Το βράδυ η νέα αυτή δύναμη, κατευθύνθηκε στην ακρόπολη και από εκεί άρχισαν να πυροβολούν. Οι Τούρκοι ακούγοντας τους πυροβολισμούς φοβήθηκαν πως πρόκειται για δεχθούν νυχτερινή έφοδο, έτσι οχυρώθηκαν μέσα στα σπίτια τους. Οι Αργείοι κατέβηκαν από την ακρόπολη και ξεκίνησαν να πυροβολούν μέσα στα σπίτια που βρίσκονταν οι Τούρκοι.

Στις 30 Απριλίου ο Παπαφλέσσας μαζί με τους Πετμεζάδες και 400 οπλοφόρους άντρες κατέφθασαν στην Αργολίδα. Φθάνοντας στο χωριό Κουτσοπόδι ξεκίνησαν τους πυροβολισμούς, θέλοντας να ενημερώσουν με αυτόν τον τρόπο για την άφιξή τους.

Οι Τούρκοι που βρίσκονταν στην Τρίπολη όταν έμαθαν ότι ο Κεχαγιάμπεης βρισκόταν στο Άργος, έστειλαν οχτακόσιους ιππείς για να τον συναντήσουν. Έφθασαν στην πόλη του Άργους χωρίς κανένα πρόβλημα και καμία ενόχληση και έτσι ανεμπόδιστα επέστρεψαν πίσω στην Τρίπολη την πρώτη Μαΐου. Μαζί τους για την Τρίπολη αναχώρησε και ο Κεχαγιάμπεης.

Αξίζει να αναφερθεί μια παρανόηση του Τσώκρη η οποία λίγο έλειψε να του στοιχίσει ακριβά. Όταν βρισκόταν στο μετόχι της μονής των Τσιπιανών, είδε να έρχονται πεντακόσιοι άντρες πεζοί και έφιπποι. Το σώμα αυτό ανήκε στους Τούρκους και έρχονταν από την Τρίπολη με προορισμό το Άργος για να συναντήσουν τον Κεχαγιάμπεη. Από τη αμφιεσή τους ο στρατηγός μπερδεύτηκε και νόμισε πως ήταν κάτοικοι του χωριού Κοσμά, χωριό το οποίο υπαγόταν στο Άργος. Θεωρώντας λοιπόν πως ήταν συν επαρχιώτες του ξεκίνησε να τους φωνάζει και να τους προτρέπει να γυρίσουν πίσω, καθώς στο Άργος βρίσκονταν Τούρκοι. Ευτυχώς κατάλαβε γρήγορα το λάθος του και γλίτωσε.

Όταν ο Κεχαγιάμπεης και οι άντρες του έφυγαν από το Άργος για την Τρίπολη, οι Αργείοι ήρθαν αντιμέτωποι με το μέγεθος της καταστροφής που

υπέστησαν. Αρχικά βρήκαν όλα τα πτώματα των ανδρών, γυναικών και παιδιών που σκότωσαν οι Τούρκοι και φρόντισαν να τα ενταφιάσουν. Βρήκαν και απαρίθμησαν περίπου εννιακόσιους νεκρούς.¹⁰

Μετά την αναχώρηση του Μουσταφάμπεη από την Αργολίδα. Η Μπουμπουλίνα, ο Σταϊκόπουλος και ο Τσώκρης ζήτησαν από τον Κολοκοτρώνη, που πολιορκούσε την Τριπολιτσά, να του στείλει ενισχύσεις και να τον ορίσει αρχηγό των πολιορκητών του. Ο Κολοκοτρώνης τον όρισε ως αρχηγό των πολιορκητών του Ναυπλίου.

Στην συνέχεια η Κυβέρνηση κάλεσε τον Τσώκρη να μεταβεί στην Πόλη των Πατρών. μετά από ενέργειες των συμπολιτών του η αποστολή αυτή ακυρώθηκε¹¹.

Τον Ιούνιο του 1822 ανατίθενται στον Τσώκρη και άλλες αρμοδιότητες. Γίνεται αναφορά για επεισόδια ανάμεσα στα χωριά Κουτσοπόδι, Μέρμπαγκα (Αγία Τριάδα) και Βαρδουβά (Τρίστρατο), τα οποία έβλαψαν όχι μόνο την επαρχία αλλά και τη Διοίκηση. Ο υπουργός Εσωτερικός κάλεσε τον Τσώκρη να αποκαταστήσει την τάξη και να τιμωρήσει όσους παρεκτράπηκαν.

2.2. Η δολοφονία του Οικονόμου

Την πρώτη Δεκεμβρίου του 1821 συνήλθε στην πόλη του Άργους η Α΄ Εθνική Συνέλευση. Πλήθος κόσμος συγκεντρώθηκε στο Άργος, καθώς κατέφθασαν πληρεξούσιοι από όλες τις πόλεις της Πελοποννήσου. Στην πόλη βρισκόταν και ο Δημήτρης Τσώκρης ο οποίος ήταν αρχηγός της επαρχίας και πολιτάρχης της πόλης του Άργους. Ο Τσώκρης προσπαθούσε μάταια να κατευθύνει τον κόσμο και να επιβάλλει τάξη. Η πρώτη εθνική Συνέλευση πραγματοποιήθηκε στον Ιερό Ναό Τιμίου Προδρόμου. Στη συνέλευση ήταν είκοσι πληρεξούσιοι και ο κληρικός Νεόφυτος Βάμβας, ο οποίος έδωσε το έναυσμα της έναρξης της Συνελεύσεως με το λόγο του . στη συνέχεια αναφέρθηκε σε όλες τις πολιτικές εργασίες οι οποίες είχαν ακυρωθεί εξαιτίας του πολέμου κα όλοι μαζί έδωσαν όρκο πίστης στην πατρίδα. Πρόεδρος της Συνελεύσεως ήταν ο Δημήτριος Υψηλάντης.

Εκείνο το διάστημα συνέβη η δολοφονία του Αντώνη Οικονόμου. Ο Αντώνης Οικονόμου ήταν προεστός προερχόμενος από το νησί της Ύδρας. Οι πρόκριτοι της

¹⁰ Ιω. Ζεγκίνης, *ό. π.*, σ. 240-247

¹¹ Αρχεία της Ελληνικής Παλιγγενεσίας, τ. 13, στο εξής βλ. ΑΕΠ, Αθήνα 1981, σ. 81-82

Ύδρας διατηρούσαν επιφυλάξεις και άργησαν να πάρουν μέρος στην επανάσταση που είχε ξεσπάσει. Ο Αντώνης Οικονόμου αφουγκράστηκε την επιθυμία του λαού να ξεσηκωθεί και έτσι στις 30 Μαρτίου καθαίρεσε τον τότε διοικητή Νικόλαο Κοκοβίλα και ανέλαβε ο ίδιος τη διοικητική θέση. Στις 16 Απριλίου κήρυξε την επανάσταση. Η κινήσεις του όμως δεν ήταν αποδεκτές από όλους. Οι προεστώτες πλοίαρχοι της Ύδρας, Γεώργιος Σαχτούρης, Αντώνης Κριεζής και Λάζαρος Παναγιώτου διαφωνούσαν με τη στάση του Οικονόμου, τον καθαίρεσαν από τη διοικητική θέση και στη συνέχεια τον εξόρισαν. Ο Νεόφυτος Βαμβάς που διατηρούσε σχέσεις με τους κατοίκους της Ύδρας και ιδιαίτερα με τους προκρίτους. Ήταν παρών όταν ο Οικονόμου ξεσήκωσε τους πολίτες ενάντια στους πρόκριτους και κατέλαβε με αυτόν τον τρόπο τη διοίκηση. Ο Βάμβας γνώριζε τον εκρηκτικό χαρακτήρα του Οικονόμου, αυτό εκμεταλλεύτηκαν οι πληρεξούσιοι της Ύδρας και έπεισαν τον Βάμβα για την επικινδυνότητα του Οικονόμου. Οι πληρεξούσιοι του νησιού θεωρούσαν πως ο Οικονόμου θα προκαλούσε αναταραχές στο εσωτερικό του νησιού και θα τους δημιουργούσε προβλήματα. Ο Βάμβας μετέφερε τις ανησυχίες των προκρίτων της Ύδρας στον Υψηλάντη και τον πίεσε να αποστείλει στρατιωτικό σώμα κατά του Οικονόμου με εντολή δολοφονίας. Επειδή οι στρατιωτικοί που βρίσκονταν στο Άργος ήταν σίγουρο πως θα αντιδρούσαν στην εξόντωση του Οικονόμου, η αποστολή αυτή κρατήθηκε μυστική. Ο ηγούμενος Ναθαναήλ αποφάσισε να βρει τον Οικονόμου και να τον πείσει να μην κατευθυνθεί προς το Άργος. Αυτό όμως στάθηκε αδύνατον. Ο ηγούμενος Ναθαναήλ ενημέρωσε με επιστολή τον Σωτήρη Χαραλάμπη ότι δεν κατάφερε να πείσει και να σταματήσει τον Οικονόμου και ότι αυτός κατευθυνόταν προς το Άργος. Η είδηση αυτή έγινε γνωστή στους πολιτικούς και τους προκρίτους της Ύδρας, αλλά όχι στους στρατιωτικούς. Στάλθηκε σώμα 70 ανδρών με σκοπό να συναντήσει και να δολοφονήσει τον Αντώνη Οικονόμου. Του στρατιωτικού σώματος ηγούνταν ο Ξύδης, υποπληρχηγός του Λόντου ο οποίος με αυτόν τον τρόπο θέλησε να ευχαριστήσει τους Ύδραίους. Στη θέση Κατσικανι, ανάμεσα στο Άργος και το Κουτσοπόδι, κοντά στον ποταμό Ξεριά, συναντήθηκαν οι στρατιώτες του Ξύδη με τον Οικονόμου και τους δικούς του άντρες. Ο Οικονόμου δεν ήταν ενήμερος, ούτε κατάλαβε τις προθέσεις του στρατιωτικού σώματος που συνάντησε. Το σώμα των επίδοξων δολοφόνων ζήτησε από τον Οικονόμου να αφήσει κάτω τα άρματά του, εκείνος όμως αρνήθηκε και επιτάχυνε προκειμένου να ανοίξει πυρ, δεν τα κατάφερε όμως γιατί αμέσως τον πυροβόλησαν και έπεσε νεκρός. Λίγο μετά τη δολοφονία στο σημείο που έπεσε νεκρός ο Οικονόμου κατέφθασε ο Τσώκρης, τον οποίο είχε στείλει

ο Κολοκοτρώνης προκειμένου να ειδοποιήσει τον Οικονόμου. Μόλις έφθασε αντίκρουσε τον Οικονόμου νεκρό και αμέσως έδωσε εντολή να τον θάψουν εκεί κοντά. Ο Τσώκρης μόλις συνάντησε τους Υδραίους παραπονέθηκε έντονα για τη δολοφονία. Ο Μανώλης Τομπάζης ανέλαβε να τον ηρεμήσει, λέγοντάς του πως η δολοφονία αυτή ήταν αναγκαίο κακό. Η έλευση του οικονόμου στην Ύδρα θα προκαλούσε εντάσεις, θα καταστρέφονταν οι πρόκριτοι και την εξουσία θα αναλάμβαναν οι κλεφτοκαπεταναίοι. Τέλος του ζήτησε να σταματήσει να παραπονιέται, καθώς και εκείνος δε ανήκει στην τάξη των κλεφτοκαπεταναίων¹²

2.3. Η άφιξη του Δράμαλη στην Πελοπόννησο

Η άφιξη του Δράμαλη στην Πελοπόννησο επέφερε μεγάλη αναστάτωση. Την αναστάτωση αυτή ανέλαβε να αντιμετωπίσει ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Αποφάσισε να αναλάβει τα ηνία της κατάστασης προκειμένου να αναπτρώσει το ηθικό των Ελλήνων και να σχεδιάσει ένα τρόπο ώστε να καταφέρει να σταθεί επάξια και αποτελεσματικά απέναντι τον πολυάριθμο τουρκικό στρατό. Εκείνη την περίοδο ο Κολοκοτρώνης βρισκόταν στην Πάτρα, από όπου έφυγε και κατευθύνθηκε στην Τριπολιτσά, όπου έφτασε στις 4 Ιουλίου. Συνέπραξε με την Πελοποννησιακή Γερουσία, η οποία τον έχρισε αρχηγό και έτσι ο Κολοκοτρώνης ξεκίνησε τις πρώτες κινήσεις εναντίον του Δράμαλη.

Στις 8 Ιουλίου ο Αντώνης Κολοκοτρώνης, έχοντας τριακόσιους άντρες μαζί του κινήθηκε προς τη Νεμέα, ενώ ο Πλαπούτας μαζί με χίλιους διακόσιους άντρες κατευθύνθηκε στην Ακροκόρινθο για να ενισχύσει τους πολιορκουμένους συμπατριώτες, οι οποίοι όμως είχαν εγκαταλείψει το σημείο. Μόλις το έμαθε, άλλαξε πορεία και κατευθύνθηκε αρχικά προς το Κάτω Μπέλεσι (Λυρκεία) και στη συνέχεια στο Σχινοχώρι προκειμένου να κλείσουν τη δίοδο που οδηγούσε στην Τριπολιτσά.

Στις 10 Ιουλίου πραγματοποιήθηκε πολεμικό συμβούλιο στον Αχλαδόκαμπο έπειτα από πρωτοβουλία του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, στο οποίο συμμετείχαν ο Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, ο Δημήτρης Ύψηλάντης, ο Παναγιώτης Κρεββατάς, ο Παπαφλέσσας και ο γιός του Κολοκοτρώνη Πάνος. Ο Κολοκοτρώνης προέβλεπε πως ο Δράμαλης θα κινούνταν από την Κορινθία στην Αργολίδα και στη συνέχεια στην Τριπολιτσά. Έτσι κατέστρωσε ένα σχέδιο με τρεις βασικούς πυλώνες. Αρχικά ο ελληνικός στρατός να κυριεύσει καίριες θέσεις ώστε να εγκλωβίσει τη στρατιωτική

¹² Ι. Ζεγκίνης, *ό. π.*, σ. 250-251

δύναμη στην Αργολίδα, κατά δεύτερον να απασχοληθεί ο τουρκικός στρατός στο κατελημμένο κάστρο της Λάρισας και τρίτον να εφαρμοστεί το σχέδιο της «καμένης γης», δηλαδή να αποδυναμωθεί η τουρκική δύναμη από την έλλειψη τροφής και νερού. Η εντολή του Κολοκοτρώνη ήταν να καταστραφούν όλες οι αποθήκες σιτηρών στην Αργολίδα. Κάτι που είχε ήδη ξεκινήσει να εφαρμόζει ο οπλαρχηγός Τσώκρης με δική του πρωτοβουλία (πριν λάβει γνώση του σχεδίου Κολοκοτρώνη). Στις 11 Ιουλίου, μία μέρα πριν την είσοδο του Δράμαλη στην πόλη του Άργους, ο Τσώκρης διέταξε και κάηκαν όλα τα σιτηρά και όλα τα τρόφιμα που υπήρχαν στις αποθήκες, ώστε να μην πέσουν στα χέρια των Τούρκων. Ακόμη, με δική του πρωτοβουλία έκαψε το σπίτι του Αλήμπεη, του τελευταίου έπαρχου του Άργους. Η κίνησή του θεωρήθηκε πολύ σημαντική, με μεγάλη στρατηγική σημασία. Εκείνη τη μέρα ο Τσώκρης έγινε ήρωας στο Άργος και θεωρήθηκε ο πρώτος που κατάφερε να βάψει τη γη του Άργους με το αίμα των εχθρών.¹³ Μετά την ολοκλήρωση του πολεμικού συμβούλου, ο Πάνος Κολοκοτρώνης πήγε τους Μύλους και αμέσως οργάνωσε στρατόπεδο με δύο χιλιάδες άνδρες.¹⁴ ο Δράμαλης πριν φθάσει από τη Κόρινθο, έστειλε στις 10 Ιουλίου στο Ναύπλιο τον φρούραρχο Αλή Πασά με πενήντα ιππείς για να προλάβουν την πτώση του Ναυπλίου. Την επόμενη μέρα οι άνδρες του Δράμαλη μετακινήθηκαν από το Ναύπλιο προς το Άργος, το οποίο είχε ερημωθεί για να το λεηλατήσουν και να αποκομίσουν λάφυρα. Ο Τσώκρης ο οποίος βρισκόταν στο Κιβέρι, μόλις έμαθε για την επικείμενη επιδρομή των ανδρών του Δράμαλη, πήρε το στράτευμά του και μετάβηκε στο Άργος. Εκεί επιτέθηκε στους επιδρομείς, σκότωσε δεκαεπτά από αυτούς και έτρεψε τους υπόλοιπους σε φυγή. Στη συμπλοκή αυτή ήρθε αντιμέτωπος με τον αρχηγό του τουρκικού ιππικού στρατεύματος, με τον οποίο αφού πάλεψε, στην συνέχεια τον σκότωσε.¹⁵ Στη συνέχεια απέσπασε την ολόχρυση και λαμπερή στολή του αντιπάλου του και γύρισε στο στρατόπεδό του φορώντας τη. Εκεί οι Έλληνες τον υποδέχθηκαν με επευφημίες. Για την ηρωική αυτή πράξη του Τσώκρη, ο ποιητής Αλ. Σούτσος έγραψε ένα ποίημα.¹⁶

Κατά την άφιξή του στο Άργος ο Δράμαλης, έστειλε στους τούρκους που βρίσκονταν στο Ναύπλιο ζωοτροφές. Τότε ο φρούραρχος που βρισκόταν στο Ναύπλιο, ο Αλή Πασάς, επισκέφθηκε τον Δράμαλη και συζήτησαν για την πορεία της

¹³Ι. Ζεγκίνης, *ό. π.*, σ. 259-260

¹⁴Τ. Χατζηαναστασίου, Μ. Κασιμάτη, *Πολεμώντας το '21*, Αθήνα 2020, σ. 107-108

¹⁵Δ. Οικονομόπουλος, *Ιστορία του Ναυπλίου Ξενοκρατία (1212-1822)*, Ναύπλιο 2018, σ.303

¹⁶Ι. Ζεγκίνης *ό. π.*, σ. 259-260

εκστρατείας. Ο Αλή Πασάς, που γνώριζε την περιοχή, πρότεινε στον Δράμαλη να μην καθυστερήσει ο τούρκικος στρατός στην Αργολίδα. Πρότεινε να χωριστεί ο τούρκικος στρατός, ένα τμήμα να εισβάλει στην πεδιάδα της Σπάρτης και ένα δεύτερο στην κοιλάδα της Νεμέας ώστε να διαιρέσουν τις δυνάμεις των Ελλήνων και να τους εξοντώσουν. Ο Δράμαλης απέρριψε αυτή την πρόταση.

Όταν ο Δράμαλης κατέφθασε στο Άργος και το βρήκε ερημωμένο, υπέθεσε πως οι Έλληνες είχαν κατευθυνθεί στην ακρόπολη και φυλούσαν εκεί τις τροφές και τα εφόδιά τους. Αρχικά σκέφτηκε να προχωρήσει προς την Αρκαδία να καταλάβει την Τριπολιτσά, να την λεηλατήσει και να αιχμαλωτίσει τους Έλληνες που βρίσκονταν εκεί. Δεν θεώρησε σωστό όμως να αφήσει πίσω του μέρος που να κατέχεται από τον εχθρό. Κατευθύνθηκε λοιπόν στην ακρόπολη του Άργους και ζήτησε από τους Έλληνες να παραδοθούν. Ο Υψηλάντης απάντησε αρνητικά και έτσι ξεκίνησε η πολιορκία. Η πολιορκία στο φρούριο του Άργους κράτησε δώδεκα μέρες και ήταν η πρώτη αντίσταση που συνάντησε ο στρατός του Δράμαλη.

Ο Πλαπούτας που είχε στρατοπεδεύσει με τους άντρες του στο Σχινοχώρι, όταν έμαθε για την πολιορκία του φρουρίου του Άργους έσπευσε να βοηθήσει και να εφοδιάσει τους πολιορκημένους Έλληνες. Όταν έφθασε στην Άκοβα, περιοχή απέναντι από το πολιορκημένο φρούριο διέταξε τους άντρες του να ανοίξουν πυρ κατά των Τούρκων. Πλησίασαν τους τρεις χιλιάδες Τούρκους, πεζοί και ιππείς και ξεκίνησαν να μάχονται. Οι Έλληνες απέκρουαν τα χτυπήματα των Τούρκων και με τη βοήθεια των ανδρών που ήρθαν από τον Ερασίνο ποταμό κατάφεραν να τρέψουν σε φυγή τους Τούρκους και να κυριαρχήσουν στην περιοχή ης Άκοβας. Οι άνδρες που ήρθαν από τον Ερασίνο ενώθηκαν με το στράτευμα του Πλαπούτα. Στη συνέχεια, όταν νύχτωσε, ήρθαν σε επαφή με τους άντρες που βρίσκονταν μέσα στο πολιορκημένο φρούριο. Πήραν μαζί τους τον Υψηλάντη, τον Πάνο Κολοκοτρώνη και τους μισούς άντρες και ενθάρρυναν τους υπόλοιπους να συνεχίσουν με θάρρος και πίστη την αντίσταση. Ακόμη τους υποσχέθηκαν πως θα τους στείλουν πολεμοφόδια. Ο Υψηλάντης με τους μισούς άντρες κατευθύνθηκε στον Ερασίνο, ενώ ο Πάνος Κολοκοτρώνης με τους υπολοίπους στο Σχινοχώρι. Ο Πλαπούτας έδωσε και την επόμενη μέρα μάχη ενάντια των Τούρκων στο ίδιο σημείο και τους έτρεψε για ακόμη μια φορά σε φυγή. Έτσι κατάφερε η Άκοβα να παραμείνει σε ελληνικά χέρια και να συνεχιστεί η άμυνα του φρουρίου του Άργους. Ο Τσώκρης συγκρότησε στρατιωτικό σώμα οχτακοσίων ανδρών και κατευθύνθηκε στο Ιερό Ναό της Κοιμήσεως της Θεοτόκου στη νότια πλευρά της πόλης του Άργους. Εκεί, κοντά στον ναό και τα αμπέλια που βρίσκονταν

τριγύρω έστησε το στρατόπεδό του. Η κίνησή του αυτή ήταν στρατηγική αφού ως στόχο είχε να αποπροσανατολίσει την προσοχή των Τούρκων. Οι Τούρκοι εξορμούσαν και λεηλατούσαν συνεχώς τις γύρω περιοχές και τα χωριά του Άργους. Ο Τσώκρης που γνώριζε καλύτερα την πεδιάδα του Άργους, έστηνε ενέδρα σε πολλά σημεία και σκότωνε Τούρκους στρατιώτες, ενώ έκαιγε και όσα θα μπορούσαν να πάρουν ως λάφυρα οι Τούρκοι πριν ακόμη να κάνουν επιδρομή. Οι Τούρκοι επιτέθηκαν στο στρατόπεδο του Τσώκρη περιμετρικά του Ναού της Παναγίας, όμως οι Έλληνες τους απώθησαν δεκαεπτά φορές. Αυτό εξόργισε ακόμη περισσότερο τους Τούρκους, οι οποίοι επιτέθηκαν ακόμη μι αφορά με μανία και ανάγκασαν τους Έλληνες να υποχωρήσουν προς την πεδιάδα και προς τον Ερασίνο ποταμό. Στη συνέχεια οι Τούρκοι πολιορκήσαν στενότερα το φρούριο του Άργους. Οι άντρες μέσα στο φρούριο εκτός από τη κούραση της πολυήμερης πολιορκίας είχαν να αντιμετωπίσουν και την έλλειψη τροφίμων και κυρίως την έλλειψη νερού. Η έλλειψη νερού ήταν αυτή που τους εξάντλησε και δεν μπορούσαν να αμύνονται άλλο. Ο Κολοκοτρώνης που βρισκόταν στον Ερασίνο ποταμό γνώριζε την δύσκολη κατάσταση στην οποία είχαν περιέλθει οι Έλληνες. Το βράδυ της εικοστή τρίτης προς εικοστή Τετάρτη Ιουλίου, ο Κολοκοτρώνης μαζί με τον Πλαπούτα που ήρθε από το Σχινοχώρι, βοήθησαν τους πολιορκουμένους να βγουν σώοι και αβλαβείς από το φρούριο και να κατευθυνθούν στο στρατόπεδο των Ελλήνων στους Μύλους.

Στις 24 Ιουλίου οι άντρες του Δράμαλη πραγματοποίησαν έφοδο στο φρούριο του Άργους το οποίο προς έκπληξή τους ήταν άδειο. Μάταια οι Τούρκοι περίμεναν να βρουν εφόδια και λάφυρα, καθώς ήδη είχαν καταναλώσει τα δικά τους εφόδια τις μέρες που πολιορκούσαν το φρούριο. Μετά από αυτό οι Τούρκοι επέστρεψαν στην πόλη τους Άργους. Το καλοκαίρι εκείνο ήταν το θερμότερο για τη πόλη και μάταια αναζητούσαν να βρουν νερό. Το λίγο νερό που υπήρχε σε κάποια φρεάτια ήταν δηλητηριασμένο από την οξείδωση των χάλκινων σκευών που έριξαν οι Αργείοι κατά την έφοδο των Τούρκων προκειμένου να τα κρύψουν και να τα σώσουν. Ο ποταμός Ερασίνο ήταν υπό την κατοχή των Ελλήνων αλλά και αυτός ήταν άνυδρος από την κοίτη έως τις πηγές που κατέληγαν στη θάλασσα. Οι Τούρκοι προκειμένου να βρουν νερό και τροφή κατέφυγαν στους αμπελώνες και τους αγρούς της Αργολίδας. Εκεί έτρωγαν σταφύλια και πεπόνια και έβοσκαν τα άλογά τους στους ορυζώνες. Η διατροφή αυτή τους προξένησε ελώδεις πυρετούς και άλλες ασθένειες. Οι Έλληνες από την άλλη πλευρά με πρωταγωνιστή τον Τσώκρη γνώριζαν πολύ καλά την περιοχή και τις παγίδες του

βάλτου και έστηναν ενέδρες στα αμπέλια και τους ορυζώνες, σκότωναν τους Τούρκους και άρπαζαν τα άλογά τους. Στις 24 Ιουλίου ο Δράμαλης συγκρότησε ισχυρή στρατιωτική και ιππική δύναμη και επιτέθηκε κατά των Ελλήνων στον Ερασίνο ποταμό. Οι Έλληνες αντέκρουσαν την επίθεση και έτσι ο Δράμαλης αναγκάστηκε να υποχωρήσει και αποφάσισε να εγκαταλείψει το Άργος. Η πρόσβαση προς την Αρκαδία ήταν δύσκολή και έτσι αποφάσισε να κατευθυνθεί στην Κόρινθο. Σκέφτηκε ένα σχέδιο ώστε να εξαπατήσει τους Έλληνες να τους αποπροσανατολίσει και να στρέψει την προσοχή τους στην Αρκαδία. Το απόγευμα στις 24 Ιουλίου έστειλε με ένα γραμματέα του επιστολή στους Έλληνες οπλαρχηγούς που βρίσκονταν στους Μύλους. Με τη επιστολή του ο Δράμαλης τους ζητούσε να υποταχθούν διαφορετικά απειλούσε να καταστρέψει την Αργειακή γη. Ο πραγματικός λόγος της επίσκεψης του γραμματέα του Δράμαλη δεν ήταν αυτός. Ο Δράμαλης έστειλε τον άνθρωπό του εκεί για να βολιδοσκοπήσει την κατάσταση που επικρατούσε στο στρατόπεδο των Ελλήνων οπλαρχηγών, να αποσπάσει πληροφορίες για τις κινήσεις τους και να τους αποπλανήσει σχετικά με τις κινήσεις του Δράμαλη. Οι Έλληνες αρνήθηκαν τη πρόταση της επιστολής ασυζητητί, τότε ο απεσταλμένος των Τούρκων προέβη στο τελευταίο μέρος του σχεδίου του Δράμαλη. Ο γραμματέας του Δράμαλη βεβαίωσε δήθεν εμπιστευτικά τους Έλληνες οπλαρχηγούς ότι ο Δράμαλης με τη στρατιά του θα κατευθύνονταν προς την Αρκαδία και προέτρεψε τους Έλληνες να φρουρήσουν λες τις διόδους προς τα εκεί.

Στις 25 Ιουλίου συγκροτήθηκε πολεμικό συμβούλιο στους Μύλους για να αποφασιστεί πως θα πράξουν οι Έλληνες. Ο Κολοκοτρώνης ξεχώρισε για άλλη μια φορά για την οξυδέρκειά του. Ήταν ο μόνος που δε πείστηκε ότι ο Δράμαλης θα πήγαινε στην Αρκαδία και προέτρεψε τους υπόλοιπους οπλαρχηγούς να στραφούν προς την Κόρινθο. Ο Κολοκοτρώνης βλέποντας πως ο Δράμαλης δεν είχε άλλη διέξοδο, ήταν σίγουρος πως θα οδεύσει για την Κόρινθο. Ο Κολοκοτρώνης πρότεινε μαζί με τον Πλαπούτα να καλύψουν όλες τις θέσεις από το Σχινοχώρι και τα Δερβενάκια έως τα Βασιλικά της Κορίνθου, ενώ οι υπόλοιποι να φρουρούν από το Σχινοχώρι έως τους Μύλους σε περίπτωση που ο Δράμαλης πήγαινε στην Αρκαδία. Το συμβούλιο επέρριψε τις προτάσεις του Κολοκοτρώνη. Ο Κολοκοτρώνης δυσαρεστημένος διέκοψε τις συζητήσεις, πήρε τους άντρες του και κατευθύνθηκε στη Νεμέα που βρίσκονταν το στράτευμά του. οι υπόλοιποι οπλαρχηγοί ενοχλήθηκαν από τη στάση του και ο Πετρόμπεης τον κατηγορήσε ότι νοιάζεται για τη δική του ασφάλεια. Το ίδιο βράδυ ο Υψηλάντης πήγε στο Αγιονώρι όπου βρήκε τον Νικηταρά

και τον Παπαφλέσσα και ενώθηκε μαζί τους. Έτσι οι τέσσερις μεγάλοι οπλαρχηγοί, ο Κολοκοτρώνης, ο Ύψηλάντης, ο Νικηταράς και ο Παπαφλέσσας, βρέθηκαν κοντά στα Δερβενάκια.

2.4. Η μάχη στα Δερβενάκια

Η μάχη των Δερβενακίων η οποία έλαβε χώρα στα τέλη Ιουλίου του 1822 αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες στρατιωτικές επιτυχίες της Επανάστασης. Οι Έλληνες αγωνιστές υπό τη αρχηγία και καθοδήγηση του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη κατάφεραν να καταποντίσουν τον αριθμητικά υπέρμετρο τουρκικό στρατό που διοικούνταν από τον Δράμαλη. Οι Έλληνες εξανάγκασαν τον τούρκικο στρατό να πολεμήσει σε ένα πολύ στενό χώρο, στον οποίο οι Έλληνες είχαν το προτέρημα να ξαφνιάζουν τους τούρκους χτυπώντας τους και από τις δύο πλευρές αλλά και τη δυνατότητα να κρυφτούν. Η μάχη αυτή αποτελεί μία μόνο φάση μιας διαμάχης που διήρκησε από τις αρχές Ιουλίου του 1822 έως το τέλος περίπου του έτους. Η παγίδευση των Τούρκων στα στενά των Δερβενακίων δεν ήταν απόρροια μόνο μιας συντονισμένης στρατιωτικής κίνησης, χρειάστηκε στρατιωτικό σχέδιο, μελέτη και εκτίμηση των πιθανών κινήσεων του αντίπαλου στρατοπέδου και πάνω από όλα η αυτοθυσία και ο ηρωισμός που έδειξαν κατά τη διάρκεια της μάχης όλοι οι στρατιώτες και οπλαρχηγοί, ανάμεσα στους οποίους ξεχώρισε ο Νικηταράς. Δεν χρειάζονταν μόνο καλός σχεδιασμός αλλά και να βρεθούν τα ψυχικά αποθέματα να σταθούν και να πολεμήσουν έναντι των πολυπληθών Τούρκων. Η στρατιωτική δύναμη του Δράμαλη εκτός από πολυάριθμη ήταν και έμπειρη, κάτι που προκαλούσε φόβο στην ελληνική πλευρά, καθώς κατά τη καθοδό τους στην Αργολίδα δεν συνάντησαν ιδιαίτερη αντίσταση.

Τον Ιούλιο του 1822 σχεδόν ενάμιση χρόνο μετά την έναρξη της Επανάστασης, ελληνικός στρατός δεν διέθετε ούτε συγκεκριμένο σύστημα δράσης, ούτε υπήρχε μια συγκεκριμένη ιεραρχικά ανώτερη στρατιωτική ομάδα που υπάκουε. Ήταν σύνηθες ο στρατός να πράττει κατά το δοκούν, χωρίς συγκεκριμένο σχέδιο. Στον αντίποδα βρίσκονταν ο στρατός του Δράμαλη, ο μεγαλύτερος που είχε συγκροτηθεί ως τότε, με στόχο να καταστείλει κάθε ελληνική επαναστατική δραστηριότητα. Πέραν των προαναφερθεισών ελλείψεων όμως, ο ελληνικός στρατός υστερούσε και σε υλικά αγαθά, δεν διέθετε ικανό αριθμό όπλων, πυρομαχικών, αλλά ούτε και πυροβολικό και ιππικό ώστε να μπορέσει να αντιμετωπίσει έναν αντίπαλο σα αυτόν του Δράμαλη.

Κατά την άφιξη του Δράμαλη στην Κόρινθο, εκλήθη πολεμικό συμβούλιο στο οποίο έλαβε μέρος και ο Γιουσέφ Πασάς από την Πάτρα. Ακούστηκαν διάφορες προτάσεις. Ο Γιουσέφ Πασάς πρότεινε την ταυτόχρονη προέλαση σε τρία διαφορετικά μέτωπα, στην Πάτρα, στην Αργολίδα και στα Καλάβρυτα ώστε να διαλυθεί το επαναστατικό μέτωπο σε αυτές τις περιοχές και να συγκεντρωθεί γύρω από την πόλη της Τρίπολης. Ο Δράμαλης δε συμφώνησε με αυτό το σχέδιο και θεώρησε πως θα ήταν καλύτερα να καθοδηγήσει όλο το στράτευμα προς την Αργολίδα.

Ταυτόχρονα έστειλε εκπροσώπους στο Ναύπλιο, να ενημερώσουν τους Τούρκους για την άφιξη του στη Κόρινθο, ώστε να τους εμψυχώσει και να τους αποτρέψει από το να παραδοθούν. Ο Δράμαλης φρόντισε να ασφαλίσει την Ακροκόρινθο αφήνοντας φρουρά και στη συνέχεια κατευθύνθηκε στη πόλη του Άργους. Κατέφθασε στις 12 Ιουλίου και στις 13 εισέβαλε στην πόλη του Άργους, με στόχο να λεηλατήσει και να αρπάξει χρήματα και τρόπαια των Ελλήνων από προηγούμενες μάχες. Φτάνοντας όμως αντίκρυσε μια άδεια πόλη, αφού οι κάτοικοι του Άργους είχαν απομακρυνθεί και είχαν μεταβεί κυριευμένοι από φόβο στους Μύλους. Η πόλη ήταν άδεια και δεν υπήρχαν ούτε τρόφιμα, αποφασίστηκε τότε η ασφαλής μετάβαση των στρατευμάτων στην Κόρινθο.

Οι Έλληνες είχαν φροντίσει να πάθουν θέσεις στα στενά των Δερβενακίων. Πεντακόσιοι άντρες υπό τις οδηγίες των Νικήτα και Κολιόπουλου περίμεναν εκεί. Μόλις επιχείρησε το τουρκικό στράτευμα να περάσει, οι Έλληνες τους αιφνιδίασαν και έτσι το τουρκικό στράτευμα αναχαιτίστηκε από τα ξίφη των Ελλήνων.¹⁷

2.5. Η μάχη στο Αγιονόρι

Στις 27 Ιουλίου, την επόμενη μέρα της μάχης στα Δερβενάκια – Άγιο Σώστη, διατάχθηκε ο Τσώκρης από τον Κολοκοτρώνη να μεταβεί μαζί με το Γιατράκο και να εγκατασταθούν στο χωριό Χαρβάτι (Μυκήνες), για να πολεμήσουν τα τουρκικά στρατεύματα, σε περίπτωση μετακίνησης των Τούρκων προς το Μπερμπάτι. Σύμφωνα με το σχέδιο ο Τσώκρης και ο Γιατράκος έπρεπε να συγκεντρώσουν τους άντρες από το Άργος, το Κεφαλάρι και τους Μύλους και να τους οδηγήσουν στο Χαρβάτι (Μυκήνες), με στόχο να πλήξουν τον τουρκικό στρατό όταν θα περνούσε από την

¹⁷ Περραιβός Χ., *Απομνημονεύματα πολεμικά. διαφόρων μαχών συγκροτηθεισών μεταξύ Ελλήνων και Οθωμανών κατά τε το Σούλιον και ανατολικήν Ελλάδα από το 1820 μέχρι το 1829 έτους*, τ. 1, Αθήνα 1836, σ. 164

κλεισούρα των Δερβενακίων, ή από τα Αγιονώρι.¹⁸ Ο Τσώκρης και ο Γιατράκος δεν υπάκουσαν τη διαταγή αυτή, με αποτέλεσμα να χαθεί η ευκαιρία της κυκλωτικής κίνησης στη μάχη του Αγιονωρίου, η οποία θα οδηγούσε στην ολοκληρωτική καταστροφή και την αιχμαλωσία των Τούρκων και συγκεκριμένα του Δράμαλη. Αντιθέτως, πέρασε ο τούρκικος στρατός χωρίς πρόβλημα στο χωριό Μπερμπάτι. Στις 28 Ιουλίου, ο Τσώκρης και ο Γιατράκος προσπάθησαν να δικαιολογηθούν λέγοντας πως δεν υπάκουσαν οι στρατιώτες τους. Αλλά και αυτό να είχε συμβεί όφειλαν να ενημερώσουν εγκαίρως ώστε να ληφθούν άλλα μέτρα και να αποτραπεί η επέλαση των τούρκων.¹⁹

Μετά την επέλαση του Δράμαλη, η πολιορκία του Ναυπλίου ξανά άρχισε. Ο Π. Μαυρομιχάλης κάλεσε 400 Μανιάτες που είχαν έρθει στην Αργολίδα να καταλάβουν το Κιόσκι απέναντι από το Ναύπλιο ώστε να μην αφήσουν τους Τούρκους να προχωρήσουν στο Άργος και τα υπόλοιπα χωριά γύρω από αυτό. Μαζί με τους Μανιάτες βρίσκοντας σε άλλες θέσεις ο Τσώκρης, ο Νέζος και ο Κανάκης μαζί με άλλους Αργείους. Στα μέσα του Αυγούστου οι Τούρκοι βγήκαν πεζοί και έφιπποι και έτρεψαν τους Έλληνες σε φυγή. Πολλοί Μανιάτες δεν κατάφεραν να σωθούν και φονεύθηκαν, ενώ κάποιοι άλλοι έπεσαν στη θάλασσα προκειμένου να σωθούν. Έμειναν πολλή ώρα στη θάλασσα ώσπου επιβίβαστηκαν σε ελληνικά πλοία και μεταφέρθηκαν στους Μύλους, ενώ στη συνέχεια πολλοί επέστρεψαν στη Μάνη. Ο Τσώκρης συμπεριέλαβε όσους Μανιάτες έμειναν στο στράτευμά του και εγκαταστάθηκε στα χωριά Δαλαμανάρα – Λάλουκα και σε άλλη σημεία γύρω από αυτά για να επιτεθεί στην τουρκική δύναμη που βρίσκονταν στο Ναύπλιο. Στις 26 Αυγούστου οι Τούρκοι εξήλθαν και οι Έλληνες κατάφεραν να τους προξενίσουν σοβαρές απώλειες. Στη σύγκρουση όμως αυτή σημειώθηκε και μία μεγάλη ελληνική απώλεια, αφού σκοτώθηκε ο Νικόλαος Σταματελόπουλος, αδερφός του Νικηταρά.²⁰

Τον Σεπτέμβριο ο Τσώκρης εγκαταστάθηκε στα Δερβενάκια μαζί με άλλους αρχηγούς, ώστε να παρεμποδίσει τον ανεφοδιασμό του Ναυπλίου από την Κόρινθο. Στις 28 Νοεμβρίου στη μάχη του Αγίου Σώστη κατάφερε να αναχαιτίσει και να καταδιώξει τουρκική δύναμη που κατευθυνόταν στο Ναύπλιο. Στις 30 Νοεμβρίου ο Σταϊκος Σταϊκόπουλος κατέλαβε με έφοδο το Παλαμήδι. Την ίδια μέρα έσπευσε στο Παλαμήδι

¹⁸ Δ. Οικονομόπουλος, *ό. , π.*, Ναύπλιο 2018, σ. 306

¹⁹ Θ. Κολοκοτρώνης Θ., *Διήγησις συμβάντων της ελληνικής φυλής από τα 1770 έως τα 1836* /Υπαγόρευσε Θεόδωρος Κωνσταντίνου Κολοκοτρώνης, Αθήνα 1846, σ. 113-114

²⁰ Ν. Σπηλιάδης, *Απομνημονεύματα /Συνταχθέντα υπό του Ν. Σπηλιάδου διά να χρησιμεύσωσιν εις την Νέαν Ελληνικήν Ιστορίαν*, τ. 1, Εκ του Τυπογραφείου Χ. Ν. Φιλαδέλφως, 1851 σ. 426-427

ο Κολοκοτρώνης από τα Δερβενάκια και στη συνέχεια έφτασε και ο Τσώκρης και άλλοι καπεταναίοι. ²¹

Ο Τσώκρης, ο Πλαπούτας και άλλοι οπλαρχηγοί που ήταν προσκείμενοι στον Κολοκοτρώνη φέρθηκαν υπεροπτικά στον Αναστάσιο Μαυρομιχάλη, που βρισκόταν εκεί. Γι' αυτό ο Αναστάσιος Μαυρομιχάλης έστειλε επιστολή στον πατέρα του Πετρόμπεη, στην οποία χαρακτηρίζει τους προαναφερθέντες οπλαρχηγούς και ιδιαίτερα τον Τσώκρη με βαρύτατες ύβρεις. ²²

Το πρώτο εξάμηνο του 1823 ο Τσώκρης παραμένει στην επαρχία της Αργολίδας, αφού οι επιχειρήσεις στην περιοχή βρίσκονταν σε ύφεση. Κατά διαστήματα επισκέπτεται τα Γλυμποχώρια που βρίσκονται υπό την διοίκησή του για την επίλυση διαφορών. Χαρακτηριστικά τον Ιούνιο του 1823 η επαρχία του Μυστρά στέλνει επιστολή στην Διοίκηση όπου ζητά την παραδειγματική τιμωρία των κατοίκων της επαρχίας του Κοσμά. Όπως αναφέρεται οι κάτοικοι της επαρχίας του Κοσμά, επιτέθηκαν στους Ζαραφωνίτες και τους λεηλάτησαν. Τους πήραν τα γεννήματα, τις στάνες, τα άρματα, τα ζώα, τους χτύπησαν και στη συνέχεια τους αιχμαλώτισαν. Χτύπησαν έναν ηλικιωμένο άνδρα, τον κύριο Οικονόμου αλλά αι το γιό τους αφήνοντάς τους σε ημιθανή κατάσταση και στη συνέχεια τους μετέφεραν στο χωρίο Κοσμά, όπου τους τρομοκράτησαν. Εκεί βρισκόταν και ο Τσώκρης ο οποίος συμμετείχε στον εκφοβισμό των Ζαραφωνιτών.²³ Και στο Άργος όμως οι στρατιώτες του Τσώκρη κατηγορούνται για βιαιοπραγίες και λεηλασίες.

²¹ Α. Φραντζής, *Επιτομή της Ιστορίας της αναγεννηθείσης Ελλάδος αρχομένη από του έτους 1715, και λήγουσα το 1837*, τ. 2, Αθήνα 1839, σ. 141

²² Κ. Κωτσώνης, *Συμβάντα μετά την κατάληψη του Ναυπλίου (1822)*, Πρακτικά Α Συνεδρίου Αργολικών Σπουδών, Αθήνα 1979, σ. 178

²³ ΑΕΠ, τ. 11 σ. 54

Γ' Κεφάλαιο

Ο Τσώκρης μέσα από αναφορές και επιστολές

3.1. Ο Τσώκρης απασχολεί αρνητικά τη Διοίκηση

Εκτός από την αγωνιστική του δράση και τις στρατιωτικές επιτυχίες υπήρχε και μια άλλη πλευρά του Δημητρίου Τσώκρη όχι και τόσο θετική. Δεν ήταν λίγες οι αναφορές που έγιναν εις βάρος των στρατιωτών του Τσώκρη για παραβάσεις και λεηλασίες. Αναφορές όμως έγιναν και για τον ίδιο τον οπλαρχηγό. Παρακάτω παρατίθενται κάποιες από αυτές.

Στις 7 Ιουνίου 1822 οι στρατιώτες Μιχαήλ Νικολάου και Πανάγος Μανιάτης ζήτησαν από Γενικό Αρμοστή της Αστυνομίας Ν. Γερακάρη να μεταφέρει το αίτημά τους στο Υπουργείο Πολέμου να παρουσιαστούν στην αστυνομία ώστε να εξεταστεί η υπόθεση κλοπής που έγινε εις βάρος τους από τον Κυριάκο Σολωμό, στρατιώτη του οπλαρχηγού Τσώκρη.²⁴

Στις 22 Ιουνίου έγινε αναφορά των κατοίκων του Άργους κατά του Περούκα, του Βλάσση αλλά και του Τσώκρη, στην οποία ζητούνταν από τον Περούκα τα πράγματα, που στους είχε αρπάξει. Έγιναν δύο διαταγές στους τα Υπουργεία Εσωτερικών και το Υπουργείο του Πολέμου στους οποίες ζητούσαν να γράψουν στους παραπάνω οπλαρχηγούς, για να στους ζητήσουν να ησυχάσουν. Στους 27 Ιουνίου, αναγνώστηκε αναφορά του Θεόδωρη Ζαχαρόπουλου, ότι ο Γενναίος Κολοκοτρώνης πυροβόλησε τον έπαρχο του Ναυπλίου μέσα στο κονάκι του και οι άνθρωποί του μαχαίρωσαν έναν άνθρωπό του. σχετικά μ' αυτή την υπόθεση, με έγγραφο του Υπουργείου του Πολέμου στάλθηκε αντίγραφο και στους αναφοράς, που ειδοποιεί το Βουλευτικό, ότι εξέδωσε είδηση στους τον Αντιπρόεδρο του Εκτελεστικού, τον Κολοκοτρώνη για να πληροφορηθεί και να διορθώσει την υπόθεση. Η γνώμη του Βουλευτικού ήταν να ειδοποιήσει το Εκτελεστικό, το Υπουργείο Εσωτερικών και ο Τσώκρης να επιστρέψει από τα κάτω χωριά του Άργους, καθώς εκεί στους και οι στρατιώτες του άρπαζαν τα δέκατα των κατοίκων.²⁵

Στους 29 Ιουνίου το Βουλευτικό αποφάσισε να εξετάσει την υπόθεση του Γεωργίου Δημητρίου Ψωμά και αν αποδειχθούν τα λεγόμενά του, ότι έκλεψαν το

²⁴ Θ. Χρήστου, *Αναζητώντας τον ένοχο και επιβάλλοντας την τάξη Η αστυνομία σε αναζήτηση ρόλου τα χρόνια του αγώνα της ανεξαρτησίας (1821-1830)*, Αθήνα 2021, σ. 168

²⁵Κολοκοτρώνης Θ, *ό. π.*, σ. 251

εργαστήριό του, να αποζημιωθεί από τα περιουσιακά στοιχεία του Χελιώτη και του Τσώκρη, στους διαπράξαντες αυτή την αδικία.²⁶

Στις 23 Ιουνίου του 1823, η προσωρινή διοίκηση στους Ελλάδας, ο Πρόεδρος του Βουλευτικού έγραψε στους το Υπουργείο του Πολέμου, να γράψει στον Τσώκρη να ησυχάσει και να μην εμποδίζει στους κατοίκους της επαρχίας του να εκστρατεύσουν. Να στους αφήσει να εκστρατεύσουν υπό στους οδηγίες του Νικήτα, καθώς και να εκστρατεύσει και ο ίδιος.

Στις 21 Ιουνίου οι κάτοικοι στους επαρχίας του Άργους, γράφουν στην Υπέρτατη Διοίκηση και καταγγέλλουν λεηλασίες στην περιοχή στους. Οι κάτοικοι κατηγορούν τον Χαράλαμπο περούκα και μαζί με αυτόν τον Χρίστο Βλασσόπουλο και τον Δημήτρη Τσώκρη ότι θέλει να αποστατήσει και να ανατρέψει ό,τι προσπαθεί να συστήσει η Διοίκηση. Στους αναφέρεται ο Περούκας διέβαλε και κατηγορούσε στους παραστάτες του Άργους και του Ναυπλίου στους κατοίκους. Στη συνέχεια διέφθειρε τον έπαρχο του Ναυπλίου και εξυπηρέτησε τον έπαρχο του Άργους. Ακόμη, έστειλε ανθρώπους του στα χωριά ώστε να εμποδίσουν στους στρατιώτες να ακολουθήσουν τον διορισμένο αρχηγό στους , αλλά να ακολουθήσουν τον Τσώκρη, ώστε να παραμείνει πολιτάρχης του Άργους και να αποβληθεί ο Θεοδωρικάκης Ζαχαρόπουλος, που αντιβαίνει στους σκοπούς του. ο περούκας, μαζί με τον Τσώκρη αντιβαίνει στους νόμους στους Διοικήσεως και εμποδίζουν το συμφέρον του έθνους και στους επαρχίας στους. Στους, καταγγέλλεται πως οι στρατιώτες του Περούκα απειλούν, πυροβολούν και μαχαιρώνουν στους κατοίκους στους επαρχίας που δεν υπογράφουν τον Περούκα παραστάτη και τον Τσώκρη πολιτάρχη.²⁷

Στους 21 Ιουνίου, ο έπαρχος του Άργους Δημήτρης Κοντόσταυλος αναφέρει στη Διοίκηση τη διαμάχη που υπάρχει ανάμεσα στους φατριές στους επαρχίας. Ο Περούκας και ο Τσώκρης αρνούνται να ακολουθήσουν στους διαταγές στους Διοίκησης. Οι περισσότεροι κάτοικοι στους επαρχίας δεν στους θέλουν για συμπολίτες στους και αποδίδουν σ' στους όλα τα δεινά που συνέβησαν στην επαρχία.²⁸

Στους 26 Ιουνίου ο Θεωδωρής Ζαχαρόπουλος καταγγέλλει την επίθεση που δέχθηκε από τον Γενναίο Κολοκοτρώνη αλλά και στους καταχρήσεις οπλαρχηγών στην περιοχή του Άργους. Καταγγέλλεται πως ο Γενναίος και ο Τσώκρης δρούσαν υπό στους οδηγίες του Περούκα, άρπαζαν τα πρόβατα των φτωχών Αργείων, έπαιρνα τον

²⁶ ΑΕΠ τ. 2, σ.330

²⁷ ΑΕΠ, τ. 2, σ.111-113

²⁸ ΑΕΠ, τ. 13, σ. 297

μουκατά (εκμίσθωση των φορολογικών εσόδων μιας περιοχής για ένα χρόνο) του στρατηγού, που έδωσε η Διοίκηση για να πληρωθούν υποχρεώσεις των στρατιωτών. Επιπλέον ο Τσώκρης μετά από συμβουλή του Περούκα πήρε εκατόν ογδόντα στρατιώτες και κατευθύνθηκε στα κάτω χωριά όπου άρπαξε τα χρήματα των εκεί στρατιωτών.²⁹

Ακόμη, τη Διοίκηση απασχολούν ατομικές υποθέσεις του Τσώκρη, που αφορούν σε οικονομικές υποχρεώσεις του, λόγω ανεγέρσεως εργαστηρίων (μαγαζιών) στο Ναύπλιο. Τον Ιούλιο ο Τσώκρης έκανε αναφορά στη Διοίκηση, στην οποία οι καπεταναίοι Παναγιώτης Κεφαλάς, Γεώργιος Αγαλλόπουλος, Κωνσταντίνος Κανάκης και Δημήτριος Τσώκρης παραπονέθηκαν πως σε εννέα εργαστήρια που είχαν οικοδομήσει οι ίδιοι, ο έπαρχος στους ανάγκασε να πληρώσουν στους ενοικιαστές ενοίκιο.³⁰

Το 1868 πραγματοποιήθηκε δίκη στο Πρωτοδικείο του Ναυπλίου έπειτα από αγωγή που είχε καταθέσει το Ελληνικό Δημόσιο έναντι του στρατηγού Δημητρίου Τσώκρη κατοίκου Άργους και του Ηλία Ντάνου κατοίκου Μπέλεσι. Η αγωγή αναφερόταν στην κατάληψη αγροτικής εκτάσεως από τους προαναφερθέντες. Το Ελληνικό Δημόσιο εκπροσωπήθηκε από το δικηγόρο Μ. Παλλάδιο, ο Τσώκρης από τον δικηγόρο Κων. Ζεγκίνη, ενώ ο Ηλίας Ντάνος δεν παρουσιάστηκε.³¹

3.2. Οι επιστολές προς τον Τσώκρη

Στις 4 Ιουλίου 1823 ο Γεώργιος Κουντουριώτης έστειλε επιστολή στον Δημήτριο Τσώκρη με την οποία του ζητούσε να φροντίσει να μην πωληθεί ένα καΐκι το οποίο ήταν δικό του και το οποίο είχε αρπάξει ένας Αργεΐος που λεγόταν Νικολής.

Στις 7 Ιουλίου του 1823 η Προσωρινή Διοίκηση της Ελλάδος με προέδρους τον Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, τον Σωτήριο Χαραλάμπη και τον Α. Μεταξά απέστειλε επιστολή στον Τσώκρη. Σε αυτή την επιστολή του ζητούσαν να μεταβεί μαζί με εξακόσιους άντρες άμεσα να μεταβεί μέσω των Κεχριών στα Μέγαρα ώστε να αντικρούσει τους εχθρούς. Τον προτρέπουν να σπεύσει, διότι οι στιγμές είναι κρίσιμες και αν αργοπορήσει ίσως κατακριθεί ως ανάξιος.

²⁹ ΑΕΠ, τ. 14, σ.206-207

³⁰ ΑΕΠ, ό. π., σ. 107

³¹ Ι. Ζεγκίνης, ό. π., σ. 367

Στις 5 Αυγούστου του 1823 η Προσωρινή Διοίκηση στέλνει επιστολή στον Τσώκρη. Σε αυτή την επιστολή τον ευγνωμονούν για την προσφορά του στον αγώνα και του ανακοινώσουν τον προβιβασμό του, στο βαθμό της αντιστρατηγίας.

Τις 15 Ιανουαρίου 1824 ο Πάνος Κολοκοτρώνης ο οποίος ήταν φρούραρχος Ναυπλίου έστειλε επιστολή στον Τσώκρη, στην οποία του έδινε άδεια ώστε να φτιάξει ένα μαγαζί, καφενέ που ήθελε και ορίζει και το ποσό ενοικίου.

Στις 2 Φεβρουαρίου του 1824 ο Πάνος Κολοκοτρώνης κάλεσε τον Τσώκρη να μεταβεί στην Κόρινθο για να δουν πως θα κινηθούν.

Στις 27 Φεβρουαρίου 1824 ο Ιωάννης Κολοκοτρώνης κάλεσε τον Τσώκρη να περάσει από τα χωριά Μαλαντρένι, Λιόντι, Γυμναϊτικά Καλύβια και Αγιώργη να μαζέψει όλους τους άντρες και να πάνε εκεί που βρίσκεται αυτός.

Στις 20 Ιουνίου 1824 ο Γρηγόριος Δίκαιος με επιστολή του ενημερώνει τον Τσώκρη πως θα μεταβεί στους Μύλους και τον καλεί να πάει και αυτός εκεί ώστε να συναντηθούν.

Στις 6 Αυγούστου 1824 η Προσωρινή Διοίκηση διέταξε τον Τσώκρη να παραλάβει τους στρατιώτες του και να μεταβεί στους Μύλους. Εκεί τον περίμενε πλίοο για να μεταβεί στις Σπέτσες.

Στις 11 Αυγούστου 1824 ο Τσώκρης που βρισκόταν στις Σπέτσες έλαβε επιστολή από τον Νικήτα Σταματελόπουλο, που του ζητούσε να τουδώσει το αλόγο του έναντι δύο χιλιάδων γροσιών.³²

Στις 6 Οκτωβρίου 1827 ο προσωρινός Διοικητής του Ναυπλίου παρακάλεσε τον στρατηγό Τσώκρη να φιλοξενήσει δύο Άγγλους περιηγητές και στην συνέχεια να τους συνοδεύσει με στρατιωτική δύναμη ώστε να φθάσουν ασφαλείς στην Κόρινθο.

Στις 4 Μαρτίου 1828 ο Τσώκρης κατηγορήθηκε ότι έδωσε μέσα στη νύχτα την οικογένεια του Λάμπρου Βεΐκου από ο σπίτι που διέμεναν στο Ναύπλιο. Ο προσωρινός Διοικητής του Ναυπλίου έπειτα από εντολή του Κυβερνήτη κάλεσε τον Τσώκρη να παρουσιαστεί άμεσα στον πόρο ώστε να απολογηθεί γι' αυτήν του την πράξη.³³

Στις 19 Νοεμβρίου 1832, ο Θ. Κολοκοτρώνης που βρίσκονταν στο Άστρος έστειλε επιστολή στον Τσώκρη, με την οποία του ζητούσε να μεριμνήσει ώστε να μην καταχραστεί η περιουσία του Περρούκα. Και αυτό γιατί κάποιοι ακατάστατοι

³² Αργολικόν Ιστορικόν Αρχείον 1871-1878, Αθήνα 1994 σ. 68-83

³³ Θ. Χρήστου, ό. π., σ. 522, 566

άνθρωποι σύμφωνα με τον Κολοκοτρώνη κατέλαβαν χωρίς άδεια το γήπεδο της οικογένειας του Περρούκα, εκεί όπου σήμερα έχει χτιστεί ο Ιερός ναός του Αγίου Πέτρου.

Στις 24 Σεπτεμβρίου 1827 ο Θ. Γρίβας ο οποίος κατείχε το αξίωμα του φρούραρχου του Παλαμηδίου, αλλά και του αρχηγού της επαρχίας του Άργους και του Ναυπλίου εξέδωσε μία επιστολή προς όλους τους κατοίκους. Αυτή η επιστολή δεν προοριζόταν για τον Τσώκρη όπως οι προηγούμενες. Σε αυτή την επιστολή ο Γρίβας ανέφερε πως μαζί με τον στρατηγό Τσώκρη είχαν ενώσει τις δυνάμεις τους με κοινό στόχο και σκοπό την προστασία όλων των κατοίκων και την ασφάλειά τους τόσο τη σωματική, όσο και την ασφάλεια των ιδιοκτησιών τους. Στη συνέχεια ο Γρίβας διαβεβαιώνει τους κατοίκους πως η ένωση με τον Τσώκρη αποσκοπεί μόνο στην διασφάλιση των συμφερόντων και την ευδαιμονία όλων των κατοίκων της επαρχίας του Άργους, του Ναυπλίου και των χωριών γύρω από τις πόλεις. Τέλος τους καλεί να μη διστάσουν να αναφέρουν είτε σε αυτόν, είτε στον Τσώκρη οτιδήποτε συμβεί και τους προβληματίσει.

Στις 14 Απριλίου 1827 στέλνει επιστολή ο ίδιος ο Τσώκρης στους Αργείους διαμαρτυρούμενος πως δεν εισακούστηκαν τα λόγια του. Στην επιστολή αναφέρεται στην ασφάλεια της πόλης του Άργους και στην ασφάλεια των προϊόντων ώστε να μπορέσει να πραγματοποιηθεί ο τρύγος των αμπελιών, ο θερισμός των γεννημάτων ακίνδυνα και στη συνέχεια να μαζευτούν και να αποταμιευτούν χωρίς να γίνουν καταχρήσεις. Έπειτα αναφέρεται στη σημασία του φρουρίου του Άργους. Το φρούριο του Άργους σύμφωνα με τον Τσώκρη κατέχει σωτήριο ρόλο για την ασφάλεια των κατοίκων του και δεν πρέπει να επιτραπεί η κατεδάφισή του όπως επιθυμούν κάποιοι.

Δ΄ Κεφάλαιο

Η περίοδος του εμφυλίου πολέμου

4.1. Το ιστορικό πλαίσιο

Τον Ιούλιο του 1823 βρισκόμαστε στην Β΄ Περίοδο της Προσωρινής Διοικήσεως της Ελλάδος, η οποία διήρκησε από τις 26 Απριλίου 1823 έως τις 10 Οκτωβρίου 1824. Η Διοίκηση αυτή προέκυψε από τη Β΄ Εθνική Συνέλευση του Άστρους.³⁴ Την εποχή αυτή λοιπόν, ο Τσώκρης αναφέρει στην έκθεσή του ότι η νέα Διοίκηση της Δευτέρας Περιόδου, τον διέταξε να εκστρατεύσει με οχτακόσιους στρατιώτες για τα Δερβένια και από εκεί στην Αθήνα και έπειτα στην Άμπλιανη δια μέσω των Σαλώνων. Εκείνη την περίοδο εισέβαλλε ο Γιουσούφ πασά Περκόφτσαλης στην Ανατολική Στερεά Ελλάδα και την Εύβοια. Τότε, στάλθηκε ο Νικηταράς με τον Τσώκρη και τον Χρηστόπουλο, μαζί με εξακόσιους πενήντα άνδρες, να επιχειρήσουν με τους ντόπιους οπλαρχηγούς ώστε να αναχαιτίσουν τους Τούρκους. Η εκστρατεία αυτή των Τούρκων την άνοιξη, καλοκαίρι του 1823 έληξε άδοξα. Οι Τούρκοι μόλις άκουσαν ότι έφτασε ο Νικηταράς από την Πελοπόννησο με μεγάλη δύναμη, κατευθύνθηκαν στο Ζητούνι (Λαμία).³⁵ Ο Νικηταράς, ο Τσώκρης και οι υπόλοιποι άνδρες επέστρεψαν στην Πελοπόννησο τον Αύγουστο.

Στη συνέχεια ο Τσώκρης αναφέρει στην έκθεσή του ότι η ίδια η Κυβέρνηση τον τίμησε με το βαθμό του υποστράτηγου, αντί να γράψει αντιστράτηγου, που είναι ο σωστός βαθμός.³⁶

4.2. Η στάση του Τσώκρη στον εμφύλιο

Εκείνη την περίοδο έχουν αρχίσει τα προανακρούσματα του Εμφυλίου Πολέμου. Ο Νικηταράς, ο Γενναίος Κολοκοτρώνης, και ο Τσώκρης στάλθηκαν στο Άργος να εκθέσουν τα παράπονα των στρατιωτών και να προσπαθήσουν να πείσουν τους βουλευτές να συμβιβαστούν με το Νομοτελεστικό Σώμα, για να μπορέσει η Κυβέρνηση να εκπληρώσει το χρέος της προς τους στρατιώτες, να διατηρήσει την ευνομία και την ευταξία στην πατρίδα και να μπορέσει να αντιμετωπίσει τον εχθρό. Στις 29 Νοεμβρίου ο Πάνος Κολοκοτρώνης, ο Νικηταράς και ο Τσώκρης με

³⁴ Γ. Δημακόπουλος, *Η Διοικητική οργάνωσις κατά την Ελληνικήν Επανάστασιν 1821-1827*, Αθήνα 1966 σ. 216-217

³⁵ Ν. Σπηλιάδης, *ό. π.*, τ. 1, σ. 543

³⁶ ΑΕΠ, τ.11, σ.194

εξακόσιους άνδρες πηγαίνουν από το Ναύπλιο στο Άργος, εκεί που βρίσκονταν οι βουλευτές τους παρουσιάζουν την κατάσταση των στρατιωτών, την ανάγκη ένωσης των δύο σωμάτων, τα οποία διορίστηκαν για τη σωτηρία και όχι για τον όλεθρο του έθνους και τους εξορκίζουν να μην συμφωνήσουν τη διαίρεση. Οι βουλευτές εύχονταν να φανούν μόνο οι στρατιώτες στο Άργος, απεσταλμένοι από το Νομοτελεστικό ώστε να βρουν την αφορμή και να καταγηφίσουν την καθαίρεσή του. ο Τσώκρης μαζί με τους υπόλοιπους τότε άρπαξαν τα Αρχεία του Βουλευτικού, τα πρακτικά και τη σφραγίδα, αφού έβρισαν χυδαιότατα τους βουλευτές.³⁷

Το 1824 φαίνεται πως ο Τσώκρης άφηνε τους Κουντουριώτες να ελπίζουν ότι θα εγκατέλειπε το στρατόπεδο του Κολοκοτρώνη και θα πήγαινε με το μέρος τους το Φεβρουάριο του 1824. Ο Τσώκρης που βρίσκεται Ναύπλιο, διορίστηκε από τον γενικό αρχηγό να κινηθεί στην Κόρινθο με διακόσιους στρατιώτες, να ενωθεί με τον Γ. Λύκο και να προσπαθήσουν μαζί να κυριεύσουν το φρούριο. Όρμησαν νύχτα το κυριεύσαν και έδωξαν τον Νοταρά, που ήταν προσκείμενος στους Κουντουριώτες.³⁸

Τον Απρίλιο του 1824 οι Κουντουριώτες είχαν και πάλι πληροφορίες πως ο Τσώκρης θα εγκατέλειπε τον Κολοκοτρώνη και θα τασσόταν με το μέρος τους. Ωστόσο στις συγκρούσεις που πραγματοποιήθηκαν, έξω από το Άργος στα χωριά Δαλαμανάρα και Μέρμαγκα (Αγία Τριάδα) τον Μάιο του 1824 μεταξύ των Κυβερνητικών και αυτών που βρίσκονταν με το μέρος του Κολοκοτρώνη, πολέμησε στο πλευρό των δευτέρων.³⁹ Σε αυτές τις συγκρούσεις ο Τσώκρης τραυματίστηκε. Ωστόσο το τραύμα του δεν πρέπει να ήταν σοβαρό. Τον Ιούλιο ο Τσώκρης ζητά άφεση από την Κυβέρνηση και υπόσχεται υπακοή και πίστη στις διαταγές της από εδώ και στο εξής.⁴⁰ Μετά από αυτό ο Τσώκρης αποστέλλεται στις Σπέτσες για να ενισχύσει την άμυνα του νησιού που απειλείται από τον τουρκοκοιγυπτιακό στόλο. Στις αρχές Οκτωβρίου του 1824 διατάσσεται από την κυβέρνηση και επιστρέφει στο Άργος.

Στο Άργος ο Τσώκρης με εντολή του Υπουργείου του Πολέμου στρατολογεί άντρες και παραμένει πάντοτε σε ετοιμότητα. Η διοίκηση βέβαια διατηρεί επιφυλάξεις ως προς την νομιμοφροσύνη και την υπακοή του.⁴¹ Μέχρι το τέλος του 1824 ο Τσώκρης παρέμεινε στο Άργος.

³⁷ Ν. Σπηλιάδης, *ό. π.*, τ. 1, σ. 572-573

³⁸ Ν. Σπηλιάδης, *Απομνημονεύματα συνταχθέντα υπό του Ν. Σπηλιάδου δια να χρησιμεύσωσιν εις την Νέαν Ελληνικήν Ιστορίαν*, τ. 2, Αθήνα 1852, σ. 17

³⁹ Ν. Σπηλιάδης, *ό. π.*, τ. 2, σ. 64-65

⁴⁰ Ν. Σπηλιάδης, *ό. π.*, τ. 2, σ. 101

⁴¹ Πρακτικά του Β Τοπικού Συνεδρίου Αργολικών Σπουδών (Άργος 30 Μαΐου – 1 Ιουνίου 1986), σ. 218

4. 3. Ο Τσώκρης στη μάχη στο Νεόκαστρο

Με την έλευση του 1825 ο Τσώκρης προβιβάστηκε στο βαθμό του στρατηγού. ως στρατηγός διατάσσεται από τον Πρόεδρο του Εκτελεστικού να αυξήσει το σώμα του σε διακόσιους άντρες και να εκστρατεύσει με τους άντρες του στο Νεόκαστρο στην Αρκαδία, να στρατοπεδεύσει εκεί και να συνεργαστεί με τον Γεώργιο Γιατράκο και τους άλλους οπλαρχηγούς που βρίσκονταν στην περιοχή.

Ο ίδιος ο Τσώκρης στην έκθεσή του αναφέρει ότι το 1825 διατάχθηκε από την Κυβέρνηση και πήγε στο Νεόκαστρο, όπου παρευρέθηκε στη μάχη Κρομμυδίου και όταν αποσύρθηκαν τα στρατεύματα της Στερεάς Ελλάδας διατάχθηκε και πέρασε στο φρούριο του Νεοκάστρου για να βοηθήσει. Καθώς φαίνεται όμως δεν έλαβε μέρος στη μάχη Κρεμμυδίου που διεξήχθη στις 7 Απριλίου, αφού δύο μέρες νωρίτερα στις 5 Απριλίου ο Σκούρτης, αρχηγός των δυνάμεων της ξηράς, έγραφε στον Κουντουριώτη από το στρατόπεδο του Κρεμμυδίου πως ο καπετάνιος Νικόλαος Κρανιδιώτης και ο Τσώκρης πήγαν για να μπουν μέσα στο κάστρο (Νεόκαστρο).⁴²

Ο Ιμπραήμ μετά τη μάχη στο Κρεμμύδιο πολιορκήσε τις περιοχές γύρω από την Πύλο και τη Σφακτηρία και εξάπλωσε τα στρατεύματά του έως τη Γιάλοβα. Μέσα στη Σφακτηρία ήταν τοποθετημένοι πάνω από τρεις χιλιάδες Έλληνες στρατιώτες και διέμενε ο Α. Μαυροκορδάτος, ο Αναγνωσταράς, ο επίσκοπος Μεθώνης Γρηγόριος, ο Τσαμαδός και άλλοι διάφοροι καπεταναίοι. Στο φρούριο της Πύλου ήταν περίπου χίλιοι εξακόσιοι Έλληνες στρατιώτες, με διάφορους Πελοποννήσιους οπλαρχηγούς, η πολιορκία του φρουρίου εκείνες τις μέρες ήταν πολύ έντονη και ήταν αδύνατον οι Έλληνες στρατιώτες να προμηθευτούν τροφές, επιπλέον το νερό στις δεξαμενές ελαττώνονταν σημαντικά. Στις 24 Απριλίου αποφασίστηκε να αποσυμφοριστεί η κατάσταση και έτσι ο Τσώκρης εξήλθε από το φρούριο με τους άντρες του με κατεύθυνση τη Σφακτηρία, έτσι ώστε να οχυρωθεί η Σφακτηρία για να μπορέσουν να αντικρούσουν τους εχθρούς σε κάθε περίπτωση.⁴³

Ο ίδιος ο Τσώκρης στην έκθεσή του αναφέρει ότι δύο ημέρες πριν να δοθεί η μάχη στη Σφακτηρία, πήρε χίλιους πεντακόσιους άνδρες του και πήγαν στη Σφακτηρία για να βοηθήσουν το στρατιωτικό σώμα που βρισκόταν εκεί και να πολεμήσουν μαζί τους, ενώ άφησε την υπόλοιπη στρατιωτική του δύναμη στο Νεόκαστρο. Αφού

⁴² Α. Φραντζής, ό.π., τ. 2, σ.231

⁴³ Α. Φραντζής, ό.π., τ. 2, σ. 333

νικήθηκαν στη Σφακτηρία, αποσύρθηκαν στο Ναβαρίνο, όπου παρευρέθηκε σε όλες τις μάχες που διαδραματίστηκαν εκεί.

Ο Τσώκρης και οι υπόλοιποι στρατιώτες σώθηκαν χάρη στα σχοινιά που ρίχθηκαν από την απέναντι πλευρά από τους Έλληνες και έτσι σώθηκαν περνώντας στο Παλαιόκαστρο.⁴⁴ Μετά την κατάληψη της Σφακτηρίας, το μέλλον του Παλαιοναυαρίνου (Παλαιόκαστρου) ήταν ήδη προδιαγεγραμμένο. Τη νύχτα της εικοστής εβδόμης προς εικοστή ογδόη Αυγούστου οι Έλληνες επιχείρησαν έξοδο που στέφθηκε ανεπιτυχώς, μετά από αυτό οι πολιορκούμενοι στο φρούριο συνθηκολόγησαν και αποχώρησαν την Τετάρτη 29 Απριλίου, αφού παρέδωσαν τα όπλα τους στον Ιμπραήμ. Σύμφωνα με τις υπάρχουσες ειδήσεις, οι διαπραγματεύσεις έγιναν από τον Τσώκρη. Όπως αναφέρει ο Σπηλιάδης όταν οι Έλληνες είδαν το μεγάλο πλήθος των εχθρών δέιλιασαν και έτρεξαν καταδιωκόμενοι στο Παλαιόκαστρο. Εκεί αποκλείστηκαν και πολεμήθηκαν. Οι Τούρκοι βλέποντας την υπεροχή τους ζητούσαν να σταματήσει η μάχη για να μιλήσουν και οι Έλληνες στρατιώτες φάνηκαν πρόθυμοι να παραδοθούν για να σωθούν και δεν πείθονταν από τον Τσώκρη και τους άλλους αρχηγούς που προσπαθούσαν να τους αποτρέψουν. Αφού δεν πείθονταν λοιπόν, αποφάσισαν και έστειλαν τον Τσώκρη στον Ιμπραήμ για να συνθηκολογήσει και αυτός πρότεινε να παραδώσουν τα όπλα τους και τα χρήματά τους και να αφεθούν ελεύθεροι. Οι Έλληνες άκουσαν βαρέως αυτή τη συνθήκη, ωστόσο δέχθηκαν γιατί δεν είχαν καθόλου τροφή. Αφού παρέδωσαν λοιπόν τα όπλα και τα χρήματά τους, έφυγαν ο καθένας όπου ήθελε.⁴⁵

Ο Τσώκρης μετά την αποχώρηση από την Μεσσηνία, κατευθύνθηκε στο Άργος, όπου διατάχθηκε να στρατολογήσει τριακόσιους άνδρες και να μεταβεί στις Σπέτσες. Ωστόσο η απειλητική προέλαση του Ιμπραήμ προς την Τρίπολη, άλλαξε τα σχέδια, ανάγκασε τη Διοίκηση να ματαιώσει αυτή την αποστολή. Διέταξαν τον Τσώκρη να μεταβεί στα Δερβένια Λεονταρίου, όπου βρίσκονταν ήδη ο Γενικός Αρχηγός Θεόδωρος Κολοκοτρώνης και οργάνωσε την άμυνα κατά των Αιγυπτίων.⁴⁶ Αυτό επιβεβαιώνεται από την Επιτροπή Τριπολιτσάς η οποία, στις 3 Ιουνίου πληροφορεί ότι την προηγούμενη μέρα, στις 2 Ιουνίου κατέφθασαν ο εκλαμπρότατος κύριος Μαυρομιχάλης με πεντακόσιους περίπου άνδρες και με άλλους τόσους ο

⁴⁴Ν. Σπηλιάδης, *ό. π.*, τ. 2, σ.283.

⁴⁵ Ν. Σπηλιάδης, *ό. π.*, τ. 2, σ. 284

⁴⁶ *Πρακτικά Α Συνεδρίου Αρκαδικών Σπουδών*, Αθήνα 1977, σ. 88-127

στρατηγός Τσώκρης και κατευθύνθηκαν προς το στρατόπεδο.⁴⁷ Στις 4 Ιουνίου αναχώρησαν από την Τρίπολη και έφθασαν στο Λεοντάρι, όπου βρισκόταν ο Κολοκοτρώνης. Την επόμενη μέρα κατευθύνθηκαν στα Δερβένια και στη συνέχεια στην περιοχή Δραμπάλα όπου συμμετείχαν στην ομώνυμη μάχη στις 6 και 7 Ιουνίου.

Αφού εκκενώθηκε η Δραμπάλα και ενώ ο κίνδυνος φαινόταν να πλησιάζει την Τριπολιτσά ο Κολοκοτρώνης έδωσε εντολή στον Φωτάκο και τον Τσώκρη να μεταβούν στην Τριπολιτσά και να την κάψουν, ώστε να μη βρουν καταφύγιο οι Αιγύπτιοι. Ο Τσώκρης όμως παράκουσε την εντολή και σύμφωνα με καταγγελίες που έγιναν εις βάρος του, ληηλάτησε την εγκαταλελειμμένη περιοχή. Στη συνέχεια κατευθύνθηκε στο Άργος. Ο ίδιος προσπάθησε με αναφορά του στην Κυβέρνηση να αποσείσει τις κατηγορίες που του προσάφθηκαν. Διατάχθηκαν ανακρίσεις ωστόσο δε γνωρίζουμε τα αποτελέσματα. Ο Κολοκοτρώνης δεν έκανε καμία αναφορά σ' αυτή την υπόθεση. Τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν στα Δερβένια Λεοντρίου και στη Δραμπάλα τα ανέφερε και ο ίδιος ο Τσώκρης στην έκθεσή του, ωστόσο φρόντισε να υπερβάλλει στον αριθμό των ανδρών του. Μετά την κατάληψη της Τριπολιτσάς από τον Ιμπραήμ και την επιστροφή του από την εκστρατεία στην Αργολίδα ο Τσώκρης βρισκόταν στην περιοχή Τσιπιανών – Βαρσών βοηθώντας στην πολιορκία εναντίον των Αιγυπτίων.⁴⁸ Συγκεκριμένα τη νύχτα 5 προς 6 Σεπτεμβρίου πήρε μέρος στην προσπάθεια κατάληψης της Τριπολιτσάς από τον Fabrier και Αναστ. Λόντο.

Στις 23 Σεπτεμβρίου ο Τσώκρης βρισκόταν στη μονή Βαρσών από όπου παρακολούθησε την είσοδο των στρατευμάτων του Ιμπραήμ στην Τριπολιτσά, τα οποία επέστρεψαν από τη Λακωνία.

Τον Δεκέμβριο συμμετείχε στην έφοδο κατά της Τριπολιτσάς, η οποία δεν στέφθηκε με επιτυχία.

Το 1826 ο Τσώκρης στην έκθεσή του αναφέρει γενικά περιοχές στις οποίες έδρασε χωρίς λεπτομέρειες. Από το Βακαλόπουλο μαθαίνουμε πως τον Ιανουάριο συνεχίζει να βρίσκεται από τη μονή Βαρσών έως τα Τσιπιανά βοηθώντας στην επίθεση ενάντια της αιγυπτιακής φρουράς της Τρίπολης.

Τον Ιούνιο του 1826 ο Τσώκρης συντάσσεται με τις δυνάμεις του Θ . Κολοκοτρώνη στον Ταΰγετο. Ο Ιμπραήμ πολεμούσε στη Βέργα, όταν το πληροφορήθηκε ο Κολοκοτρώνης, μαζί με τον Τσώκρη, το Γιατράκο, το

Θεοχαρόπουλο και κατευθύνθηκαν προς τα εκεί. πριν φθάσουν όμως εκεί, ο Ιμπραήμ είχε αποσυρθεί στην Καλαμάτα. Στη συνέχεια ο Ιμπραήμ εκστράτευσε στην Κυνουρία και στη Λακωνία. Στις αρχές Αυγούστου ο Τσώκρης μαζί με τους Νικηταρά, Δ. Πλαπούτα, Γεν. Κολοκοτρώνη και Απόστ. Κολοκοτρώνη, βοήθησαν στην άμυνα του κάστρου Άστρους Κυνουρίας, το οποίο απειλούνταν από τον αιγυπτιακό στρατό.

Στα μέσα Αυγούστου ο Τσώκρης με τους προαναφερθέντες οπλαρχηγούς κατευθύνθηκαν στα χωριά του Πάρνωνα, Βέργα, Βασαρά όπου αντιμετώπισαν τον στρατό του Ιμπραήμ, ο οποίος από το Άστρος είχε στραφεί προς τη Λακωνία. Στις 24 Αυγούστου του 1826 με επιστολή στον Κουντουριώτη ενημέρωσαν πως επέστρεψαν στο Άργος και από εκεί κατευθύνθηκαν στην Κορινθία όπου είχε προκύψει φιλονικία, επιβλαβής για την πατρίδα όπως χαρακτηριστικά ανέφεραν.

Το Τέλος Οκτώβρη του 1826 βρήκε τον Τσώκρη με διακόσιους άνδρες να συνοδεύει τον Κολοκοτρώνη στην Γ΄ Εθνική Συνέλευση που πραγματοποιήθηκε στην Ερμιόνη. Εκεί ανέλαβε καθήκοντα φρουράρχου.⁴⁹

Το 1827 ξεκινά με το γάμο του Τσώκρη. Τον Ιανουάριο του 1827 μετάβηκε στο Άργος όπου πραγματοποιήθηκε ο γάμος του με την Μαριγώ Αναγνώστη Ιατρού. Ο γάμος φανερώνεται και από τις επιστολές που ανταλλάζει ο Τσώκρης με τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη στις 27 Ιανουαρίου του 1827. Ο Κολοκοτρώνης ο οποίος βρισκόταν στην Ερμιόνη προσκάλεσε και τον Τσώκρη, αφού του ευχήθηκε για το γάμο του και του παραπονέθηκε που δεν τον κάλεσε για κουμπάρο.

Εκείνο το διάστημα ακολουθώντας τις εντολές του Γενικού Αρχηγού Θεόδωρου Κολοκοτρώνη στρατολόγησε τριακόσους άνδρες από την Αργοναυπλία ο Μπεκιάρης με διακόσιους από αυτούς κατευθύνθηκαν στο στρατόπεδο της Αθήνας και συμμετείχαν στις επιχειρήσεις υπό τα οδηγίες του Chutch. Η έκβαση των επιχειρήσεων αυτών δεν ήταν θετική, τον Μάιο η Ακρόπολη παραδόθηκε στον Κιουταχί.

Τον Απρίλιο του 1827 οι εξελίξεις ήταν καταγιστικές. πραγματοποιήθηκε η Γ΄ Εθνική Συνέλευσις της Τροιζήνας. Το σημαντικότερο που προέκυψε σε αυτή την Συνέλευση ήταν ότι, Ακόμη επιστράφηκαν στον Δημ. Υψηλάντη τα πολιτικά του δικαιώματα οποία του είχαν αφαιρεθεί στην προηγούμενη Συνέλευση της Επιδαύρου. Διορίσθηκαν οι Άγγλοι Chutch αρχηγός της ελληνικής δύναμης της ξηράς και Cochrane αρχηγός της ελληνικής δύναμης της θάλασσας. Επιπλέον εξελέγη Αντικυβερνητική Επιτροπή, η οποία απαρτιζόταν από τρία μέλη, τους, Γ.

⁴⁹ Θ. Κολοκοτρώνης, *ό. π.*, σ. 182

Μαυρομιχάλη, Ιω. Μιλαίτη, Ιω. Νάκο.⁵⁰ Στην Αντικυβερνητική επιτροπή δόθηκε η αρμοδιότητα της άσκησης της εξουσίας, μέχρι την άφιξη του Καποδίστρια και την ανάληψη καθηκόντων.

4.4. Ο Κολοκοτρώνης προσπαθεί να καταλάβει το Ναύπλιο

Στις αρχές Μαΐου του 1827 ο Κολοκοτρώνης και άλλοι Πελοποννήσιοι αρχηγοί δυσανασχετούσαν που το Ναύπλιο βρισκόταν υπό την κατοχή Ρουμελιωτών και ιδίως του Γρίβα. Έτσι ο Κολοκοτρώνης αποφάσισε να καταλάβει το Ναύπλιο με τη βία. Προφασίστηκε ότι θέλει να εφοδιάσει με πολεμοφόδια τις δημόσιες αποθήκες και επισκέφθηκε το Ναύπλιο. Εκεί αποπειράθηκε να δωροδοκήσει το Ιωάννη Λαμπρόπουλο, αξιωματικό της φρουράς του Παλαμηδίου. Του υποσχέθηκε 25.000 με αντάλλαγμα να ανοίξει τις πύλες του φρουρίου όταν του το ζητήσουν. Ο Λαμπρόπουλος πήρε τα χρήματα, όταν όμως έφτασε στο Παλαμήδι αποκάλυψε το σχέδιο στον Γρίβα. Ο Γρίβας διέταξε τον Λαμπρόπουλο να προσποιηθεί πως προχωρά το σχέδιο και να εξαπατήσει τον Κολοκοτρώνη, ο οποίος στρατολογούσε άντρες για την επικείμενη κατάληψη του Παλαμηδίου. Ο Λαμπρόπουλος ειδοποίησε τον Κολοκοτρώνη που βρισκόταν στο Άργος ότι όλα ήταν έτοιμα. Περίμενε τους άντρες του τη νύχτα της 28^{ης} προς 29^η Μαΐου στο Παλαμήδι προκειμένου να ανοίξει την πύλη. Ζήτησε ωστόσο επιπλέον 15,000. Ο Κολοκοτρώνης δεν διέθετε άλλα χρήματα και έτσι του έστειλε τα δύο χρυσοαδαμάντινα πιστόλια του. Ο Λαμπρόπουλος παρέλαβε τα πιστόλια τα οποία τα δώρισε στον Γρίβα. Όταν έφθασε η συμφωνημένη νύχτα, ο Κολοκοτρώνης έστειλε δύο χιλιάδες άντρες στο Ναύπλιο, υπό τις οδηγίες των Πλαπούτα, Νικηταρά και Τσώκρη. Οι άντρες κατευθύνονταν αθόρυβα προς το Παλαμήδι από την ανατολική πύλη. Ο Γρίβας είχε διατάξει να τους αφήσουν να μπουν στο φρούριο και μετά να κλείσει η πόρτα ώστε να τους συλλάβει. Η διαταγή του Γρίβα όμως δεν εξετελέσθη επακριβώς. Την ώρα που έμπαινα στο Παλαμήδι ο Τσώκρης με τους άντρες του, κάποιοι είτε επειδή δε γνώριζαν τη διαταγή του Γρίβα, είτε επειδή αιφνιδιάστηκαν και φοβήθηκαν ξεκίνησαν να πυροβολούν κατά των εισβολέων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να σκοτωθούν δύο, να τραυματιστούν τέσσερις, ανάμεσά τους και ο Τσώκρης στο χέρι και να συλληφθούν τρεις. Οι υπόλοιποι τράπηκαν σε φυγή και

⁵⁰ Γ. Δημακόπουλος, ό. π. σ. 210

ενημέρωσαν και τους άλλους άντρες να απομακρυνθούν, καθώς και τον Κολοκοτρώνη που περίμενε παρακάτω.

Ο Γενναίος Κολοκοτρώνης μόλις άκουσε τους πυροβολισμούς, πίστεψε ότι ο πατέρας του κατέλαβε το Παλαμήδι και έσπευσε να καταλάβει την πόλη.⁵¹ Μόλις όμως πληροφορήθηκε την αποτυχία της επιχείρησης, κατέλαβε κάποια σπίτια στα οποία οχυρώθηκε. Την επόμενη μέρα ο Υψηλάντης έφθασε στο Ναύπλιο και έπεισε τον Γρίβα να αφήσει τον Γενναίο Κολοκοτρώνη να φύγει μαζί με τους άντρες του. Ο Γρίβας συμφώνησε και μάλιστα συνόδευσε ο ίδιος τον Γενναίο μαζί με τον Γαρδικιώτη Γρίβα και το Στράτο.⁵²

Εκείνη ην περίοδο η κατάσταση το Ναύπλιο ήταν εκρηκτική. Ο Θ. Γρίβας είχε καταλάβει το Παλαμήδι, ενώ η Ακροναυπλία βρισκόταν υπό την εξουσία των Ιω. Στράτου και Χρ. Φωταμάρα. Οι σχέσεις μεταξύ τους ήταν ιδιαίτερα τεταμένες, για αυτό το λόγο ο Θ. Κολοκοτρώνης επιχείρησε να απομακρύνει τον Γρίβα από το Παλαμήδι. Θεωρώντας τον περισσότερο υπεύθυνο για το εχθρικό κλίμα που είχε αναπτυχθεί. Η επιχείρηση της απομάκρυνσης του Γρίβα δε στέφθηκε με επιτυχία, ενώ είχε ως αποτέλεσμα και τον ελαφρύ τραυματισμό του Τσώκρη στο χέρι, ο οποίος συμμετείχε σε αυτή την επιχείρηση.

4.5. Εμφύλια διαμάχη στο Μπουγιάτι

Το Δεκέμβριο του 1827 στο ορεινό χωριό Μπουγιάτι (σημερινή Αλέα) της Αργολίδας έλαβε χώρα μια διένεξη ανάμεσα στον Τσώκρη και τον Στράτο. Ο Τσώκρης είχε ενώσει τις δυνάμεις του με τον Στράτο. Όταν όμως ο Στράτος ζήτησε από τον Τσώκρη να του παραχωρήσει τον επιστάτη των Κρητών, ο Τσώκρης αρνήθηκε, διέρρηξε τη φιλία του με το Στράτο και ενώθηκε με το Θ. Γρίβα. Ο Στράτος τότε ζήτησε βοήθεια από το Ά Σώμα Στερεάς Ελλάδος. Ο Γρίβας ήθελε να εκδικηθεί το Στράτο γιατί αφόπλισε τον αστυνόμο του Άργους Στάθη Λευκαδίτη, το οποίο υπερασπιζόταν ο Γρίβας, αλλά τον κατηγορούσα οι πολίτες και έτσι δήλωσε ότι έχει φιλικές σχέσεις με τον Τσώκρη .

Ο Στράτος έστειλε τον αδερφό του μαζί με άλλους εκατό, ώστε να μαζέψουν τα σφαχτά από το Μπουγιάτι και τα άλλα χωριά του Άργους. Οι κάτοικοι αρνήθηκαν και ειδοποίησαν τους στρατιώτες στο Άργος, οι οποίοι ξεκίνησαν αμέσως. Οι άνθρωποι

⁵¹ Τρικούπης Σ., *Ιστορία της ελληνικής επανάστασης, έκδοσις τρίτη θεωρηθείσα και επιδιορθωθείσα*, τ. 4, Αθήνα χ.χ., σ. 164

⁵² Θ. Δημόπουλος, *Ιστορία του Ναυπλίου*, τ. 1, σ. 465-467, Αθήνα 2010

του Στράτου κλείστηκαν στα σπίτια στο Μπουγιάτι προκειμένου να γλιτώσουν. Οι οπλαρχηγοί των Ρουμελιωτών μόλις το πληροφορήθηκαν ξεκίνησαν για το Μπουγιάτι.

Όταν οι πολιορκούντες άκουσαν τις σάλπιγγες και είδαν τους ιππείς να καταφθάνουν, άρχισαν να τρέχουν και να κατευθύνοντα προς άλλα χωριά και προς το Άργος. Ο Θεόδωρος Γρίβας καθόταν ψηλά και παρακολουθούσε με τηλεσκόπιο τη μάχη. Όταν είδε ότι απέτυχε η εκδίκηση θύμωσε πολύ. Έπειτα από αυτό ο Τσώκρης προσποιήθηκε πως δεν είχε καμία σχέση με όλο αυτό και βγήκε να συναντήσει τους οπλαρχηγούς.⁵³

⁵³ Ι. Ζεγκίνης, *ό. π.*, σ. 292

Ε΄ Κεφάλαιο

Η περίοδος του Καποδίστρια και η περίοδος της αναρχίας μετά τη δολοφονία του

5.1. Η Καποδιστριακή περίοδος

Οι ελληνικός λαός ήταν απογοητευμένος από την πολιτική που ασκούσαν, έτσι λοιπόν ξεκίνησαν πάλι οι εργασίες της Γ΄ Εθνοσυνέλευσης στην οποία εξελέγη κυβερνήτης ο Ιωάννης Καποδίστριας. Σε αυτή την απόφαση υπήρχαν και αντιδράσεις. Ο Κωλέτης και το γαλλικό του κόμμα αντέδρασαν και πίστευαν πως θα ήταν καλύτερη η εκλογή βασιλιά για την Ελλάδα.⁵⁴ Ωστόσο αποφασίστηκε η εκλογή του Ιωάννη Καποδίστρια. Το 1828 ξεκίνησε με την άφιξη του Ιωάννη Καποδίστρια στην Ελλάδα. Η διακυβέρνηση του Ιωάννη Καποδίστρια σηματοδότησε μια νέα εποχή της νέας ελληνικής ιστορίας. Τότε η επαναστατημένη Ελλάδα κρατικό κύρος και ήρθε αντιμέτωπη με τις δυσκολίες και τις ανάγκες που είχαν προκύψει μετά τη πολυετή ταλαιπωρία της επανάστασης. Τον Ιανουάριο του 1828 ο Ιωάννης Καποδίστριας ανέλαβε τα καθήκοντά του ως Κυβερνήτης της Ελλάδος. Στις 8 Ιανουαρίου του 1828 ο Καποδίστριας αποβιβάστηκε στο λιμάνι του Ναυπλίου και βρέθηκε αντιμέτωπος με μια χώρα που είχε παραλύσει από την αναρχία και βρισκόταν σε τραγική κατάσταση. Τότε ο Τσώκρης μαζί με άλλος κατοίκους της περιοχής του Άργους είχε αναλάβει εθελοντικά να φρουρεί και να προστατεύει το κάστρο του Άργους. Η παραμονή του στην πόλη του συνεχίστηκε και τον Αύγουστο του 1827, βρέθηκε στην κηδεία του Αμερικάνου φιλέλληνα και αντιστράτηγου, George Jarvis.

Το 1829 δεν υπάρχουν πολλές καταγραφές για την πορεία και τη δράση του Τσώκρη. Τον Απρίλιο του 1829 κατευθύνθηκε μαζί με το Γενναίο Κολοκοτρώνη από την Πελοπόννησο στη Στερεά Ελλάδα. Εκεί έλαβαν μέρος στην πολιορκία της Ναυπάκτου, η οποία έληξε στα μέσα Απριλίου με συνθηκολόγηση. Μετά από αυτή την εξέλιξη, ο Τσώκρης και ο Γενναίος Κολοκοτρώνης επέστρεψαν στην Πελοπόννησο. Στις 11 Ιουλίου του 1829 συνήλθε στο Άργος η Δ΄ Εθνική Συνέλευσις. Σε αυτή τη συνέλευση ο Τσώκρης μαζί με τον Δημήτριο Περρούκα εκλέχθηκαν πληρεξούσιοι.⁵⁵ Αξίζει να σημειωθεί πως όσο διήρκεσαν οι εργασίες της Δ΄ Εθνικής Συνελεύσεως, ο

⁵⁴ Γ. Μπενέκος, *Κωλέτης, ο πατέρας των πολιτικών μας ηθών*, Αθήνα 1961, σ. 148

⁵⁵ ΑΕΠ, τ. 4, σ. 75-78

Ιωάννης Καποδίστριας έμενε στο σπίτι του Τσώκρη, στο Άργος.⁵⁶ Το 1829 κλείνει με τη σύσταση οχτώ χιλιάρχων, ανάμεσα στους οποίους ήταν και ο Τσώκρης.

Όσο διήρκεσε η Κυβέρνηση του Ιωάννη Καποδίστρια, ο Τσώκρης είχε το ρόλο του στρατιωτικού παράγοντα στην περιοχή της Αργοναυπλίας και λειτουργούσε υπό τις οδηγίες του Γενικού Αρχηγού Θεόδωρου Κολοκοτρώνη. Φρόντιζε να στέκεται πάντοτε στο πλευρό του Κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια. Συνέτρεχε ώστε να τηρείται η πολιτική του Κυβερνήτη, φρόντιζε για την επιβολή της πάντα, για να δοθεί τέλος στην αναρχία και να μπορέσει η πατρίδα να λειτουργήσει ως ευνομούμενη πολιτεία.⁵⁷ Ο Καποδίστριας κατάργησε όλους τους βαθμούς των στρατηγών του απελευθερωτικού αγώνα, εκτός από αυτόν του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη. Έτσι ο στρατηγός Τσώκρης διορίστηκε χιλίαρχος εν ενεργεία και αρχηγός της πολιτικής φρουράς της Πελοποννήσου. Επίσης τον Ιούνιο του 1831 ο Καποδίστριας τον διόρισε μέλος και αργότερα αντιπρόεδρο του Στρατιωτικού Δικαστηρίου η Συμβουλίου Ελαφρών της Πελοποννήσου.⁵⁸

Στις 27 Σεπτεμβρίου 1831, η πορεία ανάκαμψης διακόπτεται βίαια με τη δολοφονία του Κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια. Το μέλλον της πατρίδας φαντάζει επικίνδυνο. Η αναρχία απειλεί και πάλι την πατρίδα. Ο Τσώκρης ανέλαβε να διαφυλάξει την εσωτερική ευταξία και ευνομία μετά από την παράκληση του τοποτηρητή της επαρχίας του Άργους Μαυρομάτη.

Μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια, το Άργος παραμένει το επίκεντρο των εξελίξεων. Τον Νοέμβριο του 1831 ξεκινούν οι διαδικασίες ώστε να πραγματοποιηθεί Ε΄ Εθνοσυνέλευση. Στις 5 Δεκεμβρίου 1831 συνήλθε στην πόλη του Άργους η Ε΄ Εθνοσυνέλευση, της οποίας οι εργασίες συνεχίστηκαν στην πόλη του Ναυπλίου και στην περιοχή Πρόνοια που βρίσκεται στο Ναύπλιο. Οι συνεδριάσεις που έλαβαν χώρα στο Άργος, πραγματοποιήθηκαν στο δημοτικό σχολείο το οποίο δημιουργήθηκε επί των ημερών του Ιωάννη Καποδίστρια. Κατέφθασαν στην πόλη διάφοροι επίδοξοι πληρεξούσιοι. Ο όρκος των πληρεξούσιων πραγματοποιήθηκε στον Ιερό Ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου, όπως συνέβη και στην ορκωμοσία της Δ΄ Εθνοσυνέλευσης. Μετά την δολοφονία του Ιωάννη Καποδίστρια στις 27 Σεπτεμβρίου του 1831, η Γερουσία αποφάσισε τη σύσταση και δημιουργία μιας τριμελούς διοικητικής επιτροπής. Η διοικητική αυτή επιτροπή, απαρτιζόταν από τον αδερφό του Ιωάννη

⁵⁶ Θ. Κολοκοτρώνης, *ό. π.*, σ. 230

⁵⁷ Χ. Λούκος, *Η αντιπολίτευση κατά του Κυβερνήτη Ιω., Καποδίστρια*, Αθήνα 1988, σ. 114

⁵⁸ Δ. Βαρδουιώτης, *ό. π.*, σ. 252

Καποδίστρια, Αυγουστίνo Καποδίστρια, τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη και τον Ιωάννη Κωλέττη. Η Γερουσία ανέθεσε την κυβέρνηση και τη διοίκηση της πατρίδας σε αυτούς τους τρεις άνδρες μέχρι να συγκληθεί εκ νέου η Δ΄ Εθνοσυνέλευση, οι εργασίες της οποίας είχαν διακοπεί. Η πράξη αυτή της Γερουσίας δεν βρήκε σύμφωνους όλους τους πληρεξούσιους. Συγκεκριμένα, τριακόσιοι πληρεξούσιοι συνέταξαν έγγραφο διαμαρτυρίας, το οποίο απέστειλαν από την Ύδρα στο Ναύπλιο με τρεις αντιπροσώπους. Τον Ανδρέα Ζαΐμη, τον Ανδρέα Μιαούλη και τον Σπυρίδωνα Τρικούπη. Στο έγγραφο διαμαρτυρίας οι πληρεξούσιοι υποστήριζαν πως μόνο η Εθνική Συνέλευση θα μπορούσε να εκλέξει και να διορίσει νέα Κυβέρνηση.⁵⁹

5.2. Η Ε΄ Εθνοσυνέλευση

Η διοικητική επιτροπή αποφάσισε και συγκάλεσε την Ε΄ Εθνοσυνέλευση στην πόλη του Άργους. Μαζεύτηκε πλήθος κόσμου, οι περισσότεροι όμως ήταν φιλικά προσκείμενοι στον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη και στον Αυγουστίνo Καποδίστρια. Επικρατούσε και πάλι διχασμός, οι Κυβερνητικοί επιθυμούσαν την εκλογή του Αυγουστίνου Καποδίστρια, κάτι που δεν έβρισκε σύμφωνους τους συνταγματικούς. Αντιπρόσωποι του Άργους σε αυτή τη Συνέλευση ήταν ο Τσώκρης και ο Δημήτριος Περρούκας. Οι κυβερνητικοί συνεδρίαζαν στο χώρο του καποδιστριακού σχολείου, ενώ οι κυβερνητικοί σε άλλο χώρο που παρέμεινε άγνωστος. Στην Συνέλευση αποφασίστηκε η εκλογή του Αυγουστίνου Καποδίστρια, ώστε να συνεχιστεί το έργο του δολοφονηθέντος Ιωάννη Καποδίστρια. Ο Κολοκοτρώνης θεωρούσε πως η εκλογή του Αυγουστίνου Καποδίστρια θα συνέβαλλε στην επικράτηση εσωτερικής ηρεμίας και επιπλέον ε αυτό τον τρόπο θα έδειχναν και την ευγνωμοσύνη του λαού προς την οικογένεια του Καποδίστρια, για όλα όσα προσέφερε ο Ιωάννης Καποδίστριας. Η εκλογή αυτή όμως δεν ήταν αρεστή σε όλους. Σύμφωνα με τον Μακρυγιάννη στις 9 Δεκεμβρίου οι κάτοικοι του Άργους, δυσαρεστημένοι μετά την εξέλιξη αυτή, πανικοβλημένοι εγκατέλειπαν την πόλη του Άργους και κατευθύνονταν προς το Ναύπλιο και προς τον κάμπο.⁶⁰ Οι εντάσεις ανάμεσα στους συνταγματικούς και τους κυβερνητικούς μαίνονταν. Οι συνταγματικοί πρότειναν στον Αυγουστίνo Καποδίστρια να τους αφήσει να φύγουν από την περιοχή και να μεταφερθούν στη Στερεά Ελλάδα.

⁵⁹ Μ. Λαμπρινίδης, *Η Ναυπλία από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι των Καθ' ημάς*, Ναύπλιο 2001, σ. 292

⁶⁰ Αργεαϊκή Γη, Επιστημονική και λογοτεχνική έκδοση του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Άργους, τ. 3, Άργος 2005, σ.93-94

Παρόλο που υπήρξαν αντιδράσεις από κάποιους κυβερνητικούς, στις 12 Δεκεμβρίου οι συνταγματικοί έφυγαν με προορισμό τη στερεά Ελλάδα. Ο Ιωάννης Κωλέττης δεν έμεινε άπραγος μετά την εκλογή του Αυγουστίνου Καποδίστρια. Μετάβηκε στα Μέγαρα όπου συνέστησε τη δική του Διοίκηση και συγκρότησε στρατιωτικό σώμα που αποτελούνταν από έξι χιλιάδες ένοπλους άνδρες. Αμέσως ξεκίνησε η σύγκρουση και οι εχθροπραξίες με τους Κυβερνητικούς. Στα τέλη Μαρτίου, οι συνταγματικοί υπό τις οδηγίες του Κωλέττη ανέτρεψαν τον Αυγουστίνο Καποδίστρια επέστρεψαν στο Άργος. Στις 26 Μαρτίου του 1832 ο Ιωάννης Κωλέττης και οι άνδρες του κατέφθασαν στην πόλη του Άργους και την κατέλαβαν και συνέχισαν με την πόλη του Ναυπλίου. Ο Κωλέττης στο δρόμο προς το Άργος δεν συνάντησε ιδιαίτερη αντίσταση. Χρειάστηκε να αντιμετωπίσει μόνο ένα στράτευμα κυβερνητικών, το οποίο ηγούνταν ο Νικηταράς και ο Καλλέργης στο Λουτράκι. Οι κάτοικοι του Άργους για να αποφύγουν τις εμφύλιες διαμάχες, κατά την άφιξη του Κωλέττη πήγαν στο χωριό Κουτσοπόδι, όπου τον υποδέχθηκαν ένθερμα. Ο Κολοκοτρώνης αποχώρησε από το Άργος πριν την άφιξη του Κωλέττη και κατευθύνθηκε στην Τρίπολη. Ο Τσώκρης δεν πήγε με τους υπόλοιπους κατοίκους να υποδεχθεί τον Κωλέττη, αλλά σύμφωνα με τον Κασομούλη κρύφτηκε.⁶¹ Όταν έφτασε ο Κωλέττης στο Ναύπλιο, οι τρεις Μεγάλες Δυνάμεις εξέδωσαν Πρωτόκολλο στο οποίο ζητούσαν από τις αντιμαχόμενες πλευρές να αποφασίσουν από κοινού τη δημιουργία Κυβέρνησης. Το Πρωτόκολλο αυτό ανακοίνωσαν στον Κυβερνήτη Αυγουστίνο Καποδίστρια οι Αντιπρόεδροι, οι οποίοι του ζήτησαν να υποβάλλει την παραίτησή του ώστε να εξομαλυνθεί η κατάσταση. Ο Αυγουστίνος Καποδίστριας παρέδωσε την εξουσία στα χέρια της Γερουσίας, η οποία στη συνέχεια κατάρτησε νέα πενταμελή Κυβέρνηση, που απαρτιζόταν από τους Θ. Κολοκοτρώνη, Α. Μεταξά, Β. Βουδούρη, Α. Ζαΐμη και Ιω. Κωλέττη. Οι αντικυβερνητικοί που βρίσκονταν στην Πρόνοια Ναυπλίου δεν συμφώνησαν ούτε με αυτή την πρόταση, καθώς τα περισσότερα μέλη της επιτροπής που πρότεινε η Γερουσία προέρχονταν από το αντίπαλο στρατόπεδο. Επιπλέον, ζήτησαν να αντικατασταθεί ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης και τη θέση του να αναλάβει ο Κώστας Βότσαρης. Διαφορετικά, απείλησαν πως θα επιτίθονταν στο Ναύπλιο. Οι Αντιπρόεδροι αντέδρασαν απέναντι στη στάση των Αντικυβερνητικών και ανταπάντησαν στην απειλή τους πως ήταν αποφασισμένοι να πάρουν τα όπλα και να τους αντιμετωπίσουν, προκειμένου να υπερασπιστούν την ασφάλεια του Ναυπλίου. Οι αντικυβερνητικοί

⁶¹ Ι. Ζεγκίνης, *ό. π.*, σ.296

πήγαν στο Άργος και στη συνέχεια αποφάσισαν να επιστρέψουν στο Ναύπλιο και να επιτεθούν στους κυβερνητικούς, οι οποίοι στο μεταξύ είχαν καταλάβει την περιοχή της Πρόνοιας στην πόλη του Ναυπλίου. Ο Θείρσος όταν πληροφορήθηκε ότι ο Κωλέττης επέστρεφε στο Ναύπλιο, πήγε τον συνάντησε και προσπάθησε να τον πείσει να αποδεχθεί την πρόταση της Γερουσίας. Ο Κωλέττης ήταν ανένδοτος κι δήλωσε πως δεν θα αποδεχόταν καμία Κυβέρνηση, αν σε αυτή συμμετείχαν ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης και ο Α. Μεταξάς. Κατά τη διάρκεια της επαφής του Θείρσου με τον Κωλέττη ξέσπασε δυνατή βροχή, η οποία ανάγκασε τον Κωλέττη να καταφύγει στην Πρόνοια. Προηγουμένως ο Θείρσος είχε πείσει τους Κυβερνητικούς που ήδη κατείχαν την Πρόνοια να μη προβάλλουν καμία αντίσταση. Στη συνέχεια ο Θείρσος κατάφερε να πείσει τη Γερουσία να δεχθούν τον Κωλέττη ώστε να διαπραγματευτούν σχετικά με τα μέλη που θα διορίζονταν στην Κυβέρνηση. Στις 29 Μαρτίου ο Κωλέττης συνοδευόμενος από είκοσι πέντε οπλαρχηγούς έφθασε στο Ναύπλιο και κατευθύνθηκε στο Βουλευτικό, όπου βρισκόταν η Γερουσία και συνεδρίαζε. Οι πόρτες έκλεισαν πίσω από τον Κωλέττη όταν εισήλθε στο Ναύπλιο, καθώς έξω από την πόλη είχαν μαζευτεί πολλοί οπαδοί του, οι οποίοι απειλούσαν να μπουν και να καταλάβουν με τη βία την πόλη. Το απόγευμα μετά την άφιξη του Κωλέττη στο Ναύπλιο, ο Αυγουστίνος Καποδίστριας κατευθύνθηκε στη ρωσική ναυαρχίδα, αφού είχε ήδη στείλει εκεί όλα του τα έγγραφα και τα οικογενειακά κειμήλια. Στο πλοίο τον υποδέχθηκε θερμά ο Ρώσο Ναύαρχος Ρίκορντ, ο οποίος διέταξε τον απόπλου του πλοίου. Μετά την είσοδο του Κωλέττη στο Ναύπλιο αφού πραγματοποιήθηκαν πολλές διαπραγματεύσεις, στις οποίες συμμετείχαν ο Θείρσος αλλά και οι Αντιπρέσβεις εν τέλει αποφασίστηκε η δημιουργία επταμελούς επιτροπής. Η περίοδος αυτή λήγει με τη σύσταση επταμελούς διοικητικής επιτροπής στις 7 Απριλίου του 1832. Η επιτροπή αυτή αποτελούνταν από τους Γ. Κουντουριώτη, Δ. Υψηλάντη, Α. Ζαΐμη, Ι. Κωλέττη, Κ. Βότσαρη, Α. Μεταξά και Ι. Πλαπούτα. Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης απείχε εκούσια, υπό τον όρο όμως να κληθεί εντός του μήνα Εθνική Συνέλευση. Στη νέα αυτή Διοικητική Επιτροπή πρόεδρος αναλάμβανε και άλλο μέλος κάθε φορά και η θητεία του διαρκούσε ένα μήνα. Ακόμη διορίστηκαν Υπουργοί. Ο Σ. Τρικούπης ανέλαβε Υπουργός Εξωτερικών, ο Αλ. Μαυροκορδάτος Υπουργός Οικονομικών, ο Δ. Χρηστίδης Υπουργός εσωτερικών, ο Δ. Βούλγαρης Υπουργός Ναυτικών, ο Χ. Κλονάρης Υπουργός της Δικαιοσύνης, ο Ιακ. Ρίζος Υπουργός των Εκκλησιαστικών και της Παιδείας και ο Κ. Ζωγράφος Υπουργός των Στρατιωτικών.

Το 1832 η Πελοπόννησος βασανίστηκε ιδιαίτερα. Το Ναύπλιο υπέφερε από το κόμμα των Συνταγματικών, ενώ το Άργος υπέφερε από τα στρατεύματα του Θεόδωρου Γρίβα, τα οποία είχαν κατέλθει από τη Στερεά Ελλάδα. Όλο το 1832 την πόλη του Άργους ταλάνιζε εμφύλιος πόλεμος και αιματηρές εχθροπραξίες. Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης ενέργησε ως γενικός αρχηγός της Πελοποννήσου και προσπάθησε να την προστατεύσει. Τον Σεπτέμβριο του 1832 συνέστησε Στρατιωτική Επιτροπή, η οποία θα ίσχυε έως την έλευση του Όθωνα. Σε αυτή την επιτροπή συμμετείχε και ο Δημήτριος Τσώκρης ως μέλος του Γ' τμήματος του Άργους το οποίο απαρτιζόταν από τους στρατηγούς Ν. Κριεζιώτη, Ιω. Στράτος και με γραμματέα τον Ιω. Φιλήμονα. Αυτή τη δύσκολη χρονιά την προστασία της επαρχίας και τη διατήρηση της δημόσιας τάξης είχε αναλάβει ο Δημήτριος Τσώκρης. Ο Τσώκρης προσπάθησε να προστατεύσει τη δημόσια τάξη της πόλης του και κατέβαλλε τα μέγιστα ώστε να προστατεύσει την πόλη του από την εισβολή των Ρουμελιωτών.⁶²

5.3. Ο εμφύλιος πόλεμος και η σφαγή των Αργείων από τους Γάλλους

Μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια στο Άργος επικρατούσε αναρχία. Η Κυβέρνηση του Ναυπλίου που απαρτιζόταν από την διοικητική επιτροπή των Κωλέττη, Ζαΐμη και Μεταξά δε μπορούσε να επιβάλλει τη τάξη. Στον αντίποδα βρίσκονταν η στρατιωτική επιτροπή υπό τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη, ενώ στο Άργος υπήρχε και τρίτο κόμμα από τους Κριεζιώτη, Τσώκρη και Στράτο. Στόχος όλων ήταν να κατακτήσουν την εξουσία κατά την έλευση του Όθωνα.

Μέσα σε όλη αυτή την άναρχη κατάσταση, οι άνδρες του Γρίβα βρίσκονταν στην Τίρυνθα, όπου έκαναν επιδρομές και λεηλατούσαν το Άργος και τις Μυκίνες. Οι συνταγματικοί θέλοντας να αφανίσουν την στρατιωτική επιτροπή και προφασιζόμενοι το άναρχο κλίμα που υπήρχε, έστειλαν μήνυμα στο Γάλλο στρατηγό Κορβέ να στείλει στην πόλη του Άργους τέσσερις λόχους, ώστε να το προστατεύσουν. Όταν ανακοινώθηκε από το διοικητήριο του Άργους και του Ναυπλίου ότι επρόκειτο να έρθει στο Άργος η γαλλική δύναμη, οι πολίτες αντέδρασαν και ζήτησαν να ανασταλεί αυτή η ενέργεια. Εκείνες τις μέρες ο Τσώκρης έγραψε στον Κριεζιώτη ότι θα έρχονταν τα γαλλικά στρατεύματα, ο ίδιος δεν συμφωνούσε, και κάλεσε τον Κριεζιώτη να επιστρέψει γρήγορα στο Άργος. Στις 2 Ιανουαρίου του 1833 ο Νωδ έφτασε στο Άργος με τους άνδρες του, ενώ την επόμενη μέρα έφτασε και ο συνταγματάρχης Στοφέλ με

⁶² Δ. Βαρδουνιώτης, *ό. π.*, σ. 252

το στρατό του. οι Αργείοι υπό τον Τσώκρη δεν συμφωνούσαν με την παρουσία των Γάλλων στο Άργος και η κατάσταση ήταν ήδη τεταμένη. Την επόμενη μέρα ο Στοφέλ εισέβαλλε στο σπίτι του Καλλέργη και ζήτησε να το καταλάβει, επειδή στους στρατώνες έμεναν οι άνδρες του Νωδ. Ο Καλλέργης δε βρισκόταν εκεί, στο σπίτι ήταν ο φίλος του Σπυρίδων Καλλισγούρος. Ο Καλλισγούρος αρνήθηκε την πρόταση του Στοφέλ, ο οποίος δεν πτοήθηκε, μπήκε βίαια στο σπίτι και έστησε γαλλική σημαία. Ο Στοφέλ θύμωσε με την αντίσταση του Καλλισγούρου και διέταξε τους άντρες του να τον συλλάβουν και να τον φυλακίσουν στους στρατώνες. Την επόμενη μέρα ο Καλλισγούρος τουφεκίστηκε στην νοτιοανατολική πλευρά του κήπου, του σπιτιού του Καλλέργη. Η βίαιη κατάληψη του σπιτιού του Καλλέργη και η δολοφονία του Καλλισγούρου δυσαρέστησαν τους Αργείους που πλέον έβλεπαν τους Γάλλους όχι σαν προστάτες αλλά σαν κατακτητές. Μετά τη δολοφονία Ο Τσώκρης και ο Κριεζιώτης, συναντήθηκαν με τον Στοφέλ και προσπάθησαν να τον πείσουν οι στρατιώτες του και αυτός να φέρονται πιο ήπια. Οι Γάλλοι όμως θεωρούσαν πως κινδύνευαν από τους Έλληνες και συνέχισαν να φέρονται με σκληρό τρόπο.

Τα πράγματα πήραν ιδιαίτερα άσχημη τροπή στις 4 Ιανουαρίου, υπεύθυνος για αυτό θεωρείται ένας θρασύς στρατιώτης από τους άνδρες του Κριεζιώτη, που λεγόταν Σπάρος ή Πάφιλας. Αυτός και άλλοι στρατιώτες έπιναν σε ένα καφενείο στην περιοχή της Γούβας, ενώ παρακολουθούσαν με δυσαρέσκεια τους Γάλλους στρατιώτες να περνούν. Τρεις, τέσσερις από τους Γάλλους στρατιώτες σταμάτησαν στο καφενείο να πιούν και αυτοί. Τότε ο Σπάρος, ο οποίος βρισκόταν σε κατάσταση μέθης, προκάλεσε έναν σύντροφό του να ρίξει το ποτήρι του σε ένα Γάλλο στρατιώτη. Ο Γάλλος με τη σειρά του αντεπιτέθηκε και έτσι ξεκίνησε η συμπλοκή. Οι Γάλλοι οποίοι ήταν άοπλοι έφυγαν και κατευθύνθηκαν στο στρατόνα τους, ενώ οι Έλληνες τους λιθοβολούσαν. Το επεισόδιο θα μπορούσε να είχε λήξει εκεί. Στη συνέχεια όμως ακούστηκαν οι καμπάνες του Ναού του Τιμίου Προδρόμου. Οι καμπάνες χτύπησαν για να γίνει η διαδικασία εκλογής δημογερόντων, ή επιτροπής της πόλης ώστε να υποδεχθούν το βασιλιά Όθωνα, ο οποίος επρόκειτο να έρθει. Οι Γάλλοι όμως δεν το γνώρισαν αυτό και ερμήνευσαν το χτύπο της καμπάνας ως επαναστατική εξέγερση των Αργείων. Τότε ο Γάλλος διοικητής διέταξε τους στρατιώτες του να καταλάβουν την πόλη. Αμέσως άρχισαν να ηχούν τύμπανα και σάλπιγγες. Οι Γάλλοι ξεχύθηκαν στους δρόμους, κατέλαβαν τις πλατείες και τις οδούς. Στο πέρασμά τους δε σκότωναν μόνο Έλληνες στρατιώτες αλλά σκότωναν όποιον έβρισκαν μπροστά τους, ακόμη και παιδιά, γυναίκες και ηλικιωμένους. Ακόμη, έσπαγαν τις πόρτες και τα παράθυρα σπιτιών,

έμπαιναν μέσα και σκότωναν αδιακρίτως άμαχους, αθώους. Λέγεται πως η μανία των Γάλλων ήταν τόσο μεγάλη που ξεκοίλιαζαν μέχρι γάτες και σκύλους. Ανάμεσα σε αυτούς που σφαγιάστηκαν ήταν και ο επιφανής λόγιος και ποιητής Θεόδωρος Μυτιληναίος γνωστός και ως Αλκαίος. Ο Αλκαίος ανήκε στους οπλαρχηγούς του Κριεζιώτη και όταν ξέσπασε η συμπλοκή βρισκόταν σε ένα συμπόσιο και γευμάτιζε. Το σημείο που βρισκόταν ήταν κοντά στο σημείο συμπλοκής και έτσι ήταν από τους πρώτους που δολοφονήθηκαν.

Ο Τσώκρης κρύφτηκε, ο Κριεζιώτης και ο Στράτος μόλις είδαν ότι οι Γάλλοι έστησαν κανόνι απέναντι από την οικία τους πρόλαβαν και έφυγαν. Όλο το στρατιωτικό σώμα, περίπου 800 άντρες διασκορπίστηκαν στα χωρία της πεδιάδας να σωθούν, μόλις είδαν ότι ο Γάλλοι είχαν καταλάβει το λόφο της Ασπίδας και έστηναν πυροβόλα. Οι υπόλοιποι Αργείοι κλείστηκαν στα σπίτια τους και προσεύχονταν να καταφέρουν να γλιτώσουν από το μένος των Γάλλων. Στο σπίτι του Τσώκρη έμεναν οι άντρες του. οι Γάλλοι κατέλαβαν το σπίτι και σκότωσαν όλους όσους βρήκαν μέσα σε αυτό.

Μόνο μία αντίσταση καταγράφηκε. Αυτή έγινε στο σπίτι του Ψάλτη, το οποίο βρισκόταν στους πρόποδες του φρουρίου της Λάρισας. Εκεί βρίσκονταν είκοσι ξένοι ιδιαίτερος ανδρείοι και ευκατάστατοι. Αυτοί άρχισαν να πυροβολούν τους Γάλλους που περνούσαν από το σημείο, με αποτέλεσμα να σκοτώσουν δύο αι να τραυματίσουν κάποιους. Οι Γάλλοι όμως κάλεσαν ενισχύσεις και έτσι κατέστρεψαν με κανονιοβολισμούς το σπίτι του Ψάλτη και στη συνέχεια κατακρεούργησαν όσους αντιστάθηκαν.

Αξιοσημείωτο είναι το πώς κατάφερε να σωθεί ένας Αργείος, που ονομαζόταν Πορτοκάλης. Όταν συνάντησε τους Γάλλους στρατιώτες κρατούσε ένα βιολί, τότε λοιπόν σκέφτηκε να παίξει ένα γαλλικό τραγούδι. Οι Γάλλοι εντυπωσιάστηκαν, στάθηκαν προσοχή όσο έπαιζε το τραγούδι και μόλις τελείωσε, τον άφησαν να φύγει.

Η πόλη σώθηκε από τη μανία των Γάλλων, χάρη στον τοποτηρητή του Άργους, πρώην Ηλιουπόλεως Άνθιμο Κομνηνό. Μόλις έδυσε ο ήλιος, ο Άνθιμος έβαλε την αρχιερατική του στολή, πήρε το διάκονό του μαζί και κατευθύνθηκε στον στρατώνα που έμεναν οι Γάλλοι. Κατάφερε να φτάσει παρά τους πυροβολισμούς. Εκεί ζήτησε να δει τον διοικητή των Γάλλων και του εξήγησε τι ακριβώς συνέβη με το χτύπημα της καμπάνας, πως η ένταση προκλήθηκε λόγω παρεξηγήσεως και άδικα σφαγιάστηκαν οι Αργείοι. Ο διοικητής πείστηκε για την αθωότητα των Αργείων και διέταξε τους Γάλλους να υποχωρήσουν.

Το ξημέρωμα της επόμενης μέρας ήταν εφιαλτικό για τους Αργείους. Όσοι σώθηκαν αναζητούσαν τους συγγενείς και φίλους τους. Οι νεκροί ήταν περίπου τριακόσιοι, εκ των οποίων μόνο λίγοι άτακτοι στρατιώτες (κυρίως του Τσώκρη), ενώ οι περισσότεροι ήταν αθώοι άμαχοι. Αξίζει να αναφερθεί πως ο Γάλλος διοικητής απαγόρευσε την ταφή των νεκρών με εκκλησιαστική πομπή. Οι νεκροί ενταφιάστηκαν χωρίς να προηγηθεί νεκρώσιμη ακολουθία, σε δύο λάκκους. Ο ένας βρίσκονταν στο βορειοδυτικό μέρος της αυλής του Ναού του Τιμίου Προδρόμου και ο δεύτερος; Εκεί που βρίσκεται σήμερα η πλατεία του Αγίου Πέτρου.

Μετά από λίγες μέρες οι Γάλλο έφυγαν από το Άργος και μετακινήθηκαν στο Ναύπλιο. Οι συνταγματικοί στο Ναύπλιο δεν έδωσαν μεγάλη σημασία στη σφαγή που σημειώθηκε στο Άργος και επέρριψαν την ευθύνη για ό,τι συνέβη στους Αργείους οπλαρχηγούς. Η διοικητική επιτροπή επίσης επέλεξε να μη δώσει έκτασή στο ζήτημα. Έστειλαν τοποτηρητή στην πόλη του Άργους, τον Δ. Καρατζά. Ο Καρατζάς στις 8 Ιανουαρίου έστειλε έκθεση στην Γραμματεία της Επικρατείας, στην οποία ωστόσο απέδιδε την ευθύνη ης σφαγής στους Αργείους οπλαρχηγούς. Αυτοί με τη σειρά τους διαμαρτυρήθηκαν στους πρέσβεις των συμμάχων Άγγλων, Γάλλων και Ρώσων και υπερασπίστηκαν την αθωότητά τους.⁶³

⁶³Ι. Ζεγκίνης, *ό. π.*, σ. 297-301

ΣΤ΄ Κεφάλαιο

Η περίοδος της βασιλείας του Όθωνα, ο Τσώκρης στο επίκεντρο της Ναυπλιακής επανάστασης

6.1. Η εκλογή του Όθωνα

Το 1829 ξεκίνησαν οι διαβουλεύσεις ώστε να βρεθεί ο βασιλιάς του νέου ανεξάρτητου κράτους της Ελλάδας. Στις 13 Φεβρουαρίου 1832 προτάθηκε ο ανήλικος Όθωνας, πρίγκηπας της Βαυαρίας, γιός του Λουδοβίκου του Α, να είναι ο νέος βασιλιάς της Ελλάδας. Για την εκλογή αυτή σημαντικό ρόλο έπαιξε το γεγονός ότι οι Βαυαροί ήταν φιλέλληνες. Επίσης οι Μεγάλες Δυνάμεις εκτίμησαν το ότι οι Βαυαροί δεν είχαν βλέψεις να εκμεταλλευτούν την Ελλάδα, παρά τη στρατηγική της θέση. Το Μάιο του 1832 οι 3 Μεγάλες Δυνάμεις η Αγγλία, η Γαλλία και η Ρωσία υπέγραψαν διεθνή συνθήκη με τη Βαυαρία στο Λονδίνο. Ο βασιλιάς Λουδοβίκος ο Α΄, πατέρας του Όθωνα ζήτησε να συναινέσει ο ελληνικός λαός και ο Όθωνας να ανακηρυχθεί βασιλιάς από την ελληνική Εθνοσυνέλευση. Οι τρεις Δυνάμεις τον διαβεβαίωσαν ότι με σχετική απόφαση που είχε παρθεί, από τη Γερουσία της Ελλάδας με Ψήφισμα στις 24 Ιουλίου του 1830 ήταν δική τους ευθύνη η εύρεση και η ανακήρυξη βασιλιά. Η Γερουσία της Ελλάδας μόλις έμαθε για το δισταγμό του Λουδοβίκου, έσπευσε με Ψήφισμα που εκδόθηκε στις 15 Απριλίου του 1832 να τον Λουδοβίκο ώστε να επισπεύσει τις διαδικασίες της μετάβασης του Όθωνα στην Ελλάδα. Στις 25 Απριλίου 1832 εκδόθηκε νέο Πρωτόκολλο μεταξύ του Βασιλιά της Βαυαρίας και των τριών Δυνάμεων, σύμφωνα με το οποίο ο Όθωνας ανακηρυσσόταν επίσημα βασιλιάς της Ελλάδας.⁶⁴ Τότε κρίθηκε αναγκαίο η Ελλάδα να δανειστεί 60 εκατομμύρια φράγκα σε τρεις δόσεις και εγγυητές για αυτό το δάνειο υπέγραψαν οι τρεις Δυνάμεις. Ο δανεισμός δεν ήταν εύκολος καθώς ήδη υπήρχαν δυσκολίες αποπληρωμής στα δάνεια που είχαν ληφθεί το 1824 και 1825. Το Σεπτέμβριο του 1832 ο ναύαρχος Ανδρέας Μιαούλης και οι οπλαρχηγοί Κώστας Μπότσαρης και Δημήτριος Πλαπούτας κατέφθασαν στο Μόναχο και μετέδωσαν την απόφαση της Εθνικής Συνελεύσεως των Ελλήνων για την εκλογή του Όθωνα ως βασιλιά τους. Ο Όθωνας ήταν ανήλικος όποτε ορίστηκε ότι θα ενηλικιώνόταν όταν θα έκλεινε το εικοστό έτος της ηλικίας του, δηλαδή την 1^η Ιουνίου του 1835. Έως τότε θεσπίστηκε πως θα υπήρχε και θα ενεργούσε ο θεσμός της αντιβασιλείας. Η αντιβασιλεία θα απαρτιζόταν από τρεις συμβούλους οι οποίοι θα

⁶⁴ Μ. Λαμπρινίδης, ό. π., σ. 300

επιλέγονταν και θα εγκρίνονταν από τις τρεις δυνάμεις. Τα μέλη της αντιβασιλείας ήταν ο Ιωσήφ Λουδοβίκος Άρμανσπεργ, ο Λουδοβίκος Μάουερ, ο Κάρολος Εϋδέκ και αναπληρωματικό μέλος ο Άβελ.

Στις 24 Νοεμβρίου 1832 ο δεκαεπτάχρονος Όθωνας ξεκίνησε το ταξίδι του από τη Βαυαρία με προορισμό την Ελλάδα. Πρώτος σταθμός ήταν το Πρίντεζι, εκεί τον περίμενε η φρεγάτα «Μαδαγασκάρη», πλοίο του αγγλικού στρατού, το οποίο θα τον μετέφερε στην Ελλάδα. Όταν έφθασε στην Ελλάδα πρώτα πέρασαν από την Κέρκυρα και από εκεί έκαναν το γύρο της Πελοποννήσου μέχρι να φθάσουν στον αργολικό κόλπο.⁶⁵

Στις 25 Ιανουαρίου 1833 η φρεγάτα «Μαδαγασκάρη» έφθασε στο λιμάνι του Ναυπλίου, κανονιοβολισμοί ήχησαν σε όλη την πόλη. Κατά την απόβασή του από τη λέμβο ο Όθωνας παραπάτησε λόγω ολισθηρότητας και παραλίγο να πέσει στη θάλασσα, ευτυχώς πίσω του βρίσκονταν ο ναύαρχος Μιαούλης ο οποίος του έτεινε το χέρι και το συγκράτησε. Αυτό το γεγονός από κάποιους θεωρήθηκε κακός οιωμός. Ωστόσο κατά την απόβασή του στο λιμάνι ο Όθωνας έτυχε θερμής υποδοχής. Πλήθος κόσμου είχε μαζευτεί στο λιμάνι και σε όλη την πόλη, επευφημούσαν και ζητωκραύγαζαν υπέρ του νέου βασιλιά της Ελλάδας. Στην αποβάθρα τον περίμεναν όλα τα μέλη της Διοικητικής Επιτροπής και των Υπουργών.⁶⁶

6.2. Η περίοδος της Αντιβασιλείας

Η εγκαθίδρυση της Αντιβασιλείας στην Ελλάδα δεν κατάφερε να ηρεμήσει τα οξυμμένα πνεύματα μετά την περίοδο Αναρχίας (1831-1833) η οποία είχε οδηγήσει σε εμφύλιο σπαραγμό. Η τριμελής Αντιβασιλεία έδωσε αφορμές για νέες πολιτικές αντιπαραθέσεις. Ο υποσκελισμός του ρωσικού κόμματος και όσων το ακολουθούσαν στάθηκε αφορμή για νέες αναταράξεις. Όταν η ελλαδική Εκκλησία ανακηρύχθηκε αυτοκέφαλη και ανεξάρτητη, ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ως αρχηγός του ρωσικού κόμματος έστειλε αναφορά στον τσάρο αποδοκιμάζοντας την Αντιβασιλεία για αυτήν της την πράξη. Η Αντιβασιλεία αντέδρασε άμεσα και προέβη στην φυλάκιση και καταδίκη του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη και του Δημητρίου Πλαπούτα. Τους φυλάκισε στο Ναύπλιο και τους καταδίκασε σε θάνατο στις 25 Μαΐου 1834. Την επόμενη μέρα η ποινή του μετατράπηκε σε φυλάκιση 20 χρόνων. Αυτή η κατάσταση προκάλεσε

⁶⁵ Γ. Καιροφύλας, *Η Αθήνα στον Όθωνα τα χρόνια*, Αθήνα 2011, σ. 465

⁶⁶ Μ. Λαμπρινίδης, *ό. π.*, σ. 311

αντιδράσεις και αναταραχές στη Μάνη. Μόλις όμως ο Όθωνας ανέβηκε στο θρόνο απένειμε χάρη στον Κολοκοτρώνη και τον Πλαπούτα και αφέθηκαν ελεύθεροι. Ανάμεσα στους κόλπους της Αντιβασιλείας υπήρχαν έντονες συγκρούσεις και διαφωνίες. Τα μέλη της Αντιβασιλείας πίστευαν ότι η Ρωσία επιχειρούσε να ανατρέψει το καθεστώς της Αντιβασιλείας. Ο Άρμανσπεργκ συντηρούσε στενές σχέσεις με τους Άγγλους πρέσβεις Dawkins και Lyons κατοχυρώνοντας με αυτό τον τρόπο τη θέση του, ενώ παράλληλα προσπαθούσε να απαλλαγεί από τους συνεργάτες του Μάουερ και Εϋδέκ. Ο Μάουερ απομακρύνθηκε και αντικαταστάτης ήταν ο Κόμπελ, ο οποίος ήταν όργανο του Άρμανσπεργκ.

Ο Άρμανσπεργκ κατάφερε να επικρατήσει και να είναι ο βασικός πρωταγωνιστής μέχρι την ενηλικίωση του Όθωνα. Τον Ιούλιο του 1834 ήρθε σε αντιπαράθεση με τον Υπουργό Εξωτερικών Ιωάννη Κωλέτη ο οποίος ανήκε στους γαλλόφιλους, για το ποιος θα επικρατήσει. Η διαμάχη αυτή εντάθηκε τον Αύγουστο του 1834 όταν ξέσπασαν επεισόδια στη Μεσσηνία. Ο ξεσηκωμός αυτός οφειλόταν σε πρωτοβουλία των οπαδών του ρωσικού και του αγγλικού κόμματος και εξελίχθηκε καθώς ο Άρμανσπεργκ επέδειξε αδιάφορη στάση.⁶⁷

Ο Τσώκρης με τον Νικητάρη και άλλους οπαδούς του Κολοκοτρώνη καταδιώχθηκαν από την Αντιβασιλεία για τη συμμετοχή τους στη Μεσσηνιακή Επανάσταση. Μάλιστα ο Τσώκρης καταδικάστηκε για συνενοχή στο επαναστατικό αυτό κίνημα. Ωστόσο το Νοέμβριο του 1834 το Στρατοδικείο της Πύλου τον απήλλαξε από της κατηγορίες και αφέθηκε ελεύθερος.⁶⁸

6.3. Η επανάσταση του Ναυπλίου το 1862

Το ξημέρωμα της 31^{ης} Ιανουαρίου προς 1^η Φεβρουαρίου ξέσπασε η Ναυπλιακή Επανάσταση κατά του καθεστώτος του βασιλιά Όθωνα. Οι επαναστάτες ζητούσαν να διαλυθεί η Βουλή και να συγκληθεί Εθνική Συνέλευση. Το σύνθημα δόθηκε από το στρατιωτικό τμήμα της Ακροναυπλίας. Στη συνέχεια όλη η φρουρά της πόλης εξεγέρθηκε και ενώθηκε με το στρατιωτικό σώμα της Ακροναυπλίας στην πλατεία Συντάγματος και άρχισαν πυροβολισμοί και ζητωκραυγές υπέρ του Έθνους και της Επανάστασης. Πιστοί στο Βασιλιά ήταν οι πολιτικοί αρχηγοί της πόλης του Ναυπλίου. Ο Νομάρχης Ροντόπουλος, ο Εισαγγελέας των εφετών Κασιέρης, ο

⁶⁷ Κ. Βακαλόπουλος, *Νεοελληνική Ιστορία (1204-1940)*, Αθήνα 1999, σ. 167-168

⁶⁸ Δ. Βαρδουιώτης, *ό. π.*, σ. 252

Φρούραρχος Σπηλιωτόπουλος, ο Διοικητής του Α΄ πεζικού τάγματος ζορμπάς και διάφοροι άλλοι κατώτεροι αξιωματικοί, καθώς και ο Νομοιατρός Λ. Σακελλαρίδης. Οι παραπάνω πολιτικοί κι στρατιωτικοί αρχηγοί του Ναυπλίου που αρνήθηκαν να συμμετέχουν, συνελήφθησαν και φυλακίσθηκαν στην Ακροναυπλία. Οι πολίτες του Ναυπλίου που δεν ανήκαν στους συνωμότες διατηρούσαν παντελή άγνοια για τα γεγονότα αυτά, ξύπνησαν έκπληκτοι από το θόρυβο και τους πυροβολισμούς. Βρέθηκαν σε μια επαναστατική κατάσταση της οποίας δεν γνώριζαν ούτε τις διαστάσεις αλλά ούτε και την αιτία. Στις 9 το πρωί της πρώτης Φεβρουαρίου αποστάτησε η φρουρά του Παλαμηδίου. Η αποστατούσα φρουρά αρχικά άφησε ελεύθερους τους στρατιωτικούς κατάδικους, ενώ στη συνέχεια άφησε ελεύθερους όλους όσους ήταν φυλακισμένοι στο Παλαμήδι. Όλοι οι βαρυποινίτες, πολιτικοί κατάδικοι, ληστές, ακόμη και αυτοί που ήταν καταδικασμένοι σε ισόβια ποινή η και σε θανατική ποινή. Στη συνέχεια στη φρουρά του Παλαμηδίου εντάχθηκαν όλοι όσοι αποφυλακίσθηκαν και μαζί κατέβηκαν στην πόλη και ενώθηκαν με τη φρουρά της πόλης του Ναυπλίου. Εκεί απελευθέρωσαν τους κρατούμενους που ήταν φυλακισμένοι στην πόλη του Ναυπλίου. Πολιτικοί κατάδικοι και υπόδικοι αφέθηκαν ελεύθεροι. Αφού ελευθερώθηκαν πήραν όπλα από τις αποθήκες τις πόλεις και τάχθηκαν στο πλευρό των επαναστατημένων. Η επανάσταση κατά του Συστήματος της Βασιλείς και όχι κατά του προσώπου του Όθωνα όπως λεγόταν, αποτελούνταν από δύο τάγματα πεζικού που αποτελούσαν την επαναστατήσασα φρουρά. Το ένα τάγμα αποτελούντα από τριακόσιους, τετρακόσιους άντρες περίπου και το άλλο από το λόχο του πυροβολικού και του οπλοστασίου που ήταν περίπου διακόσιοι πενήντα άντρες. Σε αυτούς προστέθηκε ο Ιερός λόχος που αποτελούνταν από νέους, εθελοντές της πόλης του Ναυπλίου. Ακόμη προστέθηκαν χίλιοι κατάδικοι και υπόδικοι που αποφυλακίσθηκαν και δεν τολμούσαν να απομακρυνθούν από την πόλη του Ναυπλίου. Έδειξαν ωστόσο απόλυτη πίστη και αφοσίωση στο επαναστατικό αγώνα και δεν έδειξαν λεπτό απείθεια η ανυποταξία.

Το πρωί της πρώτης Φεβρουαρίου οι επαναστατήσαντες αξιωματικοί μαζεύτηκαν στο σπίτι του Αρτέμη Μίχου όπου ανακήρυξαν αρχηγό της επανάστασης τον αντισυνταγματάρχη πεζικού Αρτέμη Μίχα, αρχηγό του επιτελείου τον αντισυνταγματάρχη πυροβολικού Π. Κορωναίο, φρούραρχο του Ναυπλίου τον ταγματάρχη του πεζικού Δημ. Ν. Βότσαρη και υποφρούραρχο τον Έλαρχο Παραμυθιώτη. Τη θέση του φρούραρχου του Παλαμηδίου ανέλαβε ο Χ. Ζυμβρακάκης, στρατιωτικός αστυνόμος ο Δημ. Γρίβας και δημοτικός αστυνόμος ο δικηγόρος Κ.

Ευθυμιόπουλος. Έπειτα μέσω του δημάρχου του Ναυπλίου Πολυχρόνη Ζαφειρόπουλου έκαναν έκκληση στους πολίτες να ασπαστούν το επαναστατικό κίνημα. Ο δήμαρχος της πόλης πήρε εντολή από τον αρχηγό της επανάστασης Αρτέμη Μίχα, να δημοσιεύσει διακήρυξη στην οποία συνιστούσε στους πολίτες να τηρούν την τάξη και να αναγνωρίσουν ότι ο επαναστατημένος στρατός είναι φρουρός της δημόσιας τάξης και των περιουσιών του λαού.

Ταυτόχρονα στο Ναύπλιο πραγματοποιήθηκε Δημοτικό Συμβούλιο το οποίο απάρτιζαν, ο Μιχ. Ιατρός ως πρόεδρος του Συμβουλίου, ο Φ. Σιλαϊδής, ο Ν. Μαράτος, ο Σ. Αντωνόπουλος, ο Μ. Κωτσονόπουλος, ο Β. Κόκκινος, ο Ν. Λοΐζος, ο Μ. Παλάδιος, ο Γ. Παρασκευόπουλος.

Στις 2 Φεβρουαρίου του 1862 η επαναστατική επιτροπή, ο αρχηγός της επανάστασης Αρτέμης Μίχας, ο πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου Μιχ. Ιατρός, ο Δήμαρχος του Ναυπλίου Πολυχρόνης Ζαφειρόπουλος, ο πρώην βουλευτής Γεώργιος Ιατρός, ο δημοτικός σύμβουλος Β. Κόκκινος, ο Εφέτης Γεώργιος Πετιμεζάς, οι δικηγόροι Κ. Γ. Αντωνόπουλος, Γρ. Δημητριάδης, Κ. Πετσάλης, Ιω. Παπαζαφειρόπουλος, ο πρωτοδίκης Πέτρος Μαυρομιχάλης και ο Γ. Ποσειδώνας ως Γενικός Γραμματέας απηύθυναν διακήρυξη που καλούσε τους πολίτες να αποδεχθούν την επανάσταση που στόχο είχε την καθιέρωση και επικράτηση των αρχών, και επεδίωκε τη πτώση του ισχύοντος Κυβερνητικού συστήματος, τη διάλυση της υπάρχουσας Βουλής και τη σύγκλιση νέας Εθνικής Συνελεύσεως.

Ο Βασιλιάς Όθωνας μόλις πληροφορήθηκε για την επανάσταση που έλαβε χώρα στο Ναύπλιο θορυβήθηκε και αμέσως συγκάλεσε Υπουργικό Συμβούλιο στα Ανάκτορα. Στο Συμβούλιο επικράτησε η θέση καταστολής της επανάστασης με τα όπλα. Αυτή η εκστρατεία απαιτούσε χρήματα τα οποία πάρθηκαν από την Εθνική Τράπεζα με ευθύνη των μελών του Υπουργικού Συμβουλίου, καθώς ο βασιλιάς Όθωνας αρνούνταν για οκτώ μέρες να υπογράψει να παρθούν χρήματα για αυτό το σκοπό. Αρχικά στάλθηκε ο Γενναίος Κολοκοτρώνης στου Μύλους Λέρνης με σκοπό να παρακωλύσει τη επανάσταση, να ασκήσει την επιρροή που διέθετε ώστε να πείσει τους πολίτες να μην επαναστατήσουν. Στη συνέχεια διατάχθηκαν όλες οι στρατιωτικές δυνάμεις που υπήρχαν να παραταχθούν στην Κόρινθο. Συγκεντρώθηκαν δώδεκα λόχοι πεζικού, δύο λόχοι πυροβολικού, και δύο ιππικού, την αρχηγία των οποίων κατείχε ο Υποστράτηγος Χαν. Στη συγκέντρωση αυτή έφθασε και ο βασιλιάς Όθωνας ο οποίος απευθύνθηκε στους στρατιώτες και τους ζήτησε να επαναφέρουν και να υποτάξουν τους αποστατήσαντες στρατιώτες, οι οποίοι έδειξαν απιστία προς τους Νόμους και το

Σύνταγμα. Οι στρατιώτες άκουσαν με θέρμη το Βασιλιά και υποσχέθηκαν πως με πίστη θα εκτελέσουν το καθήκον τους προς το Έθνος και το Βασιλιά. Ο Βασιλικός Στρατός κατευθύνθηκε στο Άργος χωρίς να συναντήσει καμία αντίσταση στα στενά των Δερβενακίων. Στις 6 Φεβρουαρίου κατέλαβε εύκολα την όλη του Άργους αμαχητί. Μέρος του βασιλικού στρατού πήγε στην Τίρυνθα όπου έστησε στρατηγείο κοντά στη Γεωργική Σχολή. Ο αρχηγός της επανάστασης του Ναυπλίου μόλις πληροφορήθηκε την αναχώρηση του Βασιλικού Στρατού από την Κόρινθο, διέταξε τον Τριτάκη μαζί με ιππείς να μεταβούν στα Δερβενάκια και να επιτηρήσουν τα στενά. Μόλις έφθασαν εκεί είδαν το Βασιλικό Στρατό να έρχεται χωρίς καμία αντίσταση και επέστρεψαν αμέσως πίσω στο Ναύπλιο. Ο Ταγματάρχης του πεζικού Χ. Ζυμβρακάκης είχε μεταβεί στο Άργος και είχε καταλάβει το στρατώνα του Ιππικού στη πόλη του Άργους, ο υπολοχαγός Γρίβας πήγε στην οικία του Καλλέργη όπου προσπαθούσαν να βρουν τον Τσώκρη ώστε να αναλάβει τη φύλαξη της πόλης και των στενών του Άργους. Έστειλαν τον ανθυπίατρο Αλεξ. Σκούφο να βρει τον Τσώκρη, όμως έμαθε πως απουσίαζε καθώς είχε πάει στους Μύλους να συναντήσει τον Γενναίο Κολοκοτρώνη.⁶⁹

Το Άργος ήταν η πρώτη πόλη που στάθηκε στο πλευρό του επαναστατημένου Ναυπλίου χωρίς ωστόσο να προχωρήσει σε στρατιωτικές ενέργειες. Μετά τον εορτασμό της 25^{ης} Μαρτίου του 1861, στο Άργος πραγματοποιήθηκαν πολλά συνωμοτικά συμπόσια. Ένα από τα μεγαλύτερα συνέβη την πρώτη Απριλίου του 1861 και σε αυτό παραβρέθηκαν τριάντα πολίτες και αξιωματικοί ανάμεσά τους και ο Τσώκρης. Λέγεται ότι συμφώνησαν για «αντικείμενο μεγίστης σημασίας» και για αυτό απήγγειλαν υποσχέσεις ενόπιον της σημαίας και των εικόνων των ιερών προσώπων του αγώνα, ώστε να επικρατήσουν τα συμφέροντα του έθνους. Όλα τα παραπάνω υποδήλωναν συνωμοτική κινήσεις εναντίον της βασιλείας του Όθωνα. Αυτές οι κινήσεις έγιναν αντιληπτές από την κυβέρνηση η οποία προχώρησε σε συλλήψεις και επέβαλλε ποινές, εκτός από τον Τσώκρη.

Το έναυσμα της επανάστασης δόθηκε από τον ανθυπασπιστή του Πυροβολικού Βάσο, ο οποίος έριξε κανονιοβολισμό προς το Άργος, για να ενημερώσει με αυτό τον τρόπο την έναρξη της επαναστάσεως. Την 1^η Φεβρουαρίου ο Τσώκρης απέστειλε επιστολή στον αρχηγό της επανάστασης Αρτέμη Μίχο, στην οποία επαινεί

⁶⁹ Μ. Λαμπρινίδης, ό. π., σ.342

την επαναστατική πράξη και ενημέρωσε πως θα προσπαθήσει να παρευρεθεί και ο ίδιος στο Ναύπλιο.

«Προς τον Κ. Αρχηγόν της γενναίας φρουράς Ναυπλίας.

Όσον θαυμαστή υπήρξεν η επιτυχία του εκτελεσθέντος χθές εθνικού σκοπού παρ' υμών και των υφ' υμάς Κ. Κ. αξιωματικών αι υπαξιωματικών των διαφόρων όπλων, τα οποία διοικείτε, τσοούτον αξιέπαινος και πατριωτικός εκρίθη και εν Άργει παρά των συμπατριωτών μου και εμού ο εθνικός σκοπός, όστις οδήγησεν εις το σημείον αυτό τα γενναία Ελληνικά όπλα.

Συγχαίρων επομένως και υμάς από καρδιάς, Κύριε Αρχηγέ, και επιφυλαττόμενος και προσωπικώς να σας εκφράσω τάχιστα τα αισθήματά μου ταύτα, σας παρακαλώ να τα

Εν Άργει 1 Φεβρουαρίου 1862.

Διατελώ μετά της προσηκούσης προς υμάς υπολήψεως, Δ. ΤΣΟΚΡΗΣ»

Το μεσημέρι της 1^{ης} Φεβρουαρίου ο Τσώκρης μετέβη στο Ναύπλιο όπου ο κόσμος τον υποδέχθηκε με ενθουσιασμό, θεωρώντας τον ικανό να αναλάβει την αρχηγία της επανάστασης. Η επίσκεψη του Τσώκρη στο Ναύπλιο, σήμανε την επιβεβαίωση της επανάστασης του Ναυπλίου σε όλη την ορεινή Αργολίδα, στην οποία ο Τσώκρης ασκούσε μεγάλη επιρροή. Ωστόσο δε δέχθηκε να αναλάβει την αρχηγία.

Ο δήμαρχος του Άργους Π. Λαμπρινίδης δέχτηκε να λάβει μέρος στην επανάσταση. Στις 2 Φεβρουαρίου πραγματοποιήθηκε Δημοτικό Συμβούλιο στο Άργος, στο οποίο η εκθειάστηκε η επανάσταση, χωρίς ωστόσο να ψηφιστεί κανένα μέτρο ώστε να ενισχυθεί η προσπάθεια των Ναυπλιωτών. Γι' αυτό δήμαρχος, μαζί με τον Τσώκρη αποφάσισαν να επισκεφθούν το Ναύπλιο ώστε να συμπαρασταθούν ηθικά στο επαναστατημένο Ναύπλιο. Κατά την άφιξή τους ο δήμαρχος εκφράστηκε με θερμά λόγια για την επαναστατική κίνηση. Στη συνέχεια παρακολούθησαν την ορκωμοσία του στρατού. Ο Τσώκρης πήρε 1.000 δραχμές για τα έξοδα πολιτοφυλακής του Άργους και διαταγή από την κυβερνητική επιτροπή να παραδοθούν στο Ναύπλιο 500 κιλά σιτάρι. Τα παραπάνω φανερώνουν προσπάθεια να οργανωθεί η εξέγερση στο Άργος, η οποία όμως τελικά δεν ευδοκίμησε. Ο Τσώκρης την επόμενη μέρα με επιστολή του προς τον αρχηγό της επανάστασης, ενημέρωσε ότι ξεκίνησε να στρατολογεί άντρες.

Στις 3 Φεβρουαρίου έφτασε στους Μύλους ο Γενναίος Κολοκοτρώνης με λίγους στρατιώτες, βουλευτές και γερουσιαστές και κάλεσε τον Τσώκρη να πάει να τον επισκεφθεί. Ενώ ο κυβερνητικός στρατός κατευθυνόταν από την Κόρινθο με σκοπό να καταλάβει το Άργος, ο Ζυμβρακάκης διαπιστώνοντας την απουσία του Τσώκρη, του δημάρχου Λαμπρινίδη αλλά και την απάθεια των απογοητευμένων πολιτών αναγκάστηκε να υποχωρήσει. Ο Τσώκρης φαίνεται πως είχε αναλάβει μετά την έκρηξη της επανάστασης την επιτήρηση των στενών των Δερβενακίων με δικούς του Αργείους άντρες, κάτι που δεν έπραξε. Ο Τσώκρης με τον τρόπο του έδειξε ότι αμφέβαλλε για το αποτέλεσμα της Επανάστασης. Η στάση του είχε ως αποτέλεσμα την εξασφάλιση προστασίας από τους κυβερνητικούς. Οι πολίτες όμως αγανάκτησαν με τον Τσώκρη, που ενώ θα πήγαινε στους Μύλους να συναντήσει τον αντιστράτηγο Κολοκοτρώνη και στη συνέχεια να δώσει διακόσια όπλα που είχε εξασφαλίσει στον Παπαγεωργόπουλο, προκειμένου αυτός με τη σειρά του να τα δώσει στους συγχωριανούς του. Εν τέλει ο Τσώκρης δεν έδωσε όπλα ώστε να ξεσηκωθούν τα χωριά. Η εγκατάλειψη της επίκαιρης θέσης των Δερβενακίων και ο μη εφοδιασμός των χωριών αποδόθηκε στον προσωπικό του φίλο Γενναίο Κολοκοτρώνη, ο οποίος λέγεται ότι τον έπεισε να απέχει από την επανάσταση. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα ο Ζυμβρακάκης να συλλάβει τους δύο γιους του Τσώκρη και να τους κρατήσει στο στρατόνα. Αφού μέχρι τη νύχτα δεν εμφανίστηκε ο Τσώκρης, ο Ζυμβρακάκης συνέλαβε και τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειάς του, εκτός από το γιό του Νικόλαο που βρισκόταν στην Τρίπολη. Ο Ζυμβρακάκης μίλησε στον Τσώκρη πως αν δεν εμφανιστεί η οικογένειά του θα κινδυνεύσει. Στη συνέχεια έστειλε την οικογένεια του Τσώκρη στο Ναύπλιο. Ο Τσώκρης μόλις πληροφορήθηκε τη σύλληψη και κράτηση της οικογένειάς του εμφανίστηκε στον Ζυμβρακάκη στο στρατόνα του Ιππικού και προσπάθησε να δικαιολογηθεί. Ο Ζυμβρακάκης τον κράτησε όλη τη νύχτα στο Άργος και το πρωί της επομένης μέρας πήγαν στο Ναύπλιο όπου φυλακίστηκε στην Ακροναυπλία.⁷⁰

Από τις πρώτες πόλεις που συμμετείχαν στην Επανάσταση ήταν και η Τρίπολη. Στις 4 Φεβρουαρίου κηρύχθηκε η Επανάσταση στην πόλη της Τρίπολης. Στις 3 Φεβρουαρίου Αργίτες αγωγάτες μετέφεραν στην Τρίπολη την είδηση της επανάστασης στο Ναύπλιο και ότι άμεσα επρόκειτο να επισκεφθούν την Τρίπολη

⁷⁰ Ναυπλιακά Ανάλεκτα VIII, 150 χρόνια ναυπλιακή επανάσταση 1 Φεβρουαρίου – 8 Απριλίου 1862, Επιστημονικό Συμπόσιο Ναύπλιο, 12-14 Οκτωβρίου 2012, επιστημονική επιμέλεια Σκλαβενίτης Τρ, Βελιώτη Γεωργοπούλου Μ, Ναύπλιο 2013, σ. 136-140

επαναστατική επιτροπή από το Ναύπλιο καθώς και μικρό τμήμα ιππικού. Στις 2 Φεβρουαρίου στάλθηκε η επιτροπή στην Τρίπολη, η οποία απαρτιζόταν από τον εφέτη Πετιμεζιά, τους δικηγόρους Ιωάννη Παπαζαφειρόπουλο και Κωνσταντίνο Αντωνόπουλο. Την επιτροπή συνόδευε επίσης ένα απόσπασμα ιππικού με αρχηγό τον υπίλαρχο Γαρδικιώτη. Στόχος της επιτροπής αυτής ήταν να συνεννοηθεί με τους συνωμότες που βρίσκονταν στην Τρίπολη. Την επιτροπή αυτή ακολούθησε και ο Νικόλαος Τσώκρης, γιός του στρατηγού Δημητρίου Τσώκρη ο οποίος στήριζε το επαναστατικό κίνημα. Αυτό φανερώνει και τη σύμφωνη γνώμη του πατέρα του στρατηγού Δημητρίου Τσώκρη για αυτό τον ξεσηκωμό έναντι τους καθεστώτος της Κυβέρνησης της Βασιλείας.⁷¹

Στις 8 Φεβρουαρίου το πρωί ο Βασιλικός Στρατός δέχθηκε ενισχύσεις από θαλάσσης από σώματα που κατέπλευσα από τους Μύλους Λέρνης προκειμένου να βοηθήσουν. Μετά από αυτή την προσθήκη ο Βασιλικός Στρατός χωρίστηκε σε δύο στρατεύματα. Το πρώτο ανέλαβε τον Μύλο Ταμπακόπουλου και τον Προφήτη Ηλία και το άλλο στράτευμα κατευθύνθηκε στην περιοχή της Άριας. Οι μάχες που διεξήχθησαν και στις δύο περιοχές ήταν πολύ ισχυρές. Ο Βασιλικός Στρατός αναγκάστηκε να οπισθοχωρήσει στο στρατόπεδο στην Τίρυνθα. Τόσο ο Βασιλικός όσο και Επαναστατικός Στρατός είχαν πολλές απώλειες σε αυτές τις συγκρούσεις. Συνολικά 50 στρατιώτες έχασαν τη ζωή τους και από τις δύο πλευρές, ενώ περίπου εκατό τραυματίστηκαν. Σημαντική απώλεια για το βασιλικό Στρατό, ήταν ο θάνατος του λοχαγού πεζικού Κουμουνδουράκη, ο οποίος έπεσε στην Άρεια και κατέληξε στο Άργος. Από την πλευρά των επαναστατών χτυπήθηκαν θανάσιμα στον Προφήτη Ηλία, ο ανθυπασπιστής του πεζικού Ι. Παγώνης και οι υπαξιωματικοί Π. Φανδρίδης και ο Σταύρου. Ακόμη χτυπήθηκε σοβαρά στα πόδια ο ανθυπασπιστής του πεζικού Ιω. Δημόπουλος.

Μετά από αυτή την αποτυχημένη επίθεση που πραγματοποίησε ο Βασιλικός Στρατός στις 8 Φεβρουαρίου, την πρώτη Μαρτίου επιτέθηκε και πάλι στους επαναστάτες. Η νέα επίθεση πραγματοποιήθηκε στις κατεχόμενες θέσεις γύρω από την πόλη του Ναυπλίου. Στη δεξιά πτέρυγα στο λόφο της Άριας ο υπολοχαγός του πεζικού Γουργούρης αυτομόλησε και έτσι ο Βασιλικός Στρατός κατάφερε να εκτοπίσει τους επαναστάτες, τους οποίους καταδίωξε μέχρι τα τείχη της πόλης. Ο Π. Κορωναίος αντισυνταγματάρχης του πεζικού που βρισκόταν στο Παλαμήδι,

⁷¹ Ναυπλιακά Ανάλεκτα, ό. π., σ. 142

προσπάθησε μαζί με μικρό απόσπασμα να κατευθυνθεί στο λόφο της Άριας και να ενισχύσει τους επαναστάτες αλλά δεν τα κατάφερε. Ο Βασιλικός Στρατός ο οποίος είχε ήδη καταλάβει και λεηλατήσει την περιοχή της Πρόνοιας, του επιτέθηκε και τον τραυμάτισε στα χέρια και τα πόδια. Το υπόλοιπο τμήμα του Βασιλικού Στρατού επιτέθηκε στους επαναστάτες που είχαν οχυρωθεί στο Μύλο Ταμπακόπουλου. Οι επαναστάτες αντιστάθηκαν σθεναρά, ωστόσο ο Βασιλικός Στρατός κατάφερε να τους διώξει. Οι επαναστάτες αναγκάστηκαν να εισέλθουν στην πόλη του Ναυπλίου προκειμένου να προστατευτούν. Μέχρι το απόγευμα όλες οι θέσεις που κατείχε ο επαναστατικός στρατός, είχαν περάσει στα χέρια του Βασιλικού Στρατού. Μόνο ένα στράτευμα που αποτελούνταν από εκατόν πενήντα περίπου άτομα και βρισκόνταν υπό τις οδηγίες του υπολοχαγού το πεζικού Δ. Γρίβα, του ανθυπολοχαγού του Πυροβολικού Θρ. Μάνου και του Σπ. Ζαβιτσάνου αντιστάθηκαν σθεναρά στο λόφο του Προφήτη Ηλία.

6.4. Το Διάταγμα της αμνηστίας και η εξαίρεση του Τσώκρη από αυτό

Στις 8 Μαρτίου εκδόθηκε διάταγμα το οποίο δημοσιεύτηκε στο φύλλο της εφημερίδας της Κυβέρνησης στις 20 Μαρτίου. Στο διάταγμα που εξέδωσε ο Όθωνας χορηγούσε αμνηστία στους επαναστάτες. Από αυτό το διάταγμα αμνηστίας εξαιρέθηκαν δεκαεννέα άτομα, βασικοί στρατιωτικοί και πολιτικοί ηγέτες της επανάστασης. Ανάμεσά τους και ο Τσώκρης, ο οποίος κρατείτο φυλακισμένος στην Ακροναυπλία από τους επαναστάτες. Μετά από αυτή την εξέλιξη ο αρχηγός της επανάστασης Αρτέμιος Μίχος ζήτησε από τους πρεσβευτές της Αγγλίας και της Γαλλίας να του παραχωρήσουν πλοία, ώστε να μεταφερθούν όσοι εξαιρέθηκαν από την αμνηστία στο εξωτερικό.

Στη συνέχεια ο Μίχος, κάλεσε στο σπίτι του όλους όσους εξαιρέθηκαν από την αμνηστία (δεν παρευρέθηκε ο Τσώκρης που ήταν κρατούμενος), ώστε να σκεφτούν πως θα πράξουν. Στη συνάντηση αυτή φανερώθηκε για ακόμη μια φορά ο διχασμός ανάμεσα στους επαναστάτες. Οι αδιάλλακτοι υπό τον Γρίβα επέμεναν στη συνέχιση της επανάστασης, ενώ οι διαλλακτικοί θεωρούσαν πως η επανάσταση έπρεπε να τερματιστεί ώστε να μην προκαλέσει ζημιά στο Έθνος και να μην κινδυνεύσει να καταστραφεί η πόλη του Ναυπλίου.

Εν τέλει επικράτησαν οι διαλλακτικοί. Αποφασίστηκε να εγκαταλείψουν τα πατρία εδάφη και να καταφύγουν στο εξωτερικό όσοι εξαιρέθηκαν της αμνηστίας και

όσοι άλλοι επιθυμούσαν. Συνέταξαν Πρωτόκολλο το οποίο υπέγραψαν όλοι συμπεριλαμβανομένου του Τσώκρη. Ο Γρίβας αναφέρει χαρακτηριστικά στο Πρωτόκολλο που συντάχθηκε πως ανάμεσα σε αυτούς που θα φύγουν συγκαταλέγεται και ο Τσώκρης λόγω ευσπλαχνίας. Το Πρωτόκολλο παρέδωσε ο Γρίβας με τον Μανωλάκη στον αρχηγό της πολιρκίας Χαν.

Την Κυριακή του Πάσχα 8 Απριλίου όσοι εξαιρέθηκαν της αμνηστίας επιβιβάστηκαν στα δύο πολεμικά πλοία το αγγλικό «Κάστωρ» και το γαλλικό «Πελεκάνος», στο γαλλικό «Πελεκάνος» επιβιβάστηκαν τρεις από τους εξαιρεθέντες της αμνηστίας, ο Δ. Τσώκρης, Ο Σπ. Ζαβιτσάνος και ο Γ. Φραγκιάς και οδηγήθηκαν στη Σμύρνη.⁷²

Ο Τσώκρης θεωρήθηκε ανειλικρινής από τους άλλους επαναστάτες. Φανερώθηκε όμως ότι δεν είχε υπό τις οδηγίες του κανένα στρατιώτη ώστε να ανταπεξέλθει κατά των χιλιάδων αντρών του Βασιλικού στρατού. Αυτό οδήγησε στη δικαίωσή του. Τον Οκτώβριο του μετά την έξωση του Όθωνος, ο Τσώκρης επέστρεψε από την εξορία και επανήλθε στο Ναύπλιο και στο Άργος όπου τον υποδέχθηκαν πανηγυρικά.⁷³

⁷² Μ. Λαμπρινίδης, *ό. π.*, σ. 347-350

⁷³ Ιω. Ζεγκίνης, *ό. π.*, σ. 401

Επίλογος

Από την παρούσα εργασία συμπεραίνουμε πως ο Δημήτριος Τσώκρης αποτέλεσε έναν από τους σημαντικότερους στρατιωτικούς αρχηγούς της Αργοναυπλίας κατά τη διάρκεια του αγώνα. Μετά την επιστροφή του από την Κωνσταντινούπολη όπου εργαζόταν ως έμπορος, η αρχή της δράσης του καταγράφεται στην επαρχία του, στην περιοχή του Άργους. Σε αυτές τις μάχες χάρη και στη συνεργασία του με άλλους οπλαρχηγούς κατείχε αρκετές επιτυχίες. Η πρώτη αστοχία του εντοπίζεται στο δεύτερο έτος του αγώνα, όταν μαζί με το Γιατράκο παρέλειψαν να φρουρήσουν τα στενά προς το Μπερμπάτι, όπως τους είχε πει ο Κολοκοτρώνης. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η στρατιά του Δράμαλη να περάσει ανενόχλητη από εκεί.

Ο Τσώκρης σε όλη τη διάρκεια του αγώνα εμπιστευόταν τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη. Τον θαύμαζε και ήταν αφοσιωμένος σε αυτόν. Ωστόσο κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου, που ξέσπασε το 1823 ο Τσώκρης παρόλο ήταν πιστός στον Κολοκοτρώνη, έδειξε να αμφιταλαντεύεται μεταξύ του Κολοκοτρώνη και του Κουντουριώτη. Στην αρχή πολέμησε στο πλευρό του Κολοκοτρώνη. Όταν όμως επικράτησε ο Κουντουριώτης, δε διώχθηκε αλλά δήλωσε πίστη και υπακοή στο καθεστώς του Κουντουριώτη. Η Διοίκηση ωστόσο διατηρούσε επιφυλάξεις ως προς την υποταγή του. Κατά τη διάρκεια του εμφυλίου η στάση του ήταν μετριοπαθής, ελισσόταν ανάμεσα στις δύο παρατάξεις, διατηρούσε διαλλακτική στάση και προσπαθούσε να ισορροπήσει ανάμεσα στον Κολοκοτρώνη και τον Κουντουριώτη. Ο κίνδυνος του Ιμπραήμ οδήγησε σε συμφιλίωση και έτσι ο Τσώκρης συμμετείχε σε όλες τις επιχειρήσεις που πραγματοποιήθηκαν στη Δραμπάλα, στο Άστρος και στη Λακωνία, υπό τις οδηγίες του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη. Πέρα από τη σημαντική και ουσιαστική βοήθεια που προσέφερε ο Τσώκρης, σε αυτό το διάστημα καταγράφηκαν και κάποιες άλλες επιπολαιότητες του οπλαρχηγού. Τον Ιούνιο του 1825 κατηγορείται ότι λεηλάτησε τα σπίτια κατά το πέρασμα του από την Τρίπολη, ενώ τον Αύγουστο του 1826 εγκατέλειψε το πεδίο της μάχης στη Λακωνία και μεταφέρθηκε στην Κόρινθο. Ωστόσο, η σημαντική αυτή κατηγορία που του αποδόθηκε σχετικά με τη λεηλασία των σπιτιών στην Τρίπολη δεν επιβεβαιώθηκε επίσημα.

Ο Τσώκρης υπήρξε θερμός υποστηρικτής του πρώτου Κυβερνήτη της Ελλάδας Ιωάννου Καποδίστρια. Στάθηκε στο πλευρό του και φαίνεται να τους έδεναν φιλικοί δεσμοί, καθώς ο Καποδίστριας συνήθιζε να μένει στο σπίτι του οπλαρχηγού όταν βρισκόταν στο Άργος. Επικροτούσε το έργο του Καποδίστρια και προσπαθούσε

να συμβάλλει στην συγκρότηση της ευνομίας του τόπου του. μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια προσπάθησε να προστατεύσει την επαρχία του από την αναρχία που επικρατούσε.

Συμμετείχε από την πρώτη στιγμή με ενθουσιασμό και αποφασιστικότητα στον εθνικό απελευθερωτικό αγώνα, συχνά αναλάμβανε την αρχηγία του τόπου του, γεγονός που φανερώνει τις ηγετικές του ικανότητες.

Στην εξέγερση του Ναυπλίου κατά το 1862 ενώ αρχικά συμμετείχε αποφασιστικά στη συνέχεια αποσύρθηκε, ήρθε σε επαφή με κυβερνητικές δυνάμεις, με αποτέλεσμα να συλληφθεί από τους επαναστάτες και να φυλακιστεί στην Ακροναυπλία. Παρόλα αυτά δε συμπεριλήφθηκε σε αυτούς που πήραν αμνηστία από το βασιλιά Όθωνα και έτσι εξορίστηκε μαζί με τους άλλους επαναστάτες. Η στάση του αυτή την περίοδο χαρακτηρίζεται ιδιαίτερα αμφιλεγόμενη. Πιθανόν ο Τσώκρης να διατηρούσε αμφιβολίες για την έκβαση του επαναστατικού αγώνα και θέλησε να εξασφαλίσει την προστασία των Κυβερνητικών. Αυτό όμως οδήγησε στη φυλάκιση της οικογένειάς του αλλά και του ίδιου και στη συνέχεια στην εξαίρεσή του από την αμνηστία.

Μετά την απελευθέρωση ασχολήθηκε με την πολιτική, διετέλεσε βουλευτής αλλά επηρέασε και παρασκηνιακά την πολιτική σκηνή του τόπου του. Φαίνεται πως από το 1838 έως το 1885 είχε τον έλεγχο της Δημοτικής Αρχής.

Ο Τσώκρης δεν διέθετε τη στρατιωτική ιδιοφυία του Κολοκοτρώνη, πολέμησε όμως με πίστη και αφοσίωση. Θα μπορούσε να χαρακτηριστεί στρατιωτικός ηγέτης του μέσου όρου. Ωστόσο κατάφερε σε συνεργασία και με τους άλλους οπλαρχηγούς να αποτινάξει τον τούρκικο ζυγό και πολέμησε για τη δημιουργία ενός ελεύθερου κράτους.

Πηγές και Βιβλιογραφία

A. Πηγές

1. Δημοσιευμένες Πηγές

Αρχαία της Ελληνικής Παλιγγενεσίας, τ. 2, Αθήνα 1862

Αρχαία της Ελληνικής Παλιγγενεσίας, τ. 4, Αθήνα 1973

Αρχαία της Ελληνικής Παλιγγενεσίας, τ. 11, Αθήνα 1978

Αρχαία της Ελληνικής Παλιγγενεσίας, τ. 13, Αθήνα 1981

Αρχαία της Ελληνικής Παλιγγενεσίας, τ. 14, Αθήνα 1981

2. Διαδικτυακές Πηγές

Λεκάκης Γ., « Δημήτριος Τσόκρης, η υπερηφανέστερη στρατιωτική δόξα του νεώτερου Άργους», στην ιστοσελίδα: offline post, 19 Αυγούστου, 2009, <http://www.arxeion-politismou.gr/2017/02/Dimitrios-Tsokris-Argos.html>, ημερομ. Προσπ. 12/02/2023

Μπουτζούβη-Μπανιά Α., «Το καποδιστριακό κόμμα 1832 - 1833 από την ήττα στον παραγκωνισμό και την καταδίωξη», στην ιστοσελίδα: offline post, 1 Ιανουαρίου, 1982, <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/mnimon/article/view/7929/7692>, ημερομ. Προσπ. 12/02/2023

B. Βιβλιογραφία

Αργειακή Γη, Επιστημονική και λογοτεχνική έκδοση του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Άργους, τ. 3, Άργος 2005.

Βακαλόπουλος Κ., *Νεοελληνική Ιστορία (1204-1940)*, Αθήνα 1999.

Βαρδουνιώτης Δ., *Η Καταστροφή του Δράμαλη Ιστορική Μελέτη υπό του Δημητρίου Κ. Βαρδουτιώτου δικηγόρου πατά τους εν Ναυπλίω Δικαστηρίοις*, Τρίπολη 1913.

Βερέμης Θ. & Κολιόπουλος Γ., *Ελλάς η σύγχρονη συνέχεια: από το 1821 μέχρι σήμερα*, Αθήνα 2006.

Δημακόπουλος Γ., *Η Διοικητική οργάνωσις κατά την Ελληνικήν Επανάστασιν 1821-1827*, Αθήνα 1966.

Δημόπουλος Θ., *Ιστορία του Ναυπλίου*, τ. 1, σ. 465-467, Αθήνα 2010.

- Ζεγκίνης Ιω., *Το Άργος δια μέσου των Αιώνων έκδοσις Τρίτη μετά προσθηκών και βελτιώσεων*, Αθήνα 1996.
- Ζουβάς Π., *Εθνικαί Συνελεύσεις των Ελλήνων ιστορική θεώρησις*, Αθήνα 1974
- Καιροφύλας Γ., *Η Αθήνα στον Όθωνα τα χρόνια*, Αθήνα 2011.
- Κολοκοτρώνης Θ., *Διήγησις συμβάντων της ελληνικής φυλής από τα 1770 έως τα 1836 /Υπαγόρευσε Θεόδωρος Κωνσταντίνου Κολοκοτρώνης*, Αθήνα 1846.
- Κουμαδωράκης Ο., *Άργος το πολυδίμιον*, Άργος 2007.
- Κωτσώνης Κ., *Συμβάντα μετά την κατάληψη του Ναυπλίου (1822), Πρακτικά Α Συνεδρίου Αργολικών Σπουδών*, Αθήνα 1979.
- Λαμπρινίδης Μ., *Η Ναυπλία από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι των Καθ' ημάς*, Ναύπλιο 2001.
- Λούκος Χ., *Η αντιπολίτευση κατά του Κυβερνήτη Ιω., Καποδίστρια*, Αθήνα 1988
- Οικονομόπουλος Δ., *Ιστορία του Ναυπλίου Ξενοκρατία (1212-1822)*, Ναύπλιο 2018.
- Μπούκουρας Κ., *Στις πλαγιές του Φαρμακά, τ. 1*, Άργος 1961.
- Μπενέκος Γ, *Κωλέτης, ο πατέρας των πολιτικών μας ηθών*, Αθήνα 1961
- Περραιβός Χ., *Απομνημονεύματα πολεμικά. διαφόρων μαχών συγκροτηθεισών μεταξύ Ελλήνων και Οθωμανών κατά τε το Σούλιον και ανατολικήν Ελλάδα από το 1820 μέχρι το 1829 έτους, τ. 1*, Αθήνα 1836.
- Παπαδημητρίου Κ., *Το 21 στις πηγές του*, Αθήνα 2020
- Πρακτικά του Β΄ Τοπικού Συνεδρίου Αργολικών Σπουδών (Άργος 30 Μαΐου – 1 Ιουνίου 1986).
- Σκλαβενίτης Τρ. Βελιώτη Γεωργοπούλου Μ., *Ναυπλιακά Ανάλεκτα VIII, 150 Χρόνια Ναυπλιακή Επανάσταση 1 Φεβρουαρίου – 8 Απριλίου 1862*, Επιστημονικό Συμπόσιο Ναύπλιο, 12 14 Οκτωβρίου 2012, Ναύπλιο 2013.
- Σύλλογος Αργείων ο «Δαναός», *Αργολικόν Ιστορικόν Αρχεῖον (1791-1878)*, Αθήνα 1994.
- Σπηλιάδης Ν., *Απομνημονεύματα Συνταχθέντα υπό του Ν. Σπηλιάδου διά να χρησιμεύσωσιν εις την Νέαν Ελληνικήν Ιστορίαν, τ. 1*, Αθήνα 1851.
- Σπηλιάδης Ν., *Απομνημονεύματα συνταχθέντα υπό του Ν. Σπηλιάδου δια να χρησιμεύσωσιν εις την Νέαν Ελληνικήν Ιστορίαν, τ. 2*, Αθήνα 1852.

Σύλλογος Αργείων ο «Δαναός», *Αργολικόν Ιστορικόν Αρχεῖον (1791-1878)*,
Αθήνα 1994

Τρικούπης Σ., *Ιστορία της ελληνικής επανάστασεως, έκδοσις τρίτη
θεωρηθείσα και επιδιορθωθείσα*, τ. 4, Αθήνα χ.χ.

Φραντζής Α., *Επιτομή της Ιστορίας της αναγεννηθείσης Ελλάδος αρχομένη
από του έτους 1715, και λήγουσα το 1837*, τ. 2, Αθήνα 1839.

Χατζηαναστασίου Τ., Κασιμάτη Μ., *Πολεμώντας το '21*, Αθήνα 2020.

Χρήστου Θ., *Τα σύνορα του ελληνικού κράτους και οι διεθνείς συνθήκες
(1830-1947)*, Αθήνα 1999.

Χρήστου Θ., *Προσεγγίσεις στη νεότερη ελληνική ιστορία, Από το Ρήγα
Βελεστινλή*

*(1757-1798) έως την εμπλοκή της Ελλάδας στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο
(1940-1941)*,

Αθήνα 2001.

Χρήστου Θ., *Πολιτικές και κοινωνικές όψεις της επανάστασης του 1821*,
Αθήνα 2013

Χρήστου Θ., *Ιχνηλατώντας τη συμβολή της Καλαμάτας και της μεσσηνιακής
ενδοχώρας στο έπος της ανεξαρτησίας, σηματοωροί και αγωνιστές του 1821*, Καλαμάτα
2021.

Χρήστου Θ., *Αναζητώντας τον ένοχο και επιβάλλοντας την τάξη Η αστυνομία
σε αναζήτηση ρόλου τα χρόνια του αγώνα της ανεξαρτησίας (1821-1830)*, Αθήνα 2021.

Περίληψη

Ο Δημήτριος Τσώκρης γεννήθηκε το 1796 και πέθανε το 1875. Αποτέλεσε μια σημαντική προσωπικότητα καθώς υπηρέτησε την πατρίδα από την πρώτη γραμμή της μάχης στον εθνικό απελευθερωτικό αγώνα αλλά και από το πολιτικό μετερίζι. Αγωνίστηκε για την αποτίναξη του τουρκικού ζυγού. Διακρίθηκε για τις επιτυχίες του στις μάχες. Υπέπεσε σε παραπτώματα, πολιτικά και στρατιωτικά. Στα πολιτικά τεκταινόμενα αν και οπαδός του Κολοκοτρώνη διατήρησε μετριοπαθή στάση, αποφεύγοντας την πόλωση και την αδιαλλαξία. Συμμετείχε στην επανάσταση του Ναυπλίου το 1862 κρατώντας αμφιλεγόμενη στάση. Στον πολιτικό στίβο διατέλεσε βουλευτής αλλά επηρέασε και παρασκηνιακά την πολιτική σκηνή του τόπου του.